

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra politologie

**OSN a izraelsko-palestinský konflikt v roce 2022:
analýza rezolucí Valného shromáždění**

Bakalářská práce

Autor: Jiří Uřidil
Studijní program: B0312A200029 Politologie
Forma studia: kombinovaná
Vedoucí práce: Mgr. Stanislav Myšička, Ph.D.

Hradec Králové, 2024

Zadání bakalářské práce

Autor: Jiří Uřidil
Studium: F21BK0068
Studijní program: B0312A200029 Politologie
Studijní obor:

Název bakalářské práce: **OSN a izraelsko-palestinský konflikt v roce 2022: analýza rezolucí Valného shromáždění**

Název bakalářské práce AJ: The UN and the Israeli-Palestinian Conflict in 2022: Analysis of General Assembly Resolutions

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Izraelsko-palestinský konflikt dlouhodobě stojí ve středu zájmu Organizace spojených národů. Od roku 2015 přijalo Valné shromáždění OSN 140 rezolucí týkajících se Izraele, přičemž významná část těchto rezolucí souvisí právě s danou problematikou.

Tato bakalářská práce se zabývá politikou OSN vůči izraelsko-palestinskému konfliktu v roce 2022. Výzkum je zaměřen na analýzu přijatých rezolucí Valného shromáždění OSN v daném roce, vztahujících se k otázce desítky let trvajících sporu mezi Izraelci a Palestinci. Práce má rovněž ambici zhodnotit, jak rezoluce z roku 2022 zapadají do dlouhodobého přístupu OSN k této problematice, vyznačujícího se poměrně výraznými protiizraelskými tendencemi.

Ke zpracování tématu je využit empiricko-analytický přístup. Teoretický základ práce tvoří literatura věnující se mezinárodním vztahům a teoriím řešení konfliktů. Rovněž se výzkum opírá o teorie týkající se funkce a úlohy OSN v mezinárodním systému.

Čejka, M. (2022). *Izrael a Palestina. Proč vznikl a kam směřuje klíčový blízkovýchodní konflikt*. 5. aktual. vyd. Brno: Books & Pipes.

Gold, D. (2014). *Boj o Jeruzalém*. Praha: Garamond.

Nye, J. S., Welsch, D. A. (2017). *Understanding Global Conflict and Cooperation. An Introduction to Theory and History*. 10th ed. New York: Pearson.

Reus-Smit, C. & Snidal, D. (2008). *The oxford handbook of international relations*. Oxford: Oxford University Press.

UN General Assembly Resolutions Tables. UN. Dostupné z: <https://www.un.org/library>

UN Watch. Dostupné z: <https://unwatch.org/>

Zadávající pracoviště: Katedra politologie,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Stanislav Myšička, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 10.5.2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 16.4.2024

Poděkování

Děkuji Mgr. Stanislavu Myšíčkovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a vstřícnost, se kterou tuto bakalářskou práci vedl.

Anotace

Uřídil, Jiří. *OSN a izraelsko-palestinský konflikt v roce 2022: analýza rezolucí Valného shromáždění*. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2024, s. 88. Bakalářská práce.

Tato bakalářská práce se zabývá analýzou rezolucí Valného shromáždění OSN z roku 2022, týkajících se izraelsko-palestinského konfliktu. Problematika tohoto sporu představuje na půdě OSN dlouhodobě palčivé téma, což je patrné zejména při pohledu na množství rezolucí, které k němu Valné shromáždění každoročně přijímá. Cílem práce je na základě analýzy těchto usnesení zjistit, jakým způsobem Valné shromáždění v roce 2022 reflektovalo sporné otázky tohoto konfliktu, a do jaké míry jeho postoje odpovídají základním cílům a zásadám OSN, vyplývajícím z její Charty. Práce má rovněž ambici posoudit, jak rezoluce Valného shromáždění z roku 2022 zapadají do dlouhodobého přístupu OSN k této otázce, který je mnohdy kritizován za protiizraelskou zaujatost, a také za neschopnost zasadit se významným způsobem o dosažení trvalého míru. Ke zkoumání rezolucí v empirické části práce je využita metoda kvalitativní obsahové analýzy.

Klíčová slova: Izrael, Palestina, OSN, Valné shromáždění, konflikt

Annotation

Uřidil, Jiří. *The UN and the Israeli-Palestinian Conflict in 2022: Analysis of General Assembly Resolutions*. Hradec Králové: Philosophical Faculty, University of Hradec Králové, 2024, pp. 88. Bachelor Thesis.

This bachelor thesis analyses the 2022 UN General Assembly resolutions concerning the Israeli-Palestinian conflict. This conflict has long been a burning issue at the UN, which is particularly clear when looking at the number of resolutions that the General Assembly adopts on it each year. Through an analysis of these resolutions, the paper aims to determine how the General Assembly in 2022 has reflected on the contentious issues of this conflict, and to what extent its positions are in line with the fundamental objectives and principles of the United Nations, as derived from its Charter. The thesis also aims to assess how the 2022 GA resolutions fit into the UN's longstanding approach to the issue, which has often been criticized for its anti-Israel bias, as well as its failure to push for a permanent peace in a significant way. The qualitative content analysis method is used to examine the resolutions in the empirical part of the thesis.

Keywords: Israel, Palestine, United Nations, General Assembly, conflict

Seznam zkratk

IDF	Israel Defense Forces (Izraelské obranné síly)
MO	Mezinárodní organizace
MSD	Mezinárodní soudní dvůr
OOP	Organizace pro osvobození Palestiny
OSN	Organizace spojených národů
PID	Palestinský islámský džihád
RB	Rada bezpečnosti Organizace spojených národů
SAE	Spojené arabské emiráty
UNCCP	United Nations Conciliation Commission for Palestine (Smírčí komise OSN pro Palestinu)
UNDOF	United Nations Disengagement Observer Force (Jednotky OSN pro dohled nad oddělením nepřátelených stran)
UNEF	United Nations Emergency Force (Pohotovostní jednotka OSN)
UNIFIL	United Nations Interim Force in Lebanon (Prozatímní jednotky OSN v Libanonu)
UNRWA	United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East (Úřad OSN pro palestinské uprchlíky na Blízkém východě)
UNSCOP	The United Nations Special Committee on Palestine (Zvláštní komise OSN pro Palestinu)
UNTSO	United Nations Truce Supervision Organisation (Dozorční organizace OSN při dodržování příměří)
USA	United States of America (Spojené státy americké)
VS	Valné shromáždění Organizace spojených národů

Obsah

Úvod	10
1. Metodologie výzkumu	14
1.1. Obsahová analýza	15
1.2. Postup analýzy a data	16
1.3. Limity výzkumu.....	19
2. Mezinárodní organizace a jejich úloha v konfliktu.....	20
2.1. Teoretický rámec mezinárodních organizací, multilateralismus	20
2.1.1. Role mezinárodních organizací, realistická versus idealistická tradice.....	21
2.1.2. Funkce mezinárodních organizací	23
2.2. Význam mezinárodních organizací v konfliktech	24
3. OSN a její role při řešení konfliktů	26
3.1. Vznik, cíle a význam OSN.....	26
3.2. Organizační struktura OSN.....	28
3.2.1. Valné shromáždění.....	29
3.2.2. Rada bezpečnosti	31
3.2.3. Mezinárodní soudní dvůr	31
3.3. Nástroje a efektivita OSN při řešení konfliktů.....	32
4. Historické souvislosti a sporné otázky izraelsko-palestinského konfliktu	35
4.1. Průběh konfliktu.....	36
4.1.1. Sionismus, Mandát pro Palestinu a počátky konfliktu.....	36
4.1.2. Vznik státu Izrael a první arabsko-izraelská válka	37
4.1.3. Sinajská válka a vznik OOP	38
4.1.4. Šestidenní válka a počátky výstavby osad.....	39
4.1.5. Jomkipurská válka a sedmdesátá léta	40
4.1.6. První intifáda	42
4.1.7. Mírový proces.....	43
4.1.8. Od druhé intifády do současnosti	44
4.2. Sporné otázky izraelsko-palestinského konfliktu	46
4.2.1. Palestiňští uprchlíci	47
4.2.2. Území a hranice, budoucnost státu Palestina.....	49
4.2.3. Jeruzalém	50
4.2.4. Terorismus a radikální islám	51
4.3. Reflexe role OSN v izraelsko-palestinském konfliktu.....	52

5. Analýza rezolucí Valného shromáždění z roku 2022	55
5.1. Rezoluce	55
Výbor pro výkon nezczitelných práv palestinského lidu (A/RES/77/22)	55
Oddělení sekretariátu pro práva Palestinců (A/RES/77/23)	56
Zvláštní informační program odboru globální komunikace Sekretariátu o Palestině (A/RES/77/24)	56
Mírové řešení palestinské otázky (A/RES/77/25)	57
Pomoc palestinskému lidu (A/RES/77/30)	58
Operace Úřadu OSN pro pomoc a práci s palestinskými uprchlíky na Blízkém východě (A/RES/77/122)	58
Pomoc palestinským uprchlíkům (A/RES/77/123)	59
Majetek palestinských uprchlíků a jejich příjmy (A/RES/77/124)	60
Izraelské osady na okupovaném palestinském území, včetně Východního Jeruzaléma, a na okupovaných syrských Golanech (A/RES/77/126)	60
Trvalá svrchovanost palestinského lidu na okupovaném území, včetně Východního Jeruzaléma, a arabského obyvatelstva na okupovaných Golanech, nad jejich přírodními zdroji (A/RES/77/187)	62
Právo palestinského lidu na sebeurčení (A/RES/77/208)	63
Izraelské praktiky ovlivňující lidská práva palestinského lidu a ostatních Arabů na okupovaných územích (A/RES77/247)	63
5.2. Výsledky analýzy a interpretace dat	65
5.2.1. Izrael jako nejvíce kritizovaný stát v OSN.....	70
Závěr	73
Seznam použitých pramenů a literatury	77
Přílohy	85

Úvod

Ohlédneme-li se za významnými momenty vývoje mezinárodních vztahů od konce druhé světové války, nemůžeme bez povšimnutí ponechat konflikt, který svým významem, intenzitou a dynamikou zaměstnává nejen instituce mezinárodního společenství, novináře, politology, lidskoprávní organizace, ale dozajista také získává pozornost široké laické veřejnosti. Tímto konfliktem je několik desetiletí trvající spor mezi Izraelci a Araby, který rovněž provází éru existence Organizace spojených národů, prakticky od jejího vzniku, a ze kterého se později vydělil specifický konflikt mezi Izraelci a Palestinci. Právě délka tohoto sporu, jehož kořeny leží na počátku 20. století, a který v první otevřené válku propukl v květnu roku 1948, záhy po vyhlášení Židovského státu, je příznačná pro pomyslnou křehkost systému mezinárodních vztahů a jejich (do jisté míry) anarchické fungování.

Organizace spojených národů, která vznikla v reakci na největší válečné střetnutí v lidských dějinách, s cílem zachovat mezinárodní mír, podporovat lidská práva a zajistit co nejširší mezinárodní spolupráci, je dnes předmětem častých diskuzí a kritiky namířené proti její omezené schopnosti tyto své cíle efektivně prosazovat. Hlasy volající po její modernizaci, o to více patrné po ruské agresi na Ukrajině, započaté v únoru roku 2022, je možné zaznamenat nikoliv pouze ve vztahu ke kompetencím jednotlivých orgánů této organizace, ale také v souvislosti s počínáním některých členských států.

V otázce izraelsko-palestinského konfliktu můžeme tuto kritiku pozorovat jednak v návaznosti na dlouhodobou neschopnost OSN zasadit se o ukončení této vleklé krize a vznik plnohodnotného Palestinského státu, jednak také v souvislosti s poměrně výraznými protiizraelskými tendencemi, patrnými při hlasování o rezolucích na půdě Valného shromáždění. To od roku 2015 přijalo celkem 140 rezolucí namířených proti Izraeli (do konce roku 2022), zatímco ostatní země kritizovalo v součtu 68krát. Ačkoliv se některé z těchto rezolucí týkají také dalších problematických oblastí izraelské politiky, například přetrvávající okupace Golanských výšin, nebo vyzývají Izrael k tomu, aby se vzdal jaderných zbraní, převážná většina z nich souvisí právě s konfliktem mezi Izraelem a Palestinci. Některé orgány OSN, jmenovitě Úřad OSN pro palestinské uprchlíky na Blízkém východě, byly zřízeny přímo v reakci na první válku Izraele s arabskými sousedy, jiné, typicky právě Valné shromáždění, se přetrvávajícímu blízkovýchodnímu konfliktu věnují pravidelně na každém ze svých zasedání.

Tato bakalářská práce se zabývá politikou OSN vůči izraelsko-palestinskému konfliktu v roce 2022. Předmětem zkoumání jsou rezoluce Valného shromáždění, které má práce ambici analyzovat. Prvním z cílů výzkumu je identifikace témat a oblastí, které Organizace spojených národů prostřednictvím rezolucí VS aktuálně vnímá jako problematické, a jejichž vyřešení považuje za klíčové pro dosažení kýženého míru. Na základě analýzy práce zjišťuje, jak tyto rezoluce reflektují sporné otázky konfliktu, respektive zda odrážejí legitimní nároky obou aktérů, a jak dalece jsou tedy reálně schopné přispět k jeho řešení.

V rámci druhého vytyčeného cíle, úzce provázaného s výše popsanými ambicemi, je pozornost věnována principům OSN a jejich uplatňování v konfliktu. Práce se tedy v tomto směru konkrétně zabývá tím, zda postoje OSN, promítající se v přijatých rezolucích VS, korespondují se zásadami její Charty, zejména s článkem 1 a 2 tohoto ustavujícího dokumentu OSN, vyjadřujícího hlavní cíle a zásady organizace. Záměrem práce je také snaha zhodnotit, jak politika OSN v roce 2022 zapadá do kontextu dlouhodobého přístupu mezinárodního společenství k dané problematice, který je mnohdy interpretován jako „protiizraelský“.

Výzkumná otázka je ve vztahu k prvnímu cíli práce formulována následovně:

- *Jakým způsobem Valné shromáždění OSN v roce 2022 reflektovalo izraelsko-palestinský konflikt?*

Otázka, kterou si práce pokládá v souvislosti s druhým vytyčeným cílem zní:

- *Do jaké míry postoje Valného shromáždění v roce 2022 k otázce izraelsko-palestinského sporu (a jeho aktérům) odpovídají základním cílům a zásadám OSN, vyplývajícím z její Charty?*

Časové vymezení zkoumaného problému je ohraničeno rokem 2022, ve kterém bylo Valným shromážděním přijato celkem 12 rezolucí zabývajících se izraelsko-palestinskou otázkou. Toto období reflektuje záměr poskytnout aktuální příspěvek a reprezentuje dostatečné množství rezolucí, vztahujících se k dané problematice. Omezení se na rok 2022 lze vysvětlit také rozsahem, jaký bakalářská práce ke zpracování tématu poskytuje. Ambice provést detailní analýzu se tedy na vzorku rezolucí v jednom roce jeví jako vhodnější, nežli by byla případná snaha pojmout delší historické období. Takový přístup by sice na jednu stranu jistě nabídl relevantní pohled na vývoj těchto rezolucí v čase, nicméně pravděpodobně by tak činil na úkor hloubky jejich interpretace.

Abychom však mohli výsledky této analýzy správně uchopit a zasadit do širšího kontextu, vyžaduje i tento výzkum jisté uvedení do problematiky z předchozích let. Neobejdeme se tedy ani bez zmapování zásadních historických událostí, jakými jsou například okolnosti vzniku Státu Izrael a pozadí Plánu OSN na rozdělení Palestiny.

Jelikož problematika izraelsko-palestinského konfliktu bývá studenty různých oborů a z různých perspektiv zpracovávána poměrně často, je nezbytné uvést několik argumentů obhajujících volbu tématu. Tyto argumenty můžeme spatřovat (1) v komplikovanosti a specifčnosti vybraného konfliktu, který reprezentuje fenomén (zdánlivě) neřešitelného sporu a má zásadní vliv na stabilitu regionu Blízkého východu¹, (2) ve skutečnosti, že zkoumaný problém představuje dlouhodobě palčivé téma systému mezinárodních vztahů, jelikož stojí ve středu zájmu OSN, což podněcuje výše nastíněné debaty o nutnosti reformy této organizace, odkazující k omezené schopnosti efektivně čelit mezinárodním výzvám takového charakteru. Třetím, neméně důležitým argumentem je otázka již nastíněné zaujatosti OSN vůči Izraeli. Časté jednostranné a odsuzující rezoluce vyvolávají pochybnosti o kredibilitě OSN, která tak čelí kritice nejen z izraelské strany, ale také například od nevládní organizace UN Watch, jejímž posláním je monitorovat výkon OSN právě podle její vlastní Charty. Míra pozornosti, která se k Izraeli nejen na půdě VS upíná, může být vzhledem jejímu rozsahu nepříznivá pro pověst samotné OSN.

Práce je strukturována do několika oddílů. Po úvodu následuje kapitola popisující použitou metodologii. Zaměřuje se nejprve na charakteristiky empiricko-analytického přístupu, a dále na metodu případové studie, která poskytuje metodologický rámec k této práci. Taktéž se věnuje metodě kvalitativní obsahové analýzy využitě v analytické části práce, a rovněž výběr této metody obhajuje. Následně se soustředí na samotný postup analýzy a specifikuje výběr dat. Metodologický oddíl vychází z příspěvků autorů L. R. Freye, C. H. Botana a G. L. Krepse (1999), kteří se zaměřují na postupy obsahové analýzy. K procesu kódování, které poté za účelem analýzy využíváme, relevantní literaturu nacházíme u autorů J. Corbinové a A. Strausse (1999).

Další dvě kapitoly představují teoretické pozadí práce. První z nich se soustředí na roli a funkce mezinárodních organizací, na úlohu, kterou plní při řešení konfliktů, a taktéž

¹ Práce při použití pojmu *Blízký východ* (angl. *Near East*) práce vychází z výkladu M. Čejky (2022), přičemž pod tímto označením rozumíme oblast, zahrnující státy Bahrajn, Egypt, Írán, Irák, Izrael, Jemen, Jordánsko, Katar, Kuvajt, Libanon, Omán, Palestinská národní autonomie, Saudská Arábie, Spojené arabské emiráty, Sýrie a Turecko. Stejná oblast bývá někdy označována též *Střední východ* (angl. *Middle East*), ačkoliv historicky, dle britské typologie před první světovou válkou (více viz Čejka, 2022, s. 12) bylo její pojetí odlišné. Pod pojmem *blízkovýchodní konflikt* v práci rozumíme širší arabsko-izraelský konflikt, nikoliv však konflikty na Blízkém východě, s Izraelem přímo nesouvisející.

na jejich teoretická východiska z pohledu dvou nejvýznamnějších tradic studia mezinárodních vztahů – realismu a liberalismu. S ohledem na téma výzkumu je pozornost dalšího oddílu upřena k OSN. Kapitola se zabývá nejen vznikem, strukturou a funkcemi této organizace, ale také nástroji, kterými směrem k řešení konfliktů disponuje. Dostatek prostoru se zde dostává pravidlům fungování Valného shromáždění, jímž je pro potřeby výzkumu zcela zásadní porozumět. Tato kapitola ovšem nemá pouze deskriptivní charakter, ale taktéž poukazuje na silné a slabé stránky samotné povahy a institucionálního uspořádání OSN. Teoretický rámec práce vychází z širokého spektra zdrojů, přičemž za zásadní autory lze považovat K. W. Abbotta a D. Snidala (1998), S. Nyea a D. A. Welche (2017), M. Romancova (2011) či O. Krejčího (2010).

Čtvrtý oddíl nabízí stručný historický exkurz do vývoje izraelsko-palestinského konfliktu, včetně nastínění problematických aspektů, které jej charakterizují. Těmi jsou například význam města Jeruzaléma pro obě strany sporu, problematika palestinských uprchlíků, okupace Západního břehu Jordánu, a s ním spojená výstavba izraelských osad, nebo aktivity teroristického hnutí Hamás, toho času ovládajícího pásmo Gazy. Důležité je však zmínit, že s ohledem na popularitu tématu, jehož historické souvislosti jsou podrobně zachyceny množstvím českých i zahraničních knižních publikací, a také četnou skupinou vysokoškolských prací,² se tato kapitola soustředí pouze na nejvýznamnější momenty a atributy izraelsko-palestinské otázky, především pak na její vývoj ve vztahu k OSN. Kapitola, kromě jiného, vychází z literatury M. Čejky (2022), M. Kruppa (2013), M. Pojara (2004), J. Muravchika (2013) a V. D'evereux (2021).

Zcela zásadní pátá kapitola, analyzující primární zdroje, tedy rezoluce VS v daném roce, představuje empirickou část výzkumu. V tomto oddílu se práce nejprve zaměřuje na témata a cíle přijatých rezolucí, a na jejich zasazení do širšího kontextu a následnou interpretaci. Porovnává a diskutuje narativ těchto rezolucí, a s odkazem na cíle výzkumu hodnotí také jejich objektivitu. K tomuto rovněž využívá aplikaci poznatků a konceptů z teoretické části práce.

Sumarizace výsledků analýzy a zodpovězení výzkumných otázek, společně s návrhy možných budoucích výzkumů, se poté objevují v závěru bakalářské práce.

² V souvislosti se stavem bádání ve vybrané oblasti, se zaměřením na vztah OSN a izraelsko-palestinského konfliktu, můžeme zmínit například diplomovou práci Jany Knížové (2010), *Úloha OSN při řešení izraelsko-palestinského konfliktu*, z Vysoké školy ekonomické v Praze, či bakalářskou práci Alexandry Baliakové (2013), s názvem *OSN a izraelsko-palestínský mierový proces v 21. storočí*, na Masarykově univerzitě v Brně.

1. Metodologie výzkumu

Ke zpracování tématu této práce je využit empiricko-analytický přístup, jehož základními předpoklady jsou nestrannost a objektivita. Takový výzkum tedy usiluje o hodnotově neutrální zkoumání pozorovatelných fenoménů a upřednostňuje přístup, který není ovlivněn subjektivními postoji výzkumníka. Důraz klade na odbornou kritiku a potřebu prověřovat získané poznatky (Říchová 2006: 21). K nezbytným charakteristikám empiricko-analytického přístupu řadíme také transparentnost a replikovatelnost, a lze ho aplikovat jednak v kvantitativně orientovaných výzkumech, jednak také v pracích využívajících kvalitativní metody zkoumání. Kvalitativní výzkum v sociálních vědách napomáhá k hlubšímu porozumění studovaných jevů, a oproti výzkumu kvantitativnímu zpravidla nevyužívá statistické metody. Jak uvádí Kouba (2011: 1): kvalitativní výzkumné metody se zaměřují na pochopení specifických společenských událostí a procesů. Podle Hendla (2005: 52) k přednostem takového výzkumu (kromě jiného) patří získávání podrobného popisu a vzhledu do studovaných fenoménů, událostí, jedinců či skupin. Vzhledem ke své povaze tedy lépe vyhovuje potřebám této práce.

Ta konkrétně volí formu jedinečné případové studie, jejímž podstatným znakem je snaha o detailní a hluboké porozumění jednomu případu, oproštěná od ambice přispět k pochopení dalších fenoménů. Vnitřní povaha jednoho případu a jeho důležitost, zasluhující samostatný výzkum, tedy mohou mít vědeckou hodnotu navzdory tomu, že na jejich základě nedochází k teoretickému zobecnění. To však neznamená, že by takové případové studie v budoucnu nemohly posloužit jako základ teorií, či k obecnějšímu způsobu uvažování. Podmínkou toho, aby bylo možné výzkum pojmout jakožto případovou studii, je dostatečná časová či tematická ohraničenost, která ze své podstaty vybízí k tomu, aby byl zkoumaný fenomén definovatelný právě jako případ (Kořan 2008: 29-34).

Abychom mohli ospravedlnit vybraný výzkumný design a metody této práce, s odkazem na výše uvedené, přistoupíme v několika následujících řádcích k podrobnějšímu vymezení výzkumného problému. Tematické vymezení je specifikováno problematikou vztahu OSN k izraelsko-palestinského konfliktu, popsaného v úvodu práce. Již samotný fenomén tohoto sporu je tedy ze své podstaty jedinečný. Toto tvrzení můžeme podepřít nejen tím, že doba jeho trvání je v moderních dějinách něčím takřka výjimečným, ale také pozadím a příčinami jeho vypuknutí. Ty z něj činí nejen konflikt národnostní, spojený s otázkou hranic a nároků na území v němž se

odehrává, ale taktéž (do jisté míry) konflikt náboženský.³ Debata v prostředí mezinárodního společenství, a její výstupy směrem k otázkám s tímto tématem spojených jsou vyčerpávající a obsáhlé, a z tohoto důvodu vyžadují pozornost samostatného zkoumání. Pokud by cíle našeho bádání směřovaly například k roli OSN v konfliktech obecně, popřípadě se soustředily na účinky a efektivitu rezolucí Valného shromáždění také vůči dalším otázkám, byla by volba metod případové, respektive jedinečné případové studie nevhodná. V našem případě však pozornost zaměřujeme na rezoluce VS právě směrem k jednomu specifickému konfliktu a volíme při tom omezené období roku 2022, respektive rezoluce přijaté na 77. zasedání Valného shromáždění. Při zohlednění celkového kontextu událostí a problematiky tento vzorek poskytuje materiál k detailní analýze případu a jeho komplexnímu porozumění, a z uvedených argumentů tedy vyplývá, že zvolené téma a způsob, jakým je uchopeno, splňuje kritéria vhodná pro využití jedinečné případové studie.

1.1. Obsahová analýza

V této podkapitole se podrobněji seznámíme s charakteristikami textové, respektive obsahové analýzy, kterou můžeme označit za stěžejní metodu, pomocí které naplňujeme stanovené cíle práce.

Metoda analýzy textu je ve výzkumech aplikována za účelem popisu a interpretace dokumentů, zpráv či sdělení. Její využití je vhodné jak pro analýzu zaznamenaných ústních projevů, tak pro potřeby interpretace písemných sdělení. Cílem textové analýzy je předávat obsah, strukturu a význam těchto zpráv (Frey, Botan a Creps 1999: 225). Textová analýza představuje vhodný nástroj jak pro účely kvantitativních výzkumů, tak pro práce orientované kvalitativně. K oběma přístupům existuje množství odborné literatury, přičemž jednotliví autoři rozlišují její dílčí metody. Například Řiháček, Čermák a Hytych (2013) v rámci kvalitativního přístupu uvádějí čtyři způsoby, kterými jsou interpretativní fenomenologická analýza, metoda zakotvené teorie, narativní analýza a metody diskurzivní analýzy. Naproti tomu (Frey a kol., 1999) rozlišují rétorický kriticismus, analýzu interakce, interpretační analýzu a analýzu obsahu. Poslední jmenovaný přístup, tedy obsahová analýza (a její kvalitativní využití), se jeví jakožto nejvhodnější metoda pro potřeby této práce.

³ Příčiny konfliktu podrobněji rozpracovává kapitola č.5.

Zatímco využití kvantitativní obsahové analýzy spočívá v četnosti klíčových slov, které se v textu objevují, kvalitativní výzkum se zabývá významem těchto slov, respektive se soustředí na stanovené okruhy a témata, s nimiž se pojí další výrazy (Frey a kol. 1999: 237). Kvalitativní textová analýza je značně interpretativní, a mezi výhody, které nabízí můžeme zařadit skutečnost, že lze aplikovat na různé materiály a texty, které jsou zejména na internetu snadno dostupné (Pierce 2008: 264). V případě tohoto výzkumu jsou tyto materiály reprezentovány výstupy komunikace Valného shromáždění OSN, tedy přijatými rezolucemi z roku 2022, které jsou ve svém originálním znění dostupné v digitální knihovně Organizace spojených národů.

1.2. Postup analýzy a data

S ohledem na podmínku transparentnosti a replikovatelnosti zpracovávaného výzkumu se tato část textu zaměřuje na způsob využití výše nastíněné obsahové analýzy, a specifikaci materiálů, které jsou za použití této metody analyzovány.

Sestavení vzorku dat, čímž v našem případě rozumíme soubor primárních textů (rezolucí VS OSN), vychází ze stanovených cílů práce, které mají, jak jsme zmínili, ambici provést kvalitativní analýzu výstupů Valného shromáždění směrem k izraelsko-palestinskému konfliktu za rok 2022. Tento vzorek je ve vztahu k ambicím výzkumu dostatečně reprezentativní a současně zvládnutelný co do možností výzkumníka a do rozsahu bakalářské práce. Rovněž takový soubor můžeme pro potřeby výzkumu označit za maximálně validní a transparentní, jelikož představuje originální výstupy jednání VS. V rámci ospravedlnění tohoto výběru je však nezbytné zdůraznit také systematickosti rezolucí, která vychází z povahy OSN, jakožto mezinárodní organizace, řídící se pevnými pravidly, zejména svou vlastní Chartou, systémem hlasování apod. Ačkoliv je sestavení souboru dat k analýze obecně vždy vlastní volbou výzkumníka, v daném případě výběr analyzovaných dokumentů jednoznačně vyplývá z tématu práce a prostor pro zvážení využití jiných textů lze vyhodnotit jako omezený.

Práce se tedy ve své empirické části zabývá analýzou těchto konkrétních rezolucí souvisejících s izraelsko-palestinským konfliktem, přijatých v rámci 77. zasedání VS OSN v roce 2022, specifikovaných v následující tabulce (s názvem v anglickém jazyce a pod číslem uveřejněným v digitální knihovně Valného shromáždění):

A/RES/77/22	Committee on the Exercise of the Inalienable Rights of the Palestinian People
A/RES/77/23	Division for Palestinian Rights of the Secretariat
A/RES/77/24	Special information programme on the question of Palestine of the Department of Global Communications of the Secretariat
A/RES/77/25	Peaceful settlement of the question of Palestine
A/RES/77/30	Assistance to the Palestinian people
A/RES/77/122	Operations of the United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East
A/RES/77/123	Assistance to Palestine refugees
A/RES/77/124	Palestine refugees' properties and their revenues
A/RES/77/126	Israeli settlements in the Occupied Palestinian Territory, including East Jerusalem, and the occupied Syrian Golan
A/RES/77/187	Permanent sovereignty of the Palestinian people in the Occup. Palestinian Territory, incl. East Jerusalem, and of the Arab pop. in the occup. Syrian Golan over their natural resources
A/RES/77/208	The right of the Palestinian people to self-determination
A/RES/77/247	Israeli practices affecting the human rights of the Palestinian people in the Occupied Palestinian Territory, including East Jerusalem

4

Samotný postup analýzy je započat důkladným prostudováním vybraných materiálů a identifikací témat a oblastí, kterým jsou tyto výstupy věnovány. Tomuto kroku předchází seznámení se s kontextem vývoje konfliktu, interpretace cílů a požadavků zainteresovaných stran, a také prostudování teoretického pozadí mezinárodních organizací a institucionálního rámce OSN. Právě koncepty zpracované v teoretické části práce, a jejich vhodné uchopení, jsou důležitým krokem ke zvládnutí analýzy v empirickém oddílu.

⁴ Tabulka č. 1 představuje výčet všech rezolucí vztahujících se k dané problematice ve zkoumaném období. Zbývající čtyři rezoluce, přijaté na 77. zasedání VS, které se taktéž týkají izraelské politiky, a konkrétně se zabývají okupací Golanských výšin (A/RES/77/26 a A/RES/77/125), rizikem šíření jaderných zbraní (A/RES/77/91) a ropnou skvrnou na libanonských březích (A/RES/77/157), nejsou předmětem analýzy, jelikož se přímo nedotýkají vybraného tématu. V rámci širšího kontextu, především ve vztahu ke druhé výzkumné otázce, jsou však v empirické části okrajově tato usnesení rovněž diskutována.

Po prvním pročetí výše vyjmenovaných rezolucí, s cílem vytvořit ucelený pohled na jejich povahu a také společné i odlišné atributy, přichází na řadu výběr vhodného způsobu využití tzv. kódování. To lze charakterizovat jako proces nahrazování skupin slov, frází či vět písmeny nebo číslicemi (Pierce 2008: 242). Z této definice je patrné, že kódování představuje vhodný nástroj pro účely kvantitativního bádání, avšak uplatnit jej lze také v pracích kvalitativního charakteru. Autoři Corbinová a Strauss (1999: 39) proces kódování označují jako operace, pomocí nichž jsou údaje rozebírány, konceptualizovány a novými způsoby opět složeny. V rámci využití tohoto procesu je nezbytné stanovit tzv. kódovací jednotky. Těmi jsou v našem případě jednotlivé rezoluce VS. Kódování zahrnuje několik fází a rovněž také existuje více možností, jak k němu přistoupit. Pokud bychom chtěli výzkum pojmout jako kvantitativní, přičemž by naším cílem bylo například vyhledávání četnosti jednotlivých slov vyskytujících se v textu, nabízelo by se vytvořit pevné kódovací schéma s předem definovanými kategoriemi, které by zahrnovaly klíčová slova (proměnné). Takový postup je ovšem obhajitelný také v rámci kvalitativní studie (ačkoliv ty mnohdy využívají metodu tzv. otevřeného kódování, pojícího se zejména s metodou zakotvené teorie⁵), ovšem s tím rozdílem, že namísto četnosti slov pátráme právě po jejich významu a správné interpretaci, jak bylo naznačeno v předchozí dílčí kapitole. Pomocí procesu kvalitativního kódování tedy zjistíme, jakým způsobem rezoluce VS reflektují problematiku izraelsko-palestinského konfliktu, a získáme přehled o jejich jednotlivých tématech, cílech a kontextu.

Tematické oblasti, které v rámci analýzy vyhledáváme, respektive kódujeme, vycházejí ze sporných otázek a ústředních bodů konfliktu. Jelikož je výběr kódů nezbytné zdůvodnit a obhájit (mimo jiné, se zřetelem na transparentnost procesu analýzy), podrobuje tato témata a otázky kritice. Činíme tak v kapitole č. 4, konkrétně 4.2 („Sporné otázky izraelsko-palestinského konfliktu“). Jednotlivé kódy jsou definované následovně: (1) *mírový proces*, (2) *právo na sebeurčení*, (3) *uprchlíci*, (4) *území a okupace*, (5) *terorismus*, (6) *násilí*, (7) *náboženské otázky*, (8) *přírodní zdroje*. Výše uvedené kódy jsou přiřazovány sdělením obsaženým v textu, přičemž zásadní pozornost se upíná na jejich kontext, zejména na to, zda se pojí s kritikou některého z aktérů. Příklady slov, slovních spojení a textových pasáží, přiřazovaných k těmto kódům jsou následující: (1) *jednání, mírový proces, dvoustátní řešení, rozhovory, mírové úsilí, dialog, urovnání*; (2) *budoucnost Palestiny, právo na sebeurčení, nezávislý stát*; (3) *uprchlíci*,

⁵ K metodě zakotvené teorie a procesu otevřeného kódování více viz Braun (2008) či Corbinová a Strauss (1999).

Nakba, návrat, repatriace, vysídlení; (4) okupace, anexe, Západní břeh, Jeruzalém, bariéra, osady, konfiskace půdy, územní celistvost; (6) útoky, raketové útoky, teroristické činy; (6) násilí, podněcování, zabití; (7) náboženství, svatá místa; (8) vodní zdroje, půda, životní prostředí apod. Na základě vyhledávání těchto sdělení a interpretaci jejich kontextu jsme schopni zodpovědět výzkumné otázky, a naplnit cíle práce. Konkrétně pomocí tohoto procesu nejprve zjišťujeme, zdali přijaté rezoluce reflektují citlivá témata, a zda se v nich odrážejí legitimní požadavky obou zainteresovaných stran. Následně jsme schopni zhodnotit míru jejich objektivitu, a na základě historických souvislostí také vyhodnotit, zda mají potenciál přispět zásadním způsobem k řešení konfliktu. Důležité je proto také určit, které z těchto rezolucí obsahují kritiku, která může být vyjádřena jednak explicitně (*znepokojení, hluboké znepokojení, odsouzení apod.*), jednak také implicitně, což lze vyvodit právě z kontextu jejich témat a cílů. Posouzením objektivitu poté zodpovídáme také otázku, zda postoj mezinárodního společenství, projevující se v obsahu rezolucí, korespondují s článkem 1 a 2 Charty OSN.

1.3. Limity výzkumu

Kvalitativně orientované výzkumy se ze své podstaty obvykle potýkají s některými omezeními vycházejícími zejména ze subjektivní interpretace analyzovaných materiálů. Ta může být v některých ohledech v autorově podání odlišná od příjemců textu, a to i navzdory snaze zprostředkovat dosažené výsledky co nejobjektivněji, dle zásad empiricko-analytického přístupu. V této práci zmíněné riziko spočívá v použité kvalitativní obsahové analýze, konkrétně při identifikaci a interpretaci důležitých témat a sdělení, obsažených ve zkoumaných rezolucích, a do jisté míry také v omezeném rozsahu, který práce poskytuje pro analýzu průběhu konfliktu a nároků zainteresovaných aktérů. Pro jedinečné případové studie lze navíc mezi limity takových prací započít také (mnohdy velmi) omezenou možnost zobecnění dosažených závěrů.

V souvislosti s výčtem možných rizik, který dozajista není zcela vyčerpávající, je třeba uvést, že výzkum je v tomto ohledu veden s vědomím výše uvedeného a s důrazem na transparentnost a nestrannost. Z tohoto důvodu v závěru práce nalezneme také vlastní kritický pohled na dosažené výsledky, způsob jejich interpretace a také zhodnocení adekvátnosti zvolených metod.

2. Mezinárodní organizace a jejich úloha v konfliktu

2.1. Teoretický rámec mezinárodních organizací, multilateralismus

Účelem této kapitoly je s ohledem na téma a cíle výzkumu přiblížit východiska mezinárodních organizací jež jsou tvořeny státy, tedy tzv. mezivládní organizace, s globální působností.

Mezinárodní organizace lze definovat jako zvláštní instituce, které jsou vytvářeny státy s cílem upravit či ošetřit určitou oblast svých vzájemných vztahů (Romancov a kol. 2011: 9), a představují institucionalizovanou formu kooperace v různých oblastech (Krejčí 2010: 213). Některé definice mezinárodních organizací akcentují také právní hledisko: „Mezinárodní organizace požívá některých aspektů mezinárodně právní subjektivity“ (Potočný 1999: 20). Z tohoto vymezení je patrné, že MO v určitých situacích mohou jednat a vystupovat podobně jako suverénní státy. Nelze je však se státními aktéry přímo srovnávat.

Ambice mezinárodních organizací nespočívá ve snaze dosáhnout světové vlády. Není tomu tak zejména z důvodu, že ve stanovách většiny MO je chráněna suverenita členských států, což platí i pro OSN, jejíž agenda a mandát pokrývá řadu oblastí. Např. podle Charty OSN není snahou organizace nahradit členské státy (Nye a Welsch 2017: 205). Žádné z ustanovení, které Charta obsahuje, neopravňuje OSN zasahovat do věcí, které patří do vnitřní pravomoci kteréhokoliv členského státu (Charta OSN: čl. 2). Výše uvedené však neznamená, že by mezinárodní organizace a mezinárodní právo nebylo důležitou součástí politické reality, jelikož obojí ovlivňuje chování států. Stejně tak jako lidé, i státy se dostávají do vzájemných konfliktů a mezinárodní právo jim umožňuje předcházet eskalaci či se těmto konfliktům vyhýbat. Řešení sporů pomocí mezinárodního práva takové otázky činí předvídatelnými (Nye a Welsch 2017: 205). Mezinárodní právo zahrnuje mezinárodní smlouvy a úmluvy (ratifikované), rozhodnutí RB OSN, mezinárodní zvyklosti, další obecné právní zásady, soudní rozhodnutí a stanoviska odborníků na mezinárodní právo. V širším slova smyslu může mezinárodní právo zahrnovat také prohlášení a akční plány vycházející z dohod signatářských zemí nebo mezinárodních konferencí (Trent a Schnurr 2018a: 44). Důležitá je v tomto směru také otázka legitimacy. Suverénní státy se mnohdy odvolávají na mezinárodní organizace a právo s cílem legitimizovat své vlastní politické jednání, nebo naopak delegitimizovat jednání jiného aktéra (Nye a Welsch 2017: 207-208).

S problematikou zkoumání mezinárodních organizací se pojí důležitý koncept – multilateralismus. Tento pojem nabývá různých významů, v závislosti na kontextu, ve kterém je používán (Kořan, Bílková, Kolmaš a Komašová 2015:18). Můžeme jej definovat jako „praxi koordinace národních politik ve skupinách tří nebo více států prostřednictvím ad-hoc ujednání nebo prostřednictvím institucí“ (Keohane 1990: 731). Citovaná definice zdůrazňuje souvislost konceptu multilateralismu s mezinárodními organizacemi, tedy s kooperací státních aktérů, přičemž o institucionalizaci multilateralismu, dle Keohana hovoříme, když se v takové spolupráci mezi státy objeví systém pravidel. S jinou definicí, poukazující na nedostatečné vymezení multilateralismu v podání Keohana přichází Ruggie (1993: 5-8 cit. podle Kořan a kol. 2015: 15), zdůrazňující, že klíčovou charakteristikou multilateralismu je povaha vztahu státních aktérů. Multilateralismem tedy rozumí takovou spolupráci aktérů, která implikuje institucionální uspořádání. Toto uspořádání dle jeho definice vymezuje nároky státních aktérů a dále zjednodušuje a ošetřuje spolupráci mezi nimi.

2.1.1. Role mezinárodních organizací, realistická versus idealistická tradice

Chceme-li přiblížit roli mezinárodních organizací v mezinárodním systému, do zajista bychom měli reflektovat historický kontext, ve kterém takové organizace vznikaly a působily. Obecně role, případně představa o tom, jakou by MO měly hrát, vychází také z teoretického přístupu k mezinárodním vztahům. Odlišné představy o rolích, ale také o funkcích mezinárodních organizací nalezneme například u dvou hlavních směrů, které se reflexí mezinárodních vztahů zabývají, tedy u realistů a liberálů.

Zatímco realisté zdůrazňují potřebu bezpečnosti v anarchickém mezinárodním systému, a akcentují při tom roli státu jakožto ústředního aktéra mezinárodních vztahů (který by mohl být ohrožen ostatními státy), liberálové vidí globální společnost, existující vedle národních států, a mezinárodní organizace dle jejich názoru anarchické aspekty mezinárodního systému zmírňují (Nye a Welsch 2017: 5-6). Dle zastánců liberální, potažmo liberálně-idealistické tradice, také mezinárodní instituce představují k anarchickému světovému řádu jistou alternativu. Tyto instituce se odlišují tím, že nejsou založeny výhradně na rozložení moci, ale také na mezinárodním právu a vůli mezinárodního společenství. Liberální pojetí mezinárodního řádu je definováno stupněm institucionalizace, která odráží přítomnost a reálný vliv mezinárodních organizací (Drulák 2003: 150-151). Podle Barši a Císaře (2008: 385) ve světě s prohlubující se

mezinárodní institucionalizací, respektive internacionalizací, MO hrají z pohledu liberálů významnější roli a stávají se důležitými pro mezistátní interakci. Kritika realismu spočívá, kromě jiného, v argumentaci, že mnohdy jiné než státní aktéry mezinárodních vztahů, ignoruje. Státy, dle kritiků, nejsou pouze v konfliktu, ale sdílejí také společné zájmy a dodržují společná pravidla (Jackson a Sorensen 2016: 91). Realisté na tuto kritiku reagují tím, že mezinárodní vztahy ukazují pouze takové, jaké skutečně jsou. Státy jsou dle jejich pojetí racionálně jednající aktéři a v mezinárodním systému přetrvává nepřátelství a rivalita, a proto akcentují problém moci, tedy materiální základnu a z ní vycházející vojenskou sílu (Drulák 2003: 54-55). K problematice vnímání role a významu mezinárodních organizací optikou realismu a liberalismu se vyjadřuje také Romancov a kol. (2011: 17) poukazující na skutečnost, že realisté mezinárodním organizacím nepřisuzují podstatný vliv na fungování mezinárodních režimů, a za rozhodující aktéry považují státy, zejména státy silné. Liberálové, dle jeho slov, na rozdíl od přívrženců realistické tradice, v mezinárodních organizacích vidí důležitého aktéra mezinárodní společnosti a nástroj spolupráce. Podíváme-li se na teoretické náhledy liberálů a realistů směrem k multilateralismu obecněji, v jeho širší podobě, povšimneme si, že realisté tento koncept vnímají jako prostředek pro dosažení vlastních národních zájmů. Naproti tomu liberální, respektive idealistický přístup v něm spatřuje opak konfliktů a sporů a takovou strukturu mezinárodních vztahů, která odráží morálně správné jednání (Kořan a kol. 2015: 35-36).

Za nejstarší roli MO lze považovat nástroj politiky svých členů. Toto pojetí odpovídá zejména právě organizacím sdružujícím suverénní státy. Obvykle takové MO reprezentují zájmy nejsilnějších členů, což odpovídá realistické tradici mezinárodních vztahů (Waisová 2009: 150). Skutečnost, že mezinárodní organizace odrážejí především zájmy a potřeby svých nejsilnějších členů, tvrdí také Romancov a kol. (2011: 34).

Kromě výše uvedeného však mezi role MO řadíme také oblast spolupráce. Zásadou MO, jejich centralizací a nezávislostí, mohou v obecné rovině státní aktéři dosáhnout cílů, kterých by nebyly schopny dosáhnout bez spolupráce na decentralizované bázi (Abbott a Snidal 1998: 29). MO poskytují prostor pro účinná neutrální a specializovaná fóra efektivněji než jakákoliv jiná neformální a decentralizovaná forma kooperace (Abbott a Snidal 1998: 10). Na význam spolupráce poukazuje také Waisová (2009: 150), podle které později mezinárodní organizace začaly být chápány jako fóra či arény sloužící k setkávání a diskutování svých požadavků, zájmů, cílů, nebo také k hledání partnerů. Jako příklad takové arény, ve které se diskutují témata a činí společná

rozhodnutí, je Valné shromáždění OSN. Státy tak prostřednictvím mezivládních organizací vyjadřují své společné zájmy a hodnoty. Role MO spočívající v zastupování společenství států je příznačná pro rozkvět MO v poválečném období a zůstává stále významná, přestože tento záměr byl naplněn jen částečně (Abbott a Snidal 1998: 24).

Třetí rolí, kterou lze MO přisoudit, odvozujeme z nastíněné právní subjektivitě těchto institucí. Ačkoliv tato subjektivita vychází ze svrchovanosti států, představují mezinárodní organizace samostatného aktéra na poli mezinárodních vztahů. V mnoha ohledech jsou MO schopny jednat nezávisle a autonomně, jelikož postupně utvářejí svou vlastní strukturu, tedy politický systém (Waisová 2009: 151). K otázce nastíněné autonomie mezinárodních organizací je však třeba poznamenat, že suverénní státy se vzhledem k problematice distribuce moci obávají těmto institucím poskytnout příliš velkou autonomii. Není tedy možné konstatovat, že role mezinárodních organizací spočívá v nahrazování systému států, přestože samotnou povahu a výkonnost mezinárodního systému ovlivňují (Abbott a Snidal 1998: 29). Obecně však lze tvrdit, že mezinárodní organizace zajišťují v tomto systému určitý řád (Nye a Welsch 2017: 30).

2.1.2. Funkce mezinárodních organizací

Zkoumání funkcí mezinárodních organizací v teoretické rovině vychází především z otázky, proč se státy a další aktéři mezinárodních vztahů stávají členy takových institucí. Za nejdůležitější a relevantní funkce MO lze považovat zejména následující, které uvádí Waisová (2009: 151-153): artikulaci a agregaci zájmů, vytváření koalic, preventivní diplomacii a v neposlední řadě také vytváření, aplikaci a posuzování norem. Abbott a Snidal (1998: 4-5) mezi nejdůležitější funkce těchto institucí, kromě usnadnění vyjednávání, řadí řízení konfliktů, řešení sporů a provádění operativních činností (např. technická výpomoc nebo již zmíněné vypracovávání norem). Poslední jmenovaní autoři také poznamenávají, že většina mezinárodních organizací plní více než jen jednu z těchto funkcí, a že racionálně jednající státy budou mezinárodní organizace vytvářet a využívat, pokud jejich hodnota převáží nad náklady. Romancov a kol. (2011: 19-20) zmiňuje tři hlavní poslání mezinárodních organizací, kterými jsou napomáhání rozvoji režimů a společným aktivitám, uplatňování širšího vlivu v procesu přijímání rozhodnutí na mezinárodní scéně a podpora dodržování přijatých závěrů, které mohou mít vysvětlující či přesvědčující charakter.

2.2. Význam mezinárodních organizací v konfliktech

Za významný prvek konfliktu v systému mezinárodních vztahů považujeme jeho aktéry, kterými v mohou být státy či mezinárodní organizace. „Konflikt v mezinárodních vztazích je sociální situace, která vzniká, pokud dva či více aktérů, z nichž minimálně jeden je státem, usiluje o získání téhož statku v oblasti národních hodnot a témat, a tento statek nepostačuje pro uspokojení základních potřeb obou/všech aktérů.“ (Waisová 2011: 39). Tato definice, jak Waisová (2011: 38) uvádí, vychází z výkladu Pfetsche a Rohlofffa (2000), kteří kladou důraz na to, že takový konflikt, kromě jiného, trvá určitou dobu, má určitý rozsah a je střetem zájmů na poli národních hodnot a témat. Tyto zájmy se v konfliktu překrývají a řadíme mezi ně například nezávislost, přístup k moci, teritorium nebo právo na sebeurčení. Z výše uvedené definice je patrné, že konflikt na poli mezinárodních vztahů charakterizuje situace, kdy si více aktérů nárokuje tutéž hodnotu či statek. Poněkud širší definici, neomezující se výhradně na pojetí konfliktu v mezinárodních vztazích, nabízí Krejčí (2010: 141-142), který pod pojmem konflikt rozumí situace, kdy se určité skupiny (například kmeny, etnické skupiny, ideologická uskupení či státy nebo jednotlivci) dostávají do vzájemných sporů. Poznává také, že tento konflikt je záměrný a je sporem o hodnoty, jakými jsou například otázka moci, statusu či sociálních jistot. Zabýváme-li se však konflikty na poli mezinárodních vztahů, je nutné poznamenat, že „v mezinárodních konfliktech jsou zúčastněnými subjekty zmiňované státy nebo mezinárodní organizace“ (Wright 1957: 27).

Otázce studia konfliktů a jejich klasifikaci se věnuje celá řada projektů v rámci různých výzkumných ústavů a center. Zmínit můžeme například projekt Uppsalské univerzity, tzv. Uppsala Conflict Data Program (UCDP), zabývající se výzkumem počtu ozbrojených konfliktů a jejich příčin (více viz Waisová 2011: 50). Další projekt zaměřený na výzkum konfliktů představuje KOSIMO (Konflikt-Simulations-Modell), dělící konflikty do pětistupňové škály podle jejich intenzity na latentní konflikty, zjevné konflikty, krize, vážné krize a války (více viz Krejčí 2010: 145-146 či Waisová 2011: 47-49). Výzkum v rámci tohoto projektu ukazuje, že nejčastější příčinou konfliktů jsou spory o národní nezávislost, spory o hranice a území či spory etnické a náboženské (Waisová 2011: 49).

Řešení konfliktů zahrnuje řadu přístupů, využívaných podle charakteru konfliktu, jeho intenzitě, délce trvání apod. Záměr mezinárodního společenství při řešení konfliktů spočívá ve snaze předcházet vypuknutí násilí, jeho rozšíření, zabránit lidským ztrátám,

škodám na majetku a snížit utrpení civilního obyvatelstva. Mezinárodní společenství se snaží dosáhnout řešení v počáteční, nebo v další nenásilné fázi konfliktu (Waisová 2011: 72). Za dva z hlavních nástrojů pro řešení konfliktů v mezinárodních vztazích tedy považujeme mezinárodní právo a mezinárodní organizace (Nye a Welsch 2017: 204).

Ačkoliv rozdíl mezi domácí a mezinárodní politikou spočívá v tom, že v mezinárodním systému neexistuje žádná centrální autorita, která by stála nad suverénními státy, mezinárodní právo a mezinárodní společenství reprezentované OSN disponují nástroji, které umožňují konfliktům předcházet a také je méně či více účinně řešit. Přestože je spolupráce na mezinárodní úrovni složitější, většina sporů je vyřešena mírovou cestou (Nye a Welsch 2017: 204). Význam mezinárodních organizací v rámci řešení či moderování konfliktů je odvozen od jejich struktury, soudržnosti členů a míry institucionalizace daných organizací (Boehmer, Gartzke, a Nordstrom 2004: 7). Jinými slovy, tyto organizace mohou být v podpoře mírových procesů a řešení konfliktů efektivní pouze tehdy, pokud disponují takovými strukturami, které jim dávají mandát do konfliktů zasahovat, a pokud jsou jejich členové ochotni na řešení konfliktu spolupracovat. Obecně tedy závisí na charakteristikách daných organizací a jejich možnostech. Abbott a Snidal (1998: 4) poznamenávají, že MO mohou jako neutrální subjekt při řešení konfliktů v mezinárodních vztazích působit díky své nezávislosti a autonomii, avšak upozorňují, že tato nezávislost je značně omezená. Zejména mocné státy totiž mohou zasahovat do jejich činnosti nebo je například restrukturalizovat. Podle některých autorů může schopnost mezivládních organizací v rámci řešení konfliktů souviset také s povahou režimů jejich členů. Jak uvádějí Pevehouse a Russett (2006: 994), MO složené převážně ze států s demokratickými vládami vykazují nižší riziko militarizovaných sporů mezi jejími členy. Možnosti mezinárodních organizací, kterými při řešení konfliktů disponují, závisí také na povaze mezinárodního systému. Hoffmann (1970: 390) tvrdí, že pokud v rámci globální mezinárodní organizace existuje široká procedurální shoda mezi státy, která z mezinárodních institucí činí legitimní kanály pro řízení konfliktů, lze takový systém považovat za umírněný, v němž MO hraje při řešení konfliktů hlavní roli.

Konkrétní možnosti a uplatnění role MO v konfliktech spočívají v provádění sběru informací, faktů a varování před potenciálními nebezpečími, v preventivních opatřeních, mediaci sporů, humanitární pomoci či v postkonfliktní obnově. Kromě toho mohou také použít donucovací prostředky, jako jsou sankce nebo vojenská síla (Abbott a Snidal 1998: 4).

3. OSN a její role při řešení konfliktů

3.1. Vznik, cíle a význam OSN

V reakci na události druhé světové války byla dne 24. října 1945 založena jediná mezinárodní organizace s globálním univerzálním členstvím – Organizace spojených národů. Vznikla na podobných principech, které charakterizovaly Společnost národů. Tu pokládáme za jejího předchůdce, ačkoliv zanikla v důsledku neschopnosti naplnit svůj hlavní cíl, v podobě zajištění míru a bezpečnosti. Za příčinu tohoto neúspěchu lze považovat absenci její dostatečné podpory. Některé vlivné státy, například USA, do Společnosti národů nevstoupily, jiné byly jejími členy jen krátce (Romancov a kol. 2011: 61). Ačkoliv tedy roli Společnosti národů hodnotíme jako neúspěšnou, přesto se stala modelem pro založení nové globální organizace. Důraz byl kladen na poučení se z chyb, ke kterým došlo při založení Společnosti národů, a taktéž na vytvoření propracovanějšího systému řešení konfliktů (Waisová 2009: 159).

Založení OSN bylo spjata s představou, že tato organizace bude hrát ústřední roli v mezinárodních hospodářských a politických vztazích. Jinými slovy, bude disponovat mocí a schopností řešit nejpalčivější problémy světa. Účel OSN spočívá v udržení mezinárodního míru a bezpečnosti, v řešení mezinárodních problémů ekonomického, kulturního, humanitárního či sociálního charakteru a jejím cílem je také podpora a ochrana lidských práv (Nadin 2019: 12).

Vyjmenované základní cíle Organizace spojených národů jsou explicitně vyjádřeny v jejím ustavujícím dokumentu – Chartě OSN, konkrétně v článku 1:

1. „udržovat mezinárodní mír a bezpečnost a za tímto účelem konat účinná kolektivní opatření, aby se předešlo a odstranilo ohrožení míru a byly potlačeny útočné činy nebo jiná porušení míru a aby pokojnými prostředky a ve shodě se zásadami spravedlnosti a mezinárodního práva bylo dosaženo úpravy nebo řešení těch mezinárodních sporů nebo situací, které by mohly vést k porušení míru;
2. rozvíjet mezi národy přátelské vztahy, založené na úctě k zásadě rovnoprávnosti a sebeurčení národů a činit jiná vhodná opatření k posílení světového míru;
3. uskutečňovat mezinárodní součinnost řešením mezinárodních problémů rázu hospodářského, sociálního, kulturního nebo humanitárního a podporováním a posilováním úcty k lidským právům a základním svobodám pro všechny bez rozdílu rasy, pohlaví, jazyka nebo náboženství;

4. být střediskem, které by uvádělo v soulad úsilí národů o dosažení těchto společných cílů.“

(Charta OSN: čl. 1)

V rámci záměru dosáhnout těchto cílů si OSN vypracovala řadu zásad a principů, přičemž za základní z nich lze pokládat následující: organizace je založena na svrchované rovnosti všech členů, nezasahuje do záležitostí, které jsou v kompetencích států, členské země i OSN jako celek mají zájem plnit závazky předpokládané Chartou, členové organizace vyjadřují vůli řešit své spory mírovými prostředky a zřící se hrozeb nebo užití síly, členské země jsou ochotny poskytovat OSN podporu a rezignovat na pomoc válčícím státům bez souhlasu organizace (Charta OSN: čl. 2 cit. podle Krejčí 2010: 216-217). OSN je tedy institucí, sdružující suverénní státy, tedy politické aktéry, kteří zastupují národy a občany⁶.

Za člena organizace je přijat každý stát, který akceptuje povinnosti vyplývající z Charty. Romancov a kol. (2011: 63) k otázce členství uvádí, že na rozdíl od jiných mezivládních organizací OSN uplatňuje tzv. inkuzivní přístup, jehož záměrem je vzájemné ovlivňování ve prospěch stanovených cílů a zásad. Noví členové jsou přijímáni Valným shromážděním, které tak činí na doporučení Rady bezpečnosti.

Vezmeme-li v úvahu výstupy předchozí kapitoly věnované teoretickým východiskům mezinárodních organizací zohledňující přístupy dvou nejvýznamnějších teorií mezinárodních vztahů – realismu a liberalismu, můžeme tvrdit, že principy charakterizující záměry spolupráce v OSN vycházejí především z liberalistické tradice. Setkáme se nicméně také s názory akcentujícími jiné hledisko. Kundnani (2017:3) se domnívá, že Organizace spojených národů vznikla spíše na vestfálských principech, nežli na principech liberalismu. Vycházíme-li však z liberálně-idealistických myšlenek, tak, jak je popisuje například Krejčí (2010:572), který poukazuje na to, že liberálně-idealistická tradice se zaměřuje na zajištění globální spolupráce podporované novými normami a organizacemi, nalezneme tyto principy právě v oblasti kooperace na půdě OSN.

Za dobu svojí existence OSN na mezinárodní scéně zaznamenala řadu úspěchů i neúspěchů. Nadin (2019: 13-15) tyto úspěchy spatřuje jmenovitě ve schopnosti OSN prosadit a rozšířit řadu mezinárodních norem, v oblasti spolupráce mezi velmocemi, ve zmírnění dopadů humanitárních krizí či v úsilí podporovat státy na cestě k nezávislosti.

⁶ V současné době organizace čítá 193 členských států.

Jako neúspěšnou naopak hodnotí omezenou schopnost předcházet krizím a konfliktům a skutečnost, že se OSN vyznačuje nadbytečnou politizací a konfrontací, která ztěžuje dosažení dohod (např. v otázkách ochrany klimatu). Taktéž upozorňuje, že se OSN do značné míry nezabývá klíčovými bezpečnostními výzvami a geopolitickými konflikty. V souvislosti s působením organizace však Nadin (2019: 17) poznamenává, že v konečném důsledku nesou za úspěchy i neúspěchy OSN odpovědnost jednotlivé státy.

S důležitým poznatkem k charakteru OSN přicházejí autoři Masataka, Masayuki a Freire (2023: 163-165), kteří tvrdí, že OSN není přátelským fórem, ve kterém by jednotliví aktéři odložili mocenské zájmy, ale naopak dějištěm vášnivých diskuzí, a místem, ve kterém se dohody uzavírají na základě národních zájmů. Uvedená skutečnost, však dle názoru těchto autorů nijak nesnižuje význam celé organizace, naopak brání tomu, aby se stala zbytečnou institucí. Dle jejich názoru má OSN vedle konfrontační také harmonickou stránku. Možnost setkávání se na jednom místě a vedení pravidelné diskuze je potvrzením toho, že OSN reprezentuje komunikační kanál mezi národy. Krejčí (2010: 221) k hodnocení významu a úspěšnosti OSN v podobném duchu uvádí, že v rámci práce OSN sice přetrvávají nedostatky, avšak žádná alternativa v podobě jiné a lepší globální mezistátní organizace neexistuje. Překonání problémů, se kterými se OSN potýká, je dle jeho slov možné pouze na základě konsenzu, nikoliv jednostranným vypovídáním zásad.

Z uvedených argumentů tedy vyplývá, že Organizace spojených národů, navzdory své omezené schopnosti čelit nejrůznějším výzvám, reprezentuje globálně nejsilnější mezivládní organizaci, která je zásluhou svých propracovaných struktur a univerzality významným nástrojem pro mezistátní spolupráci. Síla a míra efektivity této instituce navíc vychází především z ochoty a vůle členských států v daných otázkách spolupracovat.

3.2. Organizační struktura OSN

Institucionální struktura Organizace spojených národů odráží široké pole působnosti a zaměření této organizace. Podoba organizační struktury hlavních orgánů je definována Chartou OSN a jakékoliv změny týkající se fungování těchto orgánů vyžadují její změnu (Waisová 2009: 162-163). Za hlavní orgány OSN považujeme Valné shromáždění, Radu bezpečnosti, Ekonomickou a sociální radu, Poručenskou radu, Sekretariát, v jehož čele stojí generální tajemník, a Mezinárodní soudní dvůr. K dalším orgánům OSN řadíme tzv. specializované úřady a agentury, mezi něž patří například UNESCO, Světová

zdravotnická organizace a další. Kromě toho v rámci OSN působí celá řada programů a fondů, například UNICEF.

Vzhledem k zaměření této práce se však pozornost následujících řádků upíná pouze k těm orgánům OSN, které poskytují rámec ke zpracovávanému tématu, tedy zejména k Valnému shromáždění. Poněkud stručnější popis věnujeme ale také Radě bezpečnosti a Mezinárodnímu soudnímu dvoru.

3.2.1. Valné shromáždění

Valné shromáždění OSN reprezentuje početně největší orgán této instituce. Zastoupeny v něm jsou všechny členské země, přičemž každý stát disponuje bez ohledu na svoji velikost jedním hlasem. Činnost Valného shromáždění se řídí Chartou (Kapitola IV.), která stanovuje, o jakých tématech a otázkách tento orgán jedná. Konkrétně se zabývá zejména problematikou bezpečnosti, rozvoje, lidskými právy či ochranou životního prostředí a klimatu (Romancov a kol. 2011: 65). Rovněž se VS zabývá zprávami Rady bezpečnosti, rozpočtem OSN, prosazuje mírová řešení všech situací, které by mohly ohrozit přátelské vztahy mezi národy, jedná o otázkách týkajících se mezinárodního míru a vypracovává studie, zprávy a činí doporučení v otázkách mezinárodní politické spolupráce, mezinárodního práva apod. (Informační centrum OSN v Praze 2005: 6). Výstupy z jednání Valného shromáždění mají podobu rezolucí, které nemají právně závazný charakter a nejsou tedy vynutitelné. Přesto však tyto rezoluce odrážejí většinový světový názor a mají tedy morální autoritu mezinárodního společenství (Informační centrum OSN v Praze 2005: 7).

O důležitých otázkách rozhoduje Valné shromáždění dvouřetinovou většinou přítomných a hlasujících členů, a mezi tyto otázky, kromě jiného, patří doporučení týkající se udržování mezinárodního míru a bezpečnosti, volba nestálých členů Rady bezpečnosti nebo přijímání nových členů. Rozhodování o ostatních otázkách se činí většinou přítomných a hlasujících států (Charta OSN, čl. 18). Zasedání Valného shromáždění probíhá pravidelně každý rok, přičemž začíná obvykle v září, a kdykoliv je zapotřebí, schází se mimořádně na tzv. zvláštních zasedáních. Většina otázek se projednává v šesti hlavních výborech VS, kterými jsou Výbor pro odzbrojení a mezinárodní bezpečnost, Hospodářský a finanční výbor, Sociální, humanitární a kontrolní výbor, Zvláštní výbor pro politické otázky a dekolonizace, Administrativní a rozpočtový výbor a Právní výbor.

Jestliže si Valné shromáždění představíme jako formu kongresu či parlamentu, povšimneme si, že se jedná o zvláštní druh zákonodárního sboru. Princip jednoho hlasu pro jeden stát totiž neodráží ani mocenské postavení, ani demokracii, která spočívá na principu jeden člověk, jeden hlas (Nye a Welsch 2017: 205). V rámci VS tedy mají i nejmenší státy, čítající například jen několik set tisíc obyvatel, formálně stejný hlas, jako mnohonásobně velké státy (Čína, Indie, USA, Rusko a další). Panke (2017) k problematice síly hlasu a mocenského postavení jednotlivých členských zemí upozorňuje na to, že ačkoliv je formální postavení států v rámci VS rovné, jejich mocenské možnosti se nesmírně liší. Jak autorka uvádí, tzv. vyrovnávací účinek institucionálního uspořádání VS shromáždění, spočívající v rovném formálním postavení členů, vykazuje v jednotlivých fázích politického procesu různou míru efektivity. Tento účinek je nejslabší ve fázi vyjednávání o rezolucích, nejsilnější naopak v procesu rozhodování o jejich přijetí. Tato skutečnost je dána tím, že v procesu vyjednávání mají silné a velké státy možnost uplatnit svůj politický a ekonomický vliv, zatímco v momentě hlasování se tyto rozdíly mezi jednotlivými zeměmi stírají.

Valné shromáždění je vzhledem k principům jeho fungování dějištěm mocenských střetů, ve kterém jednotlivé státy vynakládají politický kapitál k prosazování svých zájmů. Autoři Nye a Welsch (2017: 208) k tomuto poznatku uvádějí příklad z roku 1976, kdy se arabské státy pokusily vyloučit Izrael z OSN. Spojené státy byly nuceny vynaložit v rámci vyjednávání značné úsilí, aby tomuto kroku zabránily, což ilustruje boj o moc uvnitř samotných mezinárodních organizací, konkrétně na půdě Valného shromáždění.

Schvalování rezolucí v rámci tohoto orgánu je problematické také v jiném ohledu. Nejenže tato usnesení, jak je zmíněno, nejsou právně závazná, ale existuje mnohdy také řada nejasností ohledně jejich významu (Nye a Welsch 2017: 207). Podobně se v tomto směru vyjadřuje Lande (1966: 102), upozorňující na fakt, že řada rezolucí může mít negativní důsledky, pokud jsou nerozhodné, nevzbuzují důvěru, nebo jsou tzv. napominající. Romancov a kol. (2011: 66) podotýká, že rezoluce VS jsou mnohdy kritizovány pro svou obecnost, nicméně také připomíná, že jejich podoba je kompromisním výstupem složitého procesu vyjednávání mezi všemi členskými státy. Jestliže se je však některý stát či skupina států rozhodne neústupně nerespektovat, mohou takové deklarace poškodit prestiž a důvěryhodnost samotné OSN. Na druhou stranu je třeba vzít v úvahu, že navzdory nezávaznému charakteru deklarací VS není pro státy snadné ignorovat převládající názor mezinárodního společenství, vyjádřený v těchto

rezolucích. Důvodem mohou být například ekonomické vazby na ostatní členské státy (Lande 1966: 87).

Shrneme-li výše uvedené, můžeme říci, že státy mají v obecné rovině značnou motivaci deklarace přijaté VS respektovat. Pokud se ovšem rozhodnou cíle deklarací nenaplnit, poškozeny mohou být nejen státy samotné, ale také legitimita celé OSN.

3.2.2. Rada bezpečnosti

Radu bezpečnosti lze popsat jako relativně malý orgán, který ovšem disponuje efektivními a širokými pravomocemi. Může iniciovat účinnou akci OSN v případě ohrožení míru (Krejčí 2010: 218). RB se skládá z 15 členů, přičemž pět z nich je stálých (Čína, Francie, Rusko, USA a Velká Británie) a deset nestálých. Nestálí členové jsou voleni Valným shromážděním na období dvou let. Charta OSN (článek 23) přikládá Radě bezpečnosti primární odpovědnost za udržování míru a stability na mezinárodním poli. Rovněž k pravomocím tohoto orgánu patří možnost provádět vyšetřování v problematických otázkách sporů, určovat, zda se jedná o ohrožení míru a doporučovat či rozhodovat jaká opatření se mají přijmout. Přijetí rozhodnutí či usnesení vyžaduje minimálně devět hlasů. Při rozhodování Rady bezpečnosti platí pro stálé členy uplatňování zásady jednomyslnosti – mají tedy právo veta (Krejčí 2010: 18). Rada bezpečnosti má dle Charty OSN pravomoc vynucovat svá rozhodnutí prostřednictvím embarga, sankcí či užití vojenské síly. Rozhodnutí RB jsou pro státy právně závazné, pokud jejich přijetí vychází z kapitoly XII. Charty. Naopak rezoluce, které přijímá na základě článku XI. Charty OSN, vymahatelné nejsou (Charta OSN).

3.2.3. Mezinárodní soudní dvůr

Mezinárodní soudní dvůr je hlavním soudním orgánem OSN (Charta OSN: čl. 9). Jeho činnost je upravena kapitolou XIV. Charty OSN. Úlohou MSD je rozhodovat ve sporech mezi členskými státy, pokud jsou právního charakteru, a také podávat posudky pro VS, RB, popřípadě další orgány OSN. Tvořen je patnácti soudci, kteří jsou voleni VS a RB na dobu devíti let, a to podle geografické příslušnosti (Krejčí 2010: 218). Do jeho pravomoci spadají všechny otázky předložené členskými státy a také záležitosti, které stanovuje Charta nebo mezinárodní smlouvy a konvence. Soudní dvůr je otevřen všem členským zemím OSN (Informační centrum OSN v Praze 2005: 12). Rozhodnutí MSD jsou pro státy závazné, v praxi ovšem neexistuje mechanismus k jejich vymáhání.

3.3. Nástroje a efektivita OSN při řešení konfliktů

Organizace spojených národů disponuje celou řadou možností na poli politiky bezpečnosti a problematiky řešení konfliktů. Tato skutečnost reflektuje základní vyjmenované cíle OSN, k nimž řadíme právě udržení míru a bezpečnosti na mezinárodní scéně. Pokojné řešení konfliktů, akce při ohrožení míru, porušení míru a útočných činech upravují kapitoly VI. a VII. Charty OSN. Zatímco kapitola VI. Charty definuje mírové řešení sporů, kterých může být dosaženo prostřednictvím jednání, arbitráží, zprostředkováním, vyšetřováním apod., kapitola VII. Charty upravuje použití akcí kolektivní bezpečnosti. Zásadními nástroji prevence vzniku sporů, jejich eskalací a rozšířením se v rámci OSN zabývá tzv. preventivní diplomacie, která využívá metod zprostředkování, vyjednávání či usmířování (Informační centrum OSN v Praze 2005: 63). Povinností OSN je řešit všechny konflikty primárně mírovými prostředky. Ozbrojená akce je přípustná až v momentě, kdy všechny takové prostředky selžou a existuje ohrožení mezinárodního míru a bezpečnosti (Srinivas a Upendra 2000: 168).

Organizace spojených národů může k řešení konfliktů přispívat dvěma způsoby – formálně a neformálně. Mezi formální nástroje řadíme především rezoluce Valného shromáždění a Rady bezpečnosti. Naproti tomu neformální přispění lze spatřovat v takzvaných dobrých službách generálního tajemníka formou mediace sporů. Dále takové možnosti vyplývají z jedné z hlavních funkcí OSN, kterou je poskytování prostoru pro komunikaci a kontakty (Väyrynen 1985: 190-191). Kromě vyjmenovaného spočívá význam OSN při řešení konfliktů, respektive při zmírňování jejich následků také v humanitární činnosti. V tomto ohledu je OSN nejvýznamnějším poskytovatelem pomoci, a to nouzové i dlouhodobé (Informační centrum OSN v Praze 2005: 209).

Jelikož cíle této práce vycházejí z analýzy rezolucí VS, je vhodné se v několika řádcích zaměřit na možnosti tohoto orgánu ve vztahu k řešení konfliktů. Ačkoliv se v následující kapitole upřeme k historickým souvislostem izraelsko-palestinského konfliktu, setkáváme s využitím dalších nástrojů OSN, jakým jsou například mírové mise (peacekeeping), ve vztahu k empirické části výzkumu můžeme za relevantní považovat právě činnost Valného shromáždění.

Vzhledem k tomu, že VS představuje nejširší fórum členských států, podílí se významnou měrou na řešení sporů v mezinárodních vztazích (Waisová 2011: 143). Dle článku 11 Charty OSN je Valné shromáždění pověřeno „zabývat se obecnými zásadami spolupráce v zájmu zachování světového míru a bezpečnosti“ a „činit doporučení

členským státům a/nebo Radě bezpečnosti“. Jeho význam lze spatřovat v tom, že slouží jako prostor pro hledání konsenzu při projednávání složitých otázek, a také jako místo, kde mohou jednotlivé členské státy předkládat návrhy, podněty, vyjadřovat znepokojení a vést diplomatická jednání (Informační centrum OSN v Praze 2005: 63). Otázkami míru a bezpečnosti se zabývají zejména Výbor pro odzbrojení a mezinárodní bezpečnost a Zvláštní výbor pro politické otázky a dekolonizaci. Valné shromáždění tedy nejenže poskytuje státům prostor pro vyjednávání, dosahování konsenzu, uzavírání koalic a agregaci a artikulaci zájmů, ale také vytváří pravidla a normy jednání a chování (Waisová 2011: 143). Úloha tohoto orgánu ve vztahu ke konfliktům spočívá v pomoci vytvářet mírové vztahy mezi zeměmi tím, že přijímá rezoluce ve prospěch míru, spolupráce a mírového řešení sporů (Informační centrum OSN v Praze 2005: 63).

Valné shromáždění, kromě pravomocí a úkolů stanovených Chartou, přijalo v roce 1950 rezoluci č. 377 A (V), známou jako rezoluci „Sjednocení pro mír“ (*angl. Uniting for Peace*), v níž členské země potvrdily pravomoc VS doporučit použití vojenských opatření⁷. Deklarace říká, že pokud Rada bezpečnosti není schopna (například z důvodu uplatnění práva veta některého ze stálých členů) konat v otázce bezpečnosti nebo ohrožení míru, Valné shromáždění záležitost posoudí samo, s cílem vydat vhodná doporučení, aby byl udržen či obnoven mezinárodní mír a bezpečnost (Lande 1966: 85).

Přesto však Valné shromáždění nemá pravomoc vysílat vojenské mise. Nemůže například také stanovovat hranice, ani udělovat státnost a přijímat nové členy OSN, pokud k tomu nevydá doporučení Rada bezpečnosti. Základním problémem Valného shromáždění při řešení konfliktů tedy zůstává fakt, že rezoluce tohoto orgánu nejsou právně závazné, ale mají pouze doporučující charakter (Sabel 2011: 3). Jelikož je ale fungování Rady bezpečnosti, ve které mají stálí členové právo veta, do značné míry ovlivněno národními zájmy mocností a jejich soupeřením (Srinivas a Upendra 2000:168-182), přičemž vysvětlení tohoto jevu lze hledat u realistické tradice přístupu k mezinárodním vztahům, je to právě Valné shromáždění, které formou svých deklarací do řady konfliktů vstupuje. Srinivas a Upendra (2000: 182) se domnívají, že OSN bude schopna efektivně fungovat tehdy, pokud bude Valnému shromáždění přiděleno více odpovídajících pravomocí. K tomuto je nicméně nezbytné poznamenat, že všechny rezoluce Valného shromáždění, ač nezávazné, požívají jisté, a již zmíněné autority mezinárodního společenství, jelikož reflektují většinový názor jeho členů.

⁷ Rezoluce č. 377 A (V) byla iniciována Spojenými státy v reakci na opakovaný bojkot Rady bezpečnosti ze strany Sovětského svazu, v souvislosti s válkou v Koreji.

Vezmeme-li v potaz nastíněnou roli Valného shromáždění, respektive nástroje, kterými k řešení konfliktům disponuje, nepřekvapí nás, že směrem k OSN za dobu její existence, směřovalo množství kritiky a návrhů na její reformu. Systém jeden stát – jeden hlas, který je uplatňován v rámci hlasování na půdě Valného shromáždění, je toho příkladem, protože nezohledňuje počet obyvatel (Trent a Schnurr 2018a: 40). Tuto kritiku již před několika dekádami reflektoval také Wright (1957: 45). Dle jeho slov panují pochybnosti o tom, zda lze nastavený systém hlasování Valného shromáždění vzhledem k tendenci států hlasovat spíše blokově nežli na základě přesvědčení, považovat za projev skutečného veřejného mínění mezinárodního společenství. Tyto pochybnosti vycházejí také z další tendence států – využívat debatu na zasedání VS a přijatá doporučení mnohdy jako nástroj propagandy, nikoliv mírových řešení. Autor ovšem k problematice dodává, že kdyby systém hlasování odrážel populační velikost států či například úroveň gramotnosti jejich obyvatel, výsledky hlasování by se mnohdy nelišily. Předmětem kritiky jsou také poněkud neefektivní procesy Valného shromáždění, konkrétně skutečnost, že diskutuje o maličkostech a není v jeho silách vyřešit důležité otázky, což se odráží na jeho prestiži (Trent a Schnurr 2018a: 41).

Kritika omezené efektivity OSN při řešení konfliktů a mezinárodních výzev se netýká pouze Valného shromáždění, ale také Rady bezpečnosti, která je, pokud dojde k politickému boji mezi mocnostmi, neakceschopná. Možnost stálých členů RB využít právo veta je toho příkladem, na což v minulosti reagovalo Valné shromáždění přijetím zmíněné rezoluce č. 377 A (V). Strukturální reforma tohoto orgánu je nicméně vzhledem k nedostatku politického konsenzu stále neproveditelná (Trent a Schnurr 2018b: 67). Zvýšení akceschopnosti RB tedy závisí na vůli stálých členů. Kaloudis (1993: 51) se proto domnívá, že potenciál zefektivnění její činnosti, kromě jiného, spočívá v ochotě stálých členů RB zabývat se všemi důležitými otázkami, a nejen těmi, na kterých mají zájem.

Hodnocení výkonnosti či efektivity OSN je však dozajista subjektivní a proměnlivé. Podíváme-li se například na důvěru, které se obecně OSN dle nejnovějších průzkumů z 24 zemí těší u veřejnosti, zjistíme, že 63 % respondentů napříč těmito zeměmi vnímá organizaci pozitivně, zatímco 28 % negativně. Organizaci příznivě vnímají zejména v Keni, Polsku, Jižní Koreji či ve Švédsku. Naopak nejhůře je hodnocena v Izraeli (Fagan 2023).

4. Historické souvislosti a sporné otázky izraelsko-palestinského konfliktu

Dějinným souvislostem izraelsko-arabských válek, sporu mezi Izraelci⁸ a Palestinci,⁹ a taktéž historii obou národů a jejich vztahu k území, v němž se spor odehrává, je věnováno nepřeberné množství literatury odborné i populárně vědecké. Historie tohoto fenoménu, jak bylo zmíněno již v samotném úvodu výzkumu, bývá podrobně zkoumána také v závěrečných pracích studentů napříč mnoha obory. Rovněž máme k dispozici množství literatury zaměřené na dějiny a původ sionismu, kterým rozumíme ideový směr, jenž vznikl v 19. století a jehož ústředním cílem bylo (a stále je) přesídlení Židů¹⁰ do Izraele, jeho vytvoření, budování a následné udržení. Jmenovitě lze mezi publikace, které se sionismem zabývají, uvést dílo Š. Avineriho *Zrození moderního sionismu* (2001) či kniha *A History of Zionism* autora W. Laqueura (1972). Naproti tomu Johnsonovy *Dějiny židovského národa* (2007) pak představují jednu z možných kronik, po kterých sáhneme, chceme-li se podrobněji seznámit s historií židovského národa a poutem, které ho s územím dnešního Izraele pojí.¹¹ Také příchod Arabů do Palestiny, spjatý s expanzí islámu započaté v 7. století n. l., reprezentuje významný milník, jehož okolnosti bychom při snaze porozumět dnešnímu konfliktu, neměli přehlížet.

Navzdory častým pokusům hodnotit tento spor jako „odvěký“ nám však studium výše uvedených dějinných etap a souvislostí přinejmenším nastíní, že jádro a kořeny problému, nesahají tak hluboko do historie, jak by se někdy mohlo na první pohled zdát. Rovněž jeho původ nelze vysledovat ani v náboženství. Jak uvádí Čejka (2022: 38), otázka religiozity je v současnosti jednou z jeho výrazných rysů, avšak za nejviditelnější základ konfliktu lze považovat nacionalismus a z něj vycházející spory o území.

Kromě primárních aktérů, kterými jsou na jedné straně Izraelci, tedy Židé, a na druhé palestinství Arabové, do konfliktu od jeho počátku promlouvají také další strany, státní i nestátní aktéři podporující jednu ze zainteresovaných stran, či „hráči“ proklamující snahu o objektivní mírové řešení. Mezi sekundární aktéry tedy můžeme

⁸ Označením *Izraelci* rozumíme židovské obyvatele Izraele. Termín *izraelští Arabové* naproti tomu používáme, hovoříme-li o arabském obyvatelstvu Izraele s izraelským občanstvím (Čejka 2022: 10-11).

⁹ O *Palestincích* (po roce 1948) hovoříme v souvislosti s arabským obyvatelstvem Západního břehu a pásma Gazy. Do roku 1948 tento pojem zahrnoval také nearabská etnika, žijící na území dnešního Izraele a Palestinských územích, včetně Židů (Čejka 2022: 10-11).

¹⁰ V této práci používáme pro psaní slova Žid(é) velké počáteční písmeno, odkazující na příslušníka(y) židovského národa, resp. etnika.

¹¹ První židovské kmeny na území dnešního Izraele přicházejí přibližně ve 13. století př.n.l. (Čejka 2022: 15).

zařadit jednotlivé státy a mocnosti (např. USA a dříve také SSSR), skupiny států (např. arabské země) či mezinárodní organizace, typicky právě OSN.

Jakkoli je tedy historický vývoj oblasti Blízkého východu, nebo v užším pohledu Svaté Země, Kanaánu, Palestiny, či Země izraelské pro interpretaci současného dění neoddiskutovatelně důležitý, lze mu v této práci věnovat pouze omezený prostor. Proto následující řádky mapují výhradně ty události a fakta, která můžeme s ohledem na téma výzkumu považovat za zásadní, mající přímé dopady na současný stav konfliktu, se zaměřením na roli OSN. Důraz je při tom kladen na výběr relevantních zdrojů.

4.1. Průběh konfliktu

4.1.1. Sionismus, Mandát pro Palestinu a počátky konfliktu

Silící antisemitismus na evropském kontinentu v průběhu 19. století vyústil v rostoucí zájem evropských Židů o vlastní domovinu. Dílo Theodora Herzla (myšlenkového zakladatele sionismu) *Židovský stát*, manifestující židovské nároky strádajícího národa na návrat do své domoviny, podnítila Židy žijící v diasporách k podniknutí kroků pro realizaci tohoto cíle. V roce 1897 byla proto v Basileji na Prvním sionistickém kongresu¹² založena Světová sionistická organizace. Ta měla sloužit jako zastřešující organizace pro sionistická hnutí se záměrem vytvořit židovský stát v oblasti Palestiny, ve které tou dobou žilo okolo 50 000 Židů (Pojar 2004: 31). Kongres rovněž přijal tzv. Basilejský program, který deklaroval snahu o „veřejně a legálně získanou domovinu v Palestině pro židovský lid“ (Chapman 2003: 56). Důležitým mezníkem vztahujícím se k cíli tuto myšlenku realizovat byla tzv. Balfourova deklaráce, přijatá 2. listopadu 1917.¹³ Jednalo se o dopis ministra zahraničí Velké Británie adresovaný tehdejšímu představiteli britských sionistů lordu Rothschildovi. Britská vláda prostřednictvím tohoto dopisu vyjádřila podporu ambicím sionistů na zřízení národní domoviny pro židovský lid v Palestině.¹⁴ V následujících letech začali do Palestiny proudit židovští imigranti. Přistěhovalectví probíhalo v několika vlnách, pro něž se používá výraz *alija* (*heb. vzestup*). Právě první dekády 20. století lze vlivem židovské imigrace, původem převážně z evropských zemí, považovat za prvopočátky izraelsko-arabského, potažmo izraelsko-

¹² Kongres se konal ve dnech 29.8.-31.8.1897.

¹³ Viz příloha č. 1.

¹⁴ Deklarace byla z diplomatického hlediska napsána velice obratně a nejednoznačně. Nezmiňuje totiž explicitně židovský stát, ale volí vágnější označení v podobě „židovské národní domoviny“ (Čejka 2022: 36).

palestinského konfliktu.¹⁵ Během 20. a 30. let rovněž docházelo k četným bezpečnostním incidentům a v roce 1936 vypuklo povstání Arabů, namířené jednak proti židovským přistěhovalcům, jednak proti britské správě. Roku 1939 Britové se záměrem uspokojit arabské zájmy, vydali v pořadí již druhou¹⁶ (nejznámější) Bílou listinu, která výrazně omezila židovskou imigraci a konstatovala, že nový židovský stát nebude proti vůli arabské většiny vytvořen (Čejka 2022: 50). Následující roky, poznamenané utrpením evropských Židů za druhé světové války, však sionistické snahy a touhu po vlastní domovině zintenzivnily. V důsledku holokaustu bylo navíc mnoho lidí v Evropě myšleně vlastní židovské domoviny nakloněno (Nye a Welsch 2017: 248).

4.1.2. Vznik státu Izrael a první arabsko-izraelská válka

Stát Izrael byl vyhlášen 14. května 1948 předsedou tehdejší Židovské agentury¹⁷ a pozdějším prvním izraelským předsedou vlády Davidem Ben Gurionem. Stalo se tak v předvečer plánovaného odchodu Britské mandátní správy v Palestině¹⁸, na území, které Židům přikhla rezoluce Valného shromáždění OSN z 29. listopadu 1947, označená jako Rezoluce Valného shromáždění OSN č. 181 (II). Ta území Britského mandátu rozdělila na dva státy – židovský a arabský. Jejím přijetí předcházelo vytvoření plánu komise OSN s názvem UNSCOP, jejímž cílem bylo vytvořit návrh na vyřešení eskalujícího se sporu. Arabové se od komise distancovali, jelikož s úvahami o jiném než arabském státě, nesouhlasili. (Čejka 2022: 67). Rezoluce byla přijata většinou hlasů (33:13) a získala podporu velmocí, jako byly například Spojené státy americké i Sovětský svaz, stejně tak i podporu většiny evropských zemí, zatímco všechny arabské státy hlasovaly proti a jakýkoliv kompromis a existenci Izraele na daném území odmítly (Krupp 2013: 13-14). Kromě rozdělení území na židovský a arabský stát výše zmíněná rezoluce řešila také otázku Jeruzaléma, který měl být dočasně internacionalizován, konkrétně pod správou Poručenské rady OSN (Čejka 2022: 67). Vyhlášení arabského státu nenásledovalo. Okolní arabské země (Egypt, Jordánsko, Irák, Sýrie, Libanon a Saudská Arábie) na

¹⁵ V roce 1914 na území Palestiny žilo již 90 000 Židů (arabská populace tou dobou čítala 500 000 obyvatel. Tento poměr se viditelně změnil v období mezi 1. a 2. světovou válkou, avšak těsně před vznikem Izraele stále Arabové tvořili výraznou demografickou většinu v poměru 2:1. (Čejka 2022: 26).

¹⁶ První Bílá listina, omezující židovské přistěhovalectví byla vydána v roce 1922.

¹⁷ Židovská agentura pro Izrael (též *Židovská agentura*, angl. *The Jewish Agency for Israel*) je organizace založená roku 1929 se sídlem v Jeruzalémě. Před vznikem Izraele fungovala jako neoficiální vláda pro židovské obyvatelstvo žijící na území Britské mandátní Palestiny. Později její aktivity směřovaly zejména k podpoře židovského přistěhovalectví. (Jewish Virtual Library, n.d.).

¹⁸ Britský mandát Palestina (též Mandát pro Palestinu) bylo mandátní území Velké Británie v letech 1920-1948, které jí bylo svěřeno Společností národů v roce 1919 na Pařížské mírové konferenci.

vyhlášení nového židovského státu namísto toho reagovaly vpádem svých vojsk (Čejka 2022: 78), přičemž deklarovaly jeho úplné zničení. Tím začala tzv. první izraelsko-arabská válka, v Izraeli označovaná jako válka za nezávislost. Válečné období nejprve zastavilo příměří zprostředkované OSN (11. června 1948), avšak vydrželo pouze necelý měsíc. Boje byly opět zahájeny 6. července 1948 a skončily 19. července téhož roku¹⁹ porážkou arabských armád. (Čejka 2022: 78). Izrael v tomto střetu tedy obhájil svou existenci a podařilo se mu rozšířit své hranice i na některá území původně vyhrazená Arabům²⁰ (Brož 2010: 68-69). Výsledek bojů měl také další dopady spočívající v uprchlické vlně arabských obyvatel z území obsazených Izraelem. Jak zmiňuje Johnson (2007: 509), dle údajů OSN jich uprchlo 656 000.²¹ V reakci na uprchlickou vlnu arabských obyvatel z území dobytých Izraelem přijalo Valné shromáždění OSN rezoluci č. 194 (III), která upravuje podmínky pro dosažení konečného urovnání sporu a návratu palestinských uprchlíků. V reakci na události této války vznikla také první mírová mise – UNTSO, s cílem sledovat a udržovat příměří.

Proměna geografické struktury Izraele po této válce však nevycházela pouze z hromadného odchodu arabského obyvatelstva, ale také z masivního nárustu židovské imigrace. Do Izraele se začali stěhovat Židé z arabských zemí, kteří se v důsledku konfliktu stali v těchto zemích nežádoucí, ačkoliv před válkou nebylo jejich soužití s Araby výrazně problematické.

Také k plánované mezinárodní správě Jeruzaléma nedošlo a město bylo rozdělené na západní Jeruzalém (pod izraelskou kontrolou) a východní Jeruzalém, který obsadilo Jordánsko. Pásmo Gazy ovládal Egypt. Popsané následky první arabsko-izraelské války (zejm. problém uprchlíků a otázku hranic) lze považovat za položení základů dlouholetého problému, jelikož dodnes představují předmět vzájemných sporů.

4.1.3. Sinajská válka a vznik OOP

Sinajská válka, někdy také označovaná jako druhá arabsko-izraelská válka, vypukla v návaznosti na rozhodnutí Egypta uzavřít Tiranskou úžinu, oddělující Akabský záliv od Rudého moře. V důsledku toho zůstal od světa odříznutý izraelský přístav Ejlat, což vyústilo ve společnou vojenskou akci Izraele, Francie a Velké Británie (poslední dvě

¹⁹ Oficiálně se jako datum ukončení první arabsko-izraelské války uvádí až 20. červenec 1949, tedy datum uzavření posledních dohod o příměří (se Sýrií).

²⁰ Hranice navržené OSN v roce 1947 a realita po první arabsko-izraelské válce (1949) viz příloha č. 1.

²¹ Pro srovnání Brož (2010: 67) uvádí, že počet palestinských uprchlíků byl odhadnut na 760 000.

jmenované si Egypt znepřátelil znárodněním Suezského průplavu (Čejka 2022: 100). Ačkoliv se Izraeli v konfliktu podařilo dobýt Sinajský poloostrov a obsadit pásmo Gazy, záhy (pod tlakem USA a VS OSN, které 2. listopadu přijalo rezoluci č. 997 A) byla operace ukončena a na místo izraelských jednotek nastoupily mírové jednotky OSN mise UNEF. Izraelské síly se z oblasti stáhly a Izrael byl v této válce poprvé označen za agresora („1967 war: Six days that changed Middle East“ 2017). Stažení bylo doprovázeno příslibem OSN, že oddíly UNEF budou zabezpečovat pásmo Gazy a Tiranskou úžinu (Krupp 2013: 58). V souvislosti s rezolucí č. 997 je vhodné poznamenat, že její přijetí vycházelo z rezoluce VS 377 A (V), o které jsme hovořili v předchozí kapitole, a která Valnému shromáždění umožňuje projednávat záležitosti týkající se míru a bezpečnosti, pokud Rada bezpečnosti není schopná přijmout usnesení²². Válka měla, mimo jiné, za následek politické sblížení Egypta, a dalších arabských států se Sovětským svazem.

Začátek šedesátých let přinesl do izraelsko-palestinského konfliktu institucionalizovanou podobu artikulace zájmů palestinských uprchlíků, kteří byli v důsledku první arabsko-izraelské války roztroušeni po okolních zemích. 28. května 1964 byla založena Organizace pro osvobození Palestiny, která se brzy stala největší palestinskou exilovou organizací (Čejka 2022: 102). Později se OOP spojila s Palestinským osvobozeneckým hnutím Fatah, založeným v roce 1965 Jásirem Arafatem, pod jehož vedením se organizace dostala do povědomí světové veřejnosti. Arabové na OOP nahlíželi jako na osvobozenecké hnutí, zatímco Izraelci a západní země o ní (s ohledem na její násilné aktivity) uvažovaly jako o teroristické organizaci (Čejka 2022: 102-103).

4.1.4. Šestidenní válka a počátky výstavby osad

Šestidenní válka (5.-10. června 1967), konflikt mezi Izraelem na jedné straně, a Egyptem, Jordánskem a Sýrií na straně druhé, představuje jeden z nejdůležitějších milníků vývoje arabsko-izraelských vztahů, a důsledky z ní vyplývající jsou dodnes nevyřešeným ústředním tématem izraelsko-palestinské otázky. Konfliktu, kromě jiného, předcházela výzva egyptského prezidenta Gamála Abd an-Násira na stažení jednotek OSN ze Sinajského poloostrova, která byla vyslyšena, a Izrael na hrozbu, které čelil také od ostatních okolních zemí, reagoval totální mobilizací. Tato válka, která skončila zásluhou

²² Návrhy rezolucí RB ohledně zastavení bojů byly vetovány Francií a Velkou Británií.

preemptivního útoku IDF, vítězstvím Izraele (Čejka 2022: 114), který během ní obsadil Golanské výšiny, Západní břeh Jordánu, včetně východního Jeruzaléma, Sinajský poloostrov a pásmo Gazy, vyústila v současný největší územní spor celého konfliktu (Nye a Welsch 2017: 249).

V listopadu 1967 přijala Rada bezpečnosti OSN, v reakci na výsledek války, rezoluci č. 242, vyzývající Izrael ke stažení z okupovaných území výměnou za mírové smlouvy a uznání izraelského státu ze strany arabských sousedů. Rezoluce však obsahovala záměrné nejednoznačnosti ohledně území, z nichž se má Izrael stáhnout.²³ Tato rezoluce navíc nebyla přijata v rámci Kapitoly VII Charty OSN, ale podle Kapitoly VI, a neznamenalá tedy, že je Izrael zavázán výzvu uposlechnout. Taktéž tato rezoluce neobsahovala výzvu k návratu předválečnému statu quo. (Gold 2014: 169).

Konflikt měl za následek další odliv arabského obyvatelstva (Čejka 2022: 120). Východní Jeruzalém, ve kterém začal Izrael na konci června 1967 uplatňovat svou jurisdikci (Gold 2014:165), se později stal formálně součástí Izraele²⁴, zatímco Západní břeh a pásmo Gazy byly od té doby pod izraelskou okupací. Na těchto územích začaly vznikat židovské osady, jejichž existence je, na rozdíl od vojenských základů na okupovaných územích, v rozporu s mezinárodním právem (Čejka 2022: 122). Osídlovací politika představuje jeden ze sporných bodů celého konfliktu. Nejen vojenská, ale tedy i civilní permanentní přítomnost Izraele na okupovaných územích totiž zintenzivnila spor mezi izraelským a palestinským nacionalismem. Válka způsobila rovněž vzestup aktivit různých náboženských fundamentalistických uskupení (Čejka 2022: 120-121). Izraelská vláda výstavbu osad ospravedlňovala bezpečnostní situací a také argumenty vycházejícími z pouta, které Židy k území pojí (Čejka 2022: 127-129).²⁵

4.1.5. Jomkipurská válka a sedmdesátá léta

Po smrti Násira v roce 1970 nastoupil do úřadu egyptského prezidenta Anvar as-Sádát. Ačkoliv jeho kroky nevypovídaly o bezprostředním nebezpečí v podobě další otevřené války, přičemž Izrael svou pozornost na základě absence takové hrozby obrátil proti sílícímu teroru OOP, vypukl mezi Židovským státem a koalicí Egypta a Sýrie 6. října

²³ Více k problematice nejednoznačnosti znění rezoluce Rady bezpečnosti č. 242, ohledně výzev ke stažení z území viz Krupp (2013:67) nebo Gold (2014: 169-171).

²⁴ V roce 1967 nejprve izraelský parlament (Kneset) přijal „Zákon o ochraně svatých míst“, později, v roce 1980 přijal základní zákon, který Jeruzalém, celý a sjednocený považuje za hlavní město Izraele. OSN však tento zákon neuznává.

²⁵ Osadnická politika měla za následek značnou proměnu demografického složení Západního břehu. K roku 2022 počet osadníků přesahuje 450 000 (Čejka 2022:129).

1973 další válečný konflikt (Krupp 2013: 81). Sadát si sice uvědomoval, že nemůže Izrael zničit, nicméně potřeboval psychologické vítězství, nezbytné pro započítí budoucích jednání o míru (Nye a Welsch 2017: 250). Jak zmiňuje v této souvislosti Johnson (2007: 515): „Arabské země si mohly dovolit prohrát několik válek. Izrael si nemohl dovolit prohrát ani jednou. Izraelské vítězství nemohlo zajistit mír. Ale izraelská porážka by znamenala katastrofu.“ Arabský útok, který byl masivní, a dobře naplánovaný, zcela zaskočil nepřipravené Izraelce, kteří se v prvních dnech války ocitli v defenzivě na obou frontách – Sinajském poloostrově na jihu a Golanských výšinách na severu. Přestože později Izrael převzal na bojišti iniciativu a podařilo se mu uhájít napadená území, jeho pověst a sebedůvěra utrpěla značnou ránu (Krupp 2013: 82-83). Bezprostředně po vypuknutí války zasedla RB OSN, která ovšem vzhledem k rozdílným postojům mocností nedospěla k žádné rezoluci. To se podařilo až později, 22. října, na základě kompromisu mezi USA a Sovětským svazem. RB přijala rezoluci č. 338, která žádala okamžité zastavení palby, zahájení jednání k trvalé dohodě a realizaci rezoluce č. 242 z roku 1967. Rezoluce byla akceptována a později (31.5.1974) byla za účelem její implementace přijata rezoluce č. 350, iniciující založení mírové mise UNDOF (Informační centrum OSN v Praze 2005: 91).

Přestože byl z vojenského hlediska vítězem války Izrael, politicky naopak z konfliktu těžil především Egypt. Během následných jednání, které vyústily v podpis mírových smluv (1979), totiž dosáhl stažení izraelské armády ze Sinajského poloostrova, výměnou za uznání práva Izraele na existenci²⁶. Izrael se také zavázal k budoucím jednáním o navrácení zbytku okupovaných území, pokud bude uzavřena mírová smlouva s ostatními arabskými státy a s Palestinci. Ti však tuto příležitost nevyužili (Johnson 2007: 516). Během sedmdesátých let naopak vzrostl arabský vliv v OSN, což mělo pro Izraelce nepříjemné následky. Některé státy třetího světa na arabský nátlak přerušily diplomatické styky s Izraelem a v roce 1975 VS OSN dokonce schválilo rezoluci č. 3379 označující sionismus za formu rasismu²⁷ (Johnson 2007: 516). Valné shromáždění také v roce 1974 přizvalo OOP, aby se jako pozorovatel účastnila jednání tohoto orgánu (Informační centrum OSN v Praze 2005: 91). Pro zajímavost stojí za zmínku, že několik dní před touto událostí Jásir Arafat konstatoval, že cílem OOP je konec Izraele (Gilbert 2008: 467). V roce 1975 pak VS ustavilo Výbor pro naplňování nezczizitelných práv palestinského lidu (Informační centrum OSN v Praze 2005: 91). Také skutečnost, že

²⁶ V roce 1981 byl Anvar Sádát zavražděn radikálními islamisty. Motivem bylo uzavření míru s Izraelem.

²⁷ Tato rezoluce byla zrušena 16. prosince 1991 rezolucí VS č. 46/86.

Arabové nadále upřednostňovali nepřátelský postoj k Izraeli, měla za následek, že se v izraelské politice rozšířil zvyk uvažovat o Izraeli v jeho historických hranicích (Johnson 2007: 516), tedy včetně Západního břehu. Konec sedmdesátých let se také nesl ve znamení dalšího ozbrojeného konfliktu – operace IDF v jižním Libanonu, namířené proti teroristickým aktivitám OOP, která se tam přesunula začátkem sedmdesátých let po tom, co byli její příslušníci vyhnáni z Jordánska po nezdařeném pokusu o převrat. Izraelská operace z roku 1978 vedla k protestům Libanonu v OSN, což vyústilo v přijetí rezolucí RB č. 425 a 426 z 19. března 1978. Ty požadovaly stažení Izraele z Libanonu, respektive vytvořily mírové síly UNIFIL, s cílem obnovit mír a zajistit humanitární pomoc. (Informační centrum OSN v Praze 2005: 92). Tyto jednotky v oblasti působí dodnes.²⁸

4.1.6. První intifáda

Palestinské lidové povstání (*arab. intifáda*) je termín používaný pro nepokoje a následný ozbrojený konflikt mezi Palestinci a Izraelci, který začal v roce 1987. Předcházelo mu vzrůstající napětí na okupovaných územích, během kterých se odehrálo množství krvavých incidentů, jednak ze strany palestinských skupin, jednak také ze strany židovských osadníků a IDF (Čejka 2022: 169). Stále viditelnější problém působila také pokračující výstavba židovských osad (Krupp 2013: 129). K výrazné eskalaci situace došlo v pásmu Gazy 9. prosince 1987 po incidentu, při kterém izraelský řidič usmrtil čtyři Palestince. Arabové se domnívali, že tak učinil úmyslně a tato událost se tak stala rozbuškou pro zahájení povstání, které se rozšířilo také na Západní břeh. Konec první intifády není možné přesně datovat, avšak obvykle je spojován s podpisem smlouvy z Osla (1993). Důsledky první intifády lze pozorovat v upevnění národní identity Palestinců, poškození mediálního obrazu Izraele v zahraničí (kvůli častým brutálním zásahům IDF), či v izolaci a omezení aktivit OOP. Ta tou dobou sídlila v Tunisku a aktivity na Západním břehu a v Gaze tak převzaly jiné, radikálnější organizace (Čejka 2022:170-172). Hovoříme zejména o hnutí Hamás, které se vyznačuje protiizraelskou revoluční rétorikou (Doboš 2020: 122). Jeho jediným cílem se stalo zničení Izraele a vybudování islámského státu v Palestině. Především v pásmu Gazy začal Hamás hrát významnější roli nežli OOP (Krupp 2013: 133).

²⁸ Na území Libanonu došlo v budoucnu ještě ke dvěma dalším válkám mezi Izraelem a teroristickými skupinami, které zde operovaly. V roce 1982 proběhla tzv. první libanonská válka s OOP, která měla za následek odchod této organizace ze země, v roce 2006 pak tzv. druhá libanonská válka vedená proti ozbrojenému křídlu hnutí Hizballáh.

4.1.7. Mírový proces

Významným a taktéž naději přinášejícím krokem v normalizaci izraelsko-palestinských vztahů znamenaly tzv. dvě dohody z Osla, uzavřené v letech 1993 a 1995. První z nich je interpretována jako začátek mírového procesu s cílem dosáhnout trvalého uspořádání, jak předpokládají rezoluce RB č. 242 a 338. Zahrnovala, kromě jiného, pasáže o uznání práva Izraele na existenci v podmínkách míru a bezpečí, ze strany OOP, a naopak uznání OOP jakožto reprezentanta Palestinců ze strany Izraele. Smlouva také vytvořila přechodnou Palestinskou národní samosprávu v okolí města Jericho a na velké části pásma Gazy, která umožnila Palestincům vykonávat v těchto oblastech autonomní správu. Budoucí jednání měla spočívat například v otázkách Jeruzaléma, palestinských uprchlíků, vymezení hranic, bezpečnosti, vodních zdrojích, židovských osad a dalších regionů, které by přešly pod Palestinskou správu (Čejka 2022: 187-189). Nastartování mírového procesu mělo pozitivní vliv také v jiném směru. 26. října 1994 totiž došlo k podpisu mírové smlouvy mezi Izraelem a Jordánskem (Krupp 2013: 150), které se tak stalo po Egyptu druhou arabskou zemí, jež učinila takový krok.

Takzvaná smlouva Oslo II následně rozšířila území Palestinské samosprávy do několika velkých měst na Západním břehu. Ten byl rozdělen do třech zón (A, B a C), přičemž zóna A stanovila výlučnou palestinskou civilní i bezpečnostní samosprávu, zóna B civilní palestinskou a bezpečnostní správu Izraele a zóna C naopak plnou civilní i bezpečnostní správu Izraele.²⁹ V současnosti oblast A zahrnuje asi 18 % Západního břehu, oblast B zhruba další pětinu a oblast C přibližně 60 % území (Szántó 2020: 209). Druhá smlouva z Osla tedy přinesla viditelný pokrok v oblasti izraelsko-palestinských vztahů, ačkoliv území Palestinské samosprávy bylo s výjimkou pásma Gazy stále nekonzistentní a řadu zásadních problémů nevyřešila (Čejka 2022: 194-195). Výsledek dohod vyvolal vlnu nevole jak na palestinské straně, tak v Izraeli, kde radikální pravice odmítala jakékoliv územní kompromisy (Čejka 2022: 195). Izraelského premiéra Jicchaka Rabina, který stál za podpisem dohod z Osla, 4. listopadu 1995 zastřelil židovský radikál Jigal Amir.

V následujících letech bylo možné zaznamenat další pokusy o dosažení trvalého míru, zejména při jednáních, zprostředkovaných americkým prezidentem Billem Clintonem v Camp Davidu (2000). Izrael při těchto jednáních nabídl značné územní ústupky na Západním břehu. Jednání však ztroskotala na otázce palestinských uprchlíků

²⁹ Mapu zobrazující rozdělení Západního břehu na zóny A, B a C viz příloha č. 2.

a rozdělení Jeruzaléma, ačkoliv v případě tohoto bodu byli Izraelci, prostřednictvím ministerského předsedy Ehuda Baraka, připraveni přijmout tvrdý kompromis – vzdát se dvou částí Starého města (muslimské a křesťanské) a ponechat si kontrolu pouze nad židovskou a arménskou čtvrtí (Gold 2014: 9-10). Ve východním Jeruzalémě by vzniklo hlavní město budoucího Palestinského státu. Palestinci však odmítli a tím pokusy o další úsilí na cestě k dohodě byly pro daný moment u konce. Neúspěch jednání vyvolal na izraelské straně přesvědčení, že Palestinci ve skutečnosti k trvalému řešení dospět nechtějí (Krupp 2013: 162).

Další plán na oživení mírových jednání přišel v roce 2002, kdy vznikla spolupráce čtveřice aktérů (Kvartet), kterými byly Spojené státy, EU, OSN a Rusko. Plán Kvartetu byl nazván Road map for peace (česky někdy označován jako „cestovní mapa“). Obsahoval tři etapy, přičemž první z nich měla ukončit palestinský teror, zastavit výstavbu osad, ukončit deportace a útoky na palestinské civilisty či zastavit konfiskaci majetku v odvetě za terorismus. Druhá etapa předpokládala palestinské volby a svolání mezinárodní konference, na které by byl vyhlášen nezávislý palestinský stát. Třetí etapa měla řešit otázku uprchlíků, hranic, osad, Jeruzaléma a definitivně konflikt ukončit. Mírový plán byl schválen, avšak vyvolal protesty na obou stranách, v důsledku čehož nebyl realizován (Pojar 2004: 96-97).

4.1.8. Od druhé intifády do současnosti

Měsíc po summitu v Camp Davidu vypukla v reakci na návštěvu vůdce izraelské opozice Areiala Šarona na Chrámové hoře v Jeruzalémě druhá intifáda. Jásir Arafat tuto intifádu nazval „intifáda al-Aksá“, což odkazuje ke stejnojmenné mešitě na Chrámové hoře, ovšem Arafatův ministr komunikací Imád Fallúdzí tehdy otevřeně přiznal, že návštěva Šarona byla pouze záminkou a povstání bylo naplánované již od návratu Arafáta z Camp Davidu (Gold 2014: 13). Dle Kruppa (2013: 163) bylo pojmenování intifády cíleným apelem na arabský či celý muslimský svět, aby podpořil Palestince v boji proti nevěřícím, a tento apel měl za následek mimo jiné také to, že se zpočátku nepokojů účastnili také izraelští Arabové.

Od uzavření první smlouvy z Osla do začátku událostí druhé intifády došlo ke zvýšení počtu židovských osadníků na územích okupovaných Izraelem na dvojnásobek, o což se zasloužil Benjamin Netanjahu a také jeho předchůdci Rabin a Peres. Osadnická politika se tak stále více stávala překážkou pro dvoustranné řešení a měla negativní účinek na důvěru v další mírová jednání. Za další příčiny povstání lze označit propad životní

úrovně Palestinců, především pak v pásnu Gazy, a také „izraelské restriktce obchodu a investic do Palestiny“ (Čejka 2022: 214). V reakci na události druhé intifády, především pak na teroristické útoky palestinských radikálních skupin, začal Izrael budovat tzv. bezpečnostní bariéru, jejíž účel byl oddělit Západní břeh (podobně jako pásnu Gazy) od Izraele a zabránit tak průniku teroristů (Čejka 2022: 239). Opatření svůj účel splnilo a počet úspěšných teroristických útoků se výrazně snížil (Pojar 2004: 99). Izraelská bezpečnostní bariéra nicméně představuje jeden z problematických aspektů celého konfliktu. Ačkoliv Izrael obhajuje její výstavbu bezpečnostními zájmy, kritika bariéry spočívá v argumentech, že tento projekt je v rozporu s mezinárodním právem a pokusem znemožnit dosažení konečného urovnání³⁰. Valné shromáždění OSN bariéru rovněž považuje za nelegální, přičemž vychází z poradního stanoviska Mezinárodního soudního dvoru z roku 2004 (U.N. 2004).

V roce 2004 izraelský premiér Šaron navrhl jednostranné stažení Izraele z pásma Gazy. Učinil tak jednak s ohledem na bezpečnostní riziko, které Gaza od počátku okupace představovala, jednak také s ohledem na hospodářskou zátěž a nepopularitu osadníků na tomto území v očích ostatních Izraelců (Čejka 2022:245). Vyklizení osad začalo v srpnu 2005 a dokončeno bylo v polovině září.

Po smrti Arafata (11. listopadu 2004) proběhly palestinské prezidentské volby, ve kterých byl prezidentem Palestinské samosprávy zvolen další představitel Fatáhu – Mahmúd Abbás. Následně se v roce 2006 uskutečnily volby parlamentní, ve kterých překvapivě zvítězilo radikální islamistické hnutí Hamás. To způsobilo poměrně značné komplikace západním vládám, které nebyly s teroristickým hnutím, neuznávajícím existenci Izraele, jakožto reprezentantem Palestinců, ochotny vyjednávat, ani jej finančně podporovat. Podobně se k výsledkům voleb stavěla izraelská politická reprezentace, která s hnutím odmítla jakoukoliv komunikaci. Posílený Hamás začal s taktikou raketového ostřelování izraelských měst, což poskytovalo důvod k odvetám ze strany IDF. Poté co militantní křídlo Hamásu v červnu 2006 zajalo izraelského vojáka, zahájila izraelská armáda mohutnou operaci v Gaze, která trvala až do prosince téhož roku (Čejka 2022: 249-257).

V důsledku parlamentních voleb na palestinských územích vypukl v témže roce vnitropolitický ozbrojený konflikt mezi umírněnějším Fatáhem a radikálním Hamásem. Ten vyvrcholil v červnu roku 2007 převzetím moci Hamásem v pásnu Gazy. Fatáh

³⁰ Mapu izraelské bezpečnostní bariéry na Západním břehu viz příloha č. 3

v reakci na tyto události naopak vyhlásil kontrolu nad Západním břehem. Od té doby Palestince reprezentují dvě různé, vzájemně soupeřící organizace a systémy (Krupp 2013: 177). Izrael se rozhodl pro podporu Fatáhu a prezidenta Abbáse, který pro něj nadále představoval partnera pro případná jednání. Mezi Hamásem a Izraelem naopak v dalších letech došlo k několika otevřeným konfliktům. Situace vyeskalovala například v roce 2008, kdy Izrael v reakci na útoky zahájil operaci „Tekuté olovo“ s cílem Hamás sesadit. Z obavy, že tato operace přinese mnoho obětí, a také kvůli protestu některých mocností, včetně USA, však operace cíle nedosáhla, což Hamás považoval za své vítězství (Krupp 2013: 177). Další významnější konflikty mezi Izraelem a Hamásem se odehrály v létě roku 2014 (operace „Ochranné ostří“) či v květnu 2021 (mezi Izraelem na jedné straně a Hamásem a Palestinským džihádem na straně druhé).

V roce 2020 se odehrál důležitý moment v normalizaci izraelsko-arabských vztahů, zprostředkovaný administrativou Donalda Trumpa. Izrael podepsal tzv. Abrahámovské dohody s Bahrajnem, SAE a Marokem. V následujícím roce se k těmto třem státům připojil také Súdán. Role Donalda Trumpa v izraelsko-palestinské otázce byla ovšem charakteristická také rozhodnutím uznat Jeruzalém za hlavní město Izraele, což USA učinily 6. prosince 2017. Rozhodnutí vyvolalo negativní reakce nikoliv pouze ze strany Palestinců a arabských států, ale také u řady spojenců USA či generálního tajemníka OSN Antonia Guterrese (Daugirdas a Mortenson 2018: 306-308).

Aktuální významnou událostí izraelsko-palestinského konfliktu je probíhající válka v Gaze, kterou spustil mohutný teroristický útok Hamásu na izraelské území ze dne 7. října 2023. Při tomto činu zemřelo 1200 Izraelců a více než 200 jich bylo zajato a uneseno do pásma Gazy. Útok si rovněž vyžádal tisíce zraněných (Cramer 2023). Izrael v reakci na to spustil rozsáhlou vzdušnou i pozemní operaci, s cílem zničit Hamás. („Netanyahu to IDF soldiers: We have one goal – to destroy Hamas“ 2013).

4.2. Sporné otázky izraelsko-palestinského konfliktu

Jak vyplývá z předchozích dílčích kapitol, věnovaných jednotlivým fázím průběhu izraelsko-palestinského konfliktu, existuje celá řada otázek, respektive sporných bodů, které jej v současnosti charakterizují, a jejichž vyřešení je nezbytnou podmínkou k dosažení trvalého míru. Je zřejmé, že pozadí konfliktu vychází jednak z historických aspektů, z teritoriálních sporů, a pro mnohé je také spojeno s otázkou ideologie a víry (Golan 2020: 34). Za nejviditelnější a nejpalčivější otázky můžeme označit spor o území

a hranice, konkrétně území Západního břehu, politiku výstavby židovských osad, omezenou státnost Palestiny či problematiku bezpečnosti a terorismu. Zásadní rozpor lze pozorovat v otázce národního sebeurčení, jelikož ani jedna z nesvářených stran mnohdy nepovažuje tu druhou za lid, respektive národ. Toto vzájemné neuznávání identity se tedy projevuje v názorech, že ani jedna ze stran podle té druhé nemá nárok na státnost (Golan 2020: 34). Podobně se v tomto směru vyjadřuje také Brown (2019: 65), který tvrdí, že uznat vzájemná práva musí obě strany v praktické i právní rovině, přičemž se toto uznání musí projevit také činy, nejen slovy. Zvláštní pozornost v konfliktu dlouhodobě získává Jeruzalém a (nejen) z něj vycházející náboženské spory. Mezi další témata, která do konfliktu promlouvají, můžeme zařadit například problematiku přírodních zdrojů, zejména vody.

Přestože se v následujících podkapitolách věnujeme některým z těchto otázek samostatně, je nezbytné si uvědomit, že žádné z těchto témat není od ostatních izolováno a naopak spolu úzce souvisejí. Jakékoliv úsilí o vyřešení jednoho z nich je do značné míry podmíněno vyřešením i těch ostatních. Ačkoliv není možné postihnout v této kapitole všechny problematické aspekty sporných otázek a překážek na cestě k míru, jako například nastínit právní hlediska na danou problematiku, rozebírat dílčí aspekty humanitární situace na okupovaných palestinských územích či posoudit míru legitimacy jednotlivých požadavků Izraelců a Palestinců, stručné seznámení se s jejich pozadím je pro analytickou část klíčové.

4.2.1. Palestiňští uprchlíci

Odchod palestinských uprchlíků z území dnešního Izraele, někdy také označován jako „palestinský exodus“, který se odehrál v důsledku první arabsko-izraelské války, je po celou dobu trvání izraelsko-palestinského konfliktu živým a citlivým tématem, jehož vyřešení by mělo být součástí trvalého urovnání sporu. Palestiňští uprchlíci usilují o to, aby jejich zájmy byly vyslyšeny již od roku 1948, kdy byla vysídlena téměř polovina celého arabského obyvatelstva Palestiny (Bahdi 2003: 3). Skutečnost, že bez vyřešení otázky palestinských uprchlíků nemůže v budoucnu dojít k celkovému urovnání konfliktu, potvrzuje i Sabel (2003: 52), ačkoliv se domnívá že žádný právní nárok na návrat uprchlíků do dnešního Izraele neexistuje, protože je taková myšlenka v praxi neproveditelná.

Představitelé Izraele v souvislosti s palestinskou uprchlickou vlnou argumentovali tím, že za jejich odchodem během války stála z velké části arabská

propaganda, která k odchodu vyzývala. Dle Čejky (2022: 74) měl na palestinský exodus vliv jednak tento aspekt, jednak také strach Arabů. Pro tyto události se začalo používat označení *Nakba*, které v arabštině znamená katastrofu (UN The Question of Palestine: About the Nakba). Tomuto slovu bývá přikládáno více významů, a stalo se tak do značné míry kontraproduktivním. Zatímco na jedné straně je možné *Nakbu* interpretovat jako katastrofu spojenou s uprchlickou vlnou a následným rozprostřením palestinského obyvatelstva (v důsledku vyhlášení Izraele a následné první arabsko-izraelské války) v okolních arabských zemích a na dnešních okupovaných územích, v širším pojetí může odkazovat k neschopnosti vybudovat palestinský stát na Západním břehu a v pásmu Gazy, které po válce obsadilo Jordánsko, respektive Egypt (Manna' 2013). Diskurz o *Nakbě* je ovšem komplikovanější a je citlivým a živým tématem nejen mezi Palestinci, ale také v izraelské společnosti. Ta politizaci tohoto slova, spojeného s palestinskou kolektivní identitou, někdy vnímá jako hrozbu, která by mohla ovlivnit jimi podporovanou loajalitu izraelských Arabů ke Státu Izrael (Koldas 2011). Skutečnost, že interpretace *Nakby* v Izraeli vyznívá negativně, potvrzuje například Dann (2023), který tvrdí, že připomínka těchto událostí, zvaná *Den Nakby*, je „nářkem za neúspěšný pokus spáchat genocidu“, tedy zničit Izrael. Podobnou interpretaci nabízí Zurayk (1948 cit. podle Stein 2022), který vyličil *Nakbu* jako katastrofální „selhání sedmi arabských zemí zničit sionismus“.

Abychom se však vrátili k problematice palestinských uprchlíků a jejich situaci v současnosti, zmíníme v této souvislosti Úřad OSN pro palestinské uprchlíky, který byl vytvořený Valným shromážděním v roce 1949 s cílem poskytovat zdravotní péči, vzdělání, sociální služby či materiální pomoc palestinským uprchlíkům z první arabsko-izraelské války a jejich potomkům (UNRWA: Who we are). Muravchik (2013: 43-45) ovšem tvrdí, že práce tohoto úřadu je ale více politická nežli humanitární, což neodpovídá účelu jejího vzniku. Poznává také, že zatímco Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky, vytvořený se záměrem pomáhat ostatním vysídleným osobám, zejména těm, které byly nuceny své domovy opustit v důsledku druhé světové války, má dnes necelých osm tisíc zaměstnanců, UNRWA jich uvádí třicet tisíc. Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky svou činností pomáhá 34 milionům osobám, UNRWA naproti tomu své služby poskytuje pěti milionům palestinských uprchlíků. Kromě toho také Muravchik (2013: 45) upozorňuje na skutečnost, že za palestinské uprchlíky jsou považováni právě také zmínění potomci uprchlíků z roku 1948. Podle jeho názoru není takové počítání uprchlíků ve světě obvyklé, a smyslem tohoto jevu je udržet myšlenku práva na návrat vycházejícího z rezoluce VS č. 194, což se dle jeho slov „rovná konci Izraele.“

Pojar (2004: 55) k tomuto poznamenává, že rezoluce výslovně žádné právo na návrat neobsahuje a má pouze doporučující povahu. Dodává také, že ačkoliv se dnes arabské státy k rezoluci odvolávají, hlasovaly proti jejímu přijetí.

V otázce uprchlíků je také třeba připomenout vysídlení Židů z Arabských zemí. Sabel (2003: 57) zmiňuje, že přibližně 700 000 židovských uprchlíků, kteří své domovy opustili po první arabsko-izraelské válce, bylo začleněno do izraelské společnosti, za uprchlíky se nepovažují a o jejich návratu do arabských zemí se nehovoří. Dodává nicméně, že v rámci projednávání otázky odškodnění Palestinců je Izrael přesvědčen o nutnosti zohlednit také majetková práva Židů, kteří byli z arabských zemí nuceni odejít a byli zbavováni majetku a práv.

4.2.2. Území a hranice, budoucnost státu Palestina

Problematika hranic a územních sporů mezi Izraelci a Palestinci, jak vyplývá z výše uvedených historických událostí, reprezentuje naprosto zásadní bod současného konfliktu. Tento problém vyplývá zejména z teritoriálních změn, způsobených šestidenní válkou v roce 1967, při které Izrael obsadil Golanské výšiny, Sinajský Poloostrov, pásmo Gazy a Západní břeh Jordánu včetně Východního Jeruzaléma. Zatímco Sinajský poloostrov byl Egyptu navrácen po jomkipurské válce a z pásma Gazy se Izrael jednostranně stáhl v roce 2005, Golanské výšiny³¹, Západní břeh a Východní Jeruzalém jsou podle mezinárodního práva okupovaným územím. Budoucí Palestinský stát by měl, dle palestinských požadavků, vzniknout právě na Západním břehu a v pásmu Gazy, s hlavním městem ve Východním Jeruzalémě. Ačkoliv se někdy objevují také debaty ohledně revize hranic vzešlých z první arabsko-izraelské války (odkazující na rezoluci VS OSN č. 181), jednostranné vyhlášení palestinského státu, které učinila OOP v roce 1988, si nárokuje teritoriální suverenitu nad pásmem Gazy, Západním břehem a Východním Jeruzalémem. Taktéž uznání Palestiny dalšími zeměmi, a rovněž i její status nečlenského státu v rámci OSN, jejím územím rozumí právě zmíněná teritoria. Nároky na tato území vycházejí především z uvedených rezolucí RB č. 242 a 338.

Spory o území, která jsou dle mezinárodního práva pod izraelskou okupací, mají tedy dopad na otázku palestinské státnosti. Budeme-li vycházet z mezinárodního práva, znaky státnosti definuje Montevidejská úmluva z roku 1933, která v článku 1 stanovuje

³¹ Spor o Golanské výšiny považujeme za součást širšího arabsko-izraelského konfliktu a týká se vztahů Izraele a Sýrie, nikoliv palestinské otázky.

čtyři její základní předpoklady. Jsou jimi stále obyvatelstvo, definované teritorium (území), vláda a schopnost vstupovat do vztahů s ostatními státy (Convention on Rights and Duties of States 1933). D'evereux (2021: 160-161) ve své publikaci uvádí, že naplnění minimálně dvou z těchto znaků je v případě Palestiny sporné, respektive je lze považovat za nenaplněné. Prvním z nich je problém výkonu jurisdikce na palestinských územích, která je omezována jiným státem, tedy Izraelem. Jako druhý problematický znak autorka zmiňuje výkon veřejné moci (vlády), která je v případě Západního břehu neefektivní z důvodu přítomnosti Izraele. Tyto aspekty dle D'evereux brání rozvinutí palestinské státnosti. S výše uvedeným, kromě jiného, souvisí osadnická politika, systém kontrolních stanovišť omezující pohyb Palestinců a samozřejmě také výstavba izraelské bariéry na Západním břehu, kterou Izrael obhajuje bezpečnostními zájmy.

4.2.3. Jeruzalém

Město Jeruzalém je významným místem třech největších monoteistických náboženství současnosti, tedy judaismu, křesťanství a islámu, přičemž pro první dvě jmenované představuje místo nejposvátnější. Nejen z tohoto důvodu je tedy také místem, které oba aktéři izraelsko-palestinského konfliktu považují za své hlavní město. Vzhledem k tomu, že v roce 1980 došlo k již zmiňované anexi Východního Jeruzaléma, což Izrael učinil v rozporu s rezolucemi OSN (Szántó 2020: 209), stala se otázka Jeruzaléma jednou z hlavních překážek na cestě k míru. Zatímco Gold (2014) poukazuje ve své knize kromě historických a politických vazeb na Jeruzalém také na náboženské pozadí sporu (a z něj vycházející eschatologické islámské scénáře), některé příspěvky se zabývají postavením Jeruzaléma například optikou mezinárodního práva. D'evereux (2021: 82) poznamenává, že s ohledem na přijetí Palestiny jako nečlenského státu OSN s pozorovatelským statutem došlo i k uznání Východního Jeruzaléma za její hlavní město. Ačkoliv upozorňuje na to, že povaha tohoto uznání byla spíše politická nežli právní, vylučuje možnost Izraele vykonávat nad celým městem právní suverenitu. Rovněž ale také upozorňuje na to, že i kdyby Izrael uznal nárok Palestinců na Východní Jeruzalém, zůstal by pravděpodobně nevyřešený spor o historické Staré město z důvodu legitimních izraelských bezpečnostních zájmů. Čejka (2022: 135) k otázce Jeruzaléma například zmiňuje, že na rozdíl od jordánské správy města do roku 1967 je přístup Izraele k vyznavačům všech třech náboženství vstřícnější. Taktéž ovšem upozorňuje, že ani Jeruzalém se po událostech šestidenní války nevyhnul výstavbě židovských osad. K otázce ochrany

svatých míst se vyjadřuje také Gold (2014), který tvrdí, že bezpečnost a ochranu svatých míst v Jeruzalémě je dnes schopen zajistit pouze demokratický Izrael.

4.2.4. Terorismus a radikální islám

Problematika bezpečnosti je v rámci izraelsko-palestinského konfliktu dlouhodobě akcentovaným tématem především ze strany Izraele. Ten je po desetiletí trvání sporu vystavován různým formám terorismu, ať v podobě raketových útoků, či sebevražedných atentátů. Teroristické činy proti Izraelcům si od roku 1948 do konce roku 2023 vyžádaly 4688 obětí (Jewish Virtual Library: Number of Terrorism Fatalities in Israel n.d.). Zatímco OOP a její nejvýznamnější frakce, tedy Fatah, jsou dnes považovány za umírněné aktéry a nefigurují na seznamech teroristických organizací, Hamás, Palestinský islámský džihád a další militantní, obvykle náboženské fundamentalistické organizace, naopak představují pro Izraelce dlouhodobý bezpečnostní problém, a tedy i překážku na cestě k míru. Přestože však Fatah formálně spravuje oblasti na Západním břehu, nelze hovořit o tom, že by měl pod kontrolou také otázku bezpečnosti na tomto území, a bezpečnostní hrozbu tak představovala pouze Gaza. Hamás a další teroristické skupiny jsou permanentně aktivní také na územích, které formálně kontroluje Fatah.

Zmíněné teroristické organizace nelze považovat za legitimní státní aktéry, reprezentující zájmy palestinského lidu jakožto celku. Ty jsou nadále artikulovány OOP, kterou Izrael i ostatní mezinárodní aktéři vnímají jako partnera pro další jednání. Na druhou stranu ale tito násilní nestátní aktéři, jakými jsou Hamás či PID, získávají mezi některými Palestinci nadále poměrně značné sympatie. Například dle průzkumu veřejného mínění, publikovaném v červnu 2022, by Hamás v parlamentních volbách získal podporu 36 % Palestinců, zatímco Fatah by obdržel podporu od 35 % obyvatel Západního břehu a Pásmo Gazy. V prezidentských volbách by představitel Hamásu Ismáíl Haníja porazil Mahmúda Abbáse (Fatah) v poměru 55 ku 33 procentům hlasů (Palestinian Center for Policy & Survey Research 2022). Hamás, hlásící se k ideologii politického islámu a hnutí Muslimského bratrstva, také získává zahraniční podporu, například z Íránu, Kataru nebo Turecka (Doboš 2020: 123-125), a jeho vliv na konflikt tedy nelze považovat za zanedbatelný. Jeho přetrvávající cíle, směřující k totální likvidaci Izraele (Doboš 2020: 125), jsou patrné také po zmiňovaném teroristickém útoku ze 7. října 2023, který s ohledem na vymezení tématu práce ponecháváme záměrně stranou diskuze.

4.3. Reflexe role OSN v izraelsko-palestinském konfliktu

Historie vztahu OSN k izraelsko-palestinskému konfliktu, a stejně tak v širším pojetí i ke konfliktu arabsko-izraelskému, je poměrně komplikovaná a svým způsobem paradoxní. Zatímco na jedné straně Izrael de facto vděčí mezinárodnímu společenství za svou existenci, přičemž vzpomínáme zmiňovanou rezoluci č. 181, několik posledních desetiletí jsou to právě výstupy této organizace, které jej každoročně odsuzují, a to v mnoha bodech. Arabové, kteří naopak v roce 1947 plán na rozdělení Palestiny neakceptovali a na Židovský stát v květnu 1948 zaútočili, dnes mají na poli OSN silné postavení, a instituci využívají k prosazování rezolucí namířených proti Izraeli.

Ten se stal členem OSN 11. května 1949, tedy až po událostech války za nezávislost, přičemž jeho členství bylo podmíněno závazkem dodržovat kromě Charty OSN všechny rezoluce, zejména ty, které se týkají Blízkého východu (Geronik 2020: 78).

Muravchik (2013: 35-36) obrat ve vztazích OSN k Izraeli datuje začátkem sedmdesátých let minulého století, kdy se v organizaci odehrály jisté změny. Zatímco, dle jeho slov, v prvních desetiletích existence OSN dominovalo na jejím poli soupeření Západu s Východem, v letech 1952-1968 došlo k nárůstu počtu členů z 82 na 126. Většinu těchto nových států tvořily bývalé kolonie, které se s dalšími zeměmi formovaly v bloku zvaném Hnutí nezúčastněných zemí. Protože tyto státy, často vzhledem ke svým vlastním zkušenostem, odsuzovaly kolonialismus spjatý se Západem, odmítaly hájit jeho zájmy na mezinárodním poli. V čele s Egyptem, v období Násirova prezidenství, společně s dalšími arabskými a muslimskými státy toto uskupení obrátilo kurz OSN k blízkovýchodnímu konfliktu. Organizace se tak dle Muravchika stala „hlavním nástrojem pro prosazování arabských nároků a akcí proti Izraeli, včetně legitimizace palestinského terorismu“.

Od první účasti Izraele na hlasování ve Valném shromáždění (1950) do roku 2018 se zhruba pětina všech sporných rezolucí týkala právě tohoto státu. Více než devět z deseti těchto usnesení lze charakterizovat jako odsuzující, zahrnující kritiku. Z celkového počtu 4878 rezolucí VS se tedy 957 z nich zabývalo právě izraelsko-palestinskou otázkou a 873 těchto rezolucí Izrael kritizovalo. (Mosler 2021: 1-5). Výzkum, který poslední citovaný autor provedl, přichází se zjištěním, že nižší míru hlasovací shody s Izraelem lze pozorovat, v případě hlasování o izraelsko-palestinských otázkách, u autokratických režimů. Tento závěr dle autora potvrzuje hypotézu, že autokratické vlády využívají hlasování o rezolucích proti Izraeli k tomu, aby odvedly pozornost od svých represivních režimů tím, že agendu Valného

shromáždění vyplňují právě problematikou související s Izraelem. Tento jev naopak nelze, jak Mosler (2021: 4) uvádí, přičítat osobním negativním vztahům těchto režimů s Izraelem, ani diplomatickému bojkotu, jelikož k říjnu 2020 celkem 162 ze 193 členských států OSN Izrael de-jure uznávalo či s ním mělo navázané diplomatické styky.

Geronik (2020: 73) rozlišuje při zkoumání vztahu OSN k Izraeli tři období. První (1947-1955) označuje jako fázi charakteristickou vzájemnou důvěrou a naplňováním vzájemných očekávání, druhé (1956-1990) jako dobu nepřátelství, nedůvěry a krizí, třetí (1990 do současnosti) jako období postupné normalizace s pády a vzestupy. Od roku 1990 lze však dle závěrů jiných autorů pozorovat pokračující negativní trend. Becker, Hillman, Potrafke a Schwemmer (2015) provedli výzkum zahrnující vzorek všech rezolucí VS z období 1990-2013, kterých bylo v součtu přijato 1676, přičemž 646 z nich obsahovalo kritiku některého konkrétního státu. 480 z celkového počtu přijatých rezolucí se týkalo Izraele a 88 % (422) z nich Izrael explicitně či implicitně kritizovalo. Tato kritika se vztahovala k různým otázkám, například k porušování lidských práv. Zatímco žádná jiná země se v tomto období neobjevuje ani v deseti procentech rezolucí, Izrael je se svými 65 % nejvíce kritizovanou zemí. Autoři Becker a kol. (2015), podobně jako Mosler (2021), poukazují na roli autoritářských režimů, které společně s tzv. slabými demokraciemi tvoří většinu členských států a zmiňují jejich záměr odvést pozornost k jiným otázkám. Jejich příspěvek tedy potvrzuje dlouhodobou diskriminaci Izraele na půdě Valného shromáždění.

Nejvlivnějším spojencem Izraele na mezinárodním poli jsou po desetiletí Spojené státy americké, jejichž diplomatická podpora Židovskému státu je patrná především od roku 1967, po šestidenní válce. Toto období je spojováno s růstem proizraelských nálad v americké společnosti. Spojené státy od té doby, zejména pak po roce 1974, začaly častěji uplatňovat veto v otázkách blízkovýchodního konfliktu, což také odpovídá době klesajících aktivit OSN v tomto regionu (Bennis 1997: 48). Důsledně se například Spojené státy postavily proti návrhu na vyloučení Izraele z OSN v roce 1975³² (Muravchik 2013: 37). Mnohokrát také vetovaly rezoluce RB namířené proti Izraeli, ačkoliv v některých momentech postoje při hlasování nebyly zcela konzistentní. Například Obamova administrativa v roce 2016 nevetovala rezoluci RB č. 2334, odsuzující izraelské aktivity na všech územích získaných v šestidenní válce, tedy i ve

³² Proti návrhu vyloučit Izrael z OSN se postavil také egyptský prezident Sádát. Podle něj bylo zapotřebí, aby Izrael zůstal členem organizace, pokud od něj mezinárodní společenství očekává, že bude plnit přijaté rezoluce (Muravchik 2013: 37).

Starém městě v Jeruzalémě. Lerner (2019) k postoji Spojených států uvádí, že svým jednáním v tento moment zradily svého spojence, a jednak vyslaly zprávu palestinským představitelům o tom, že nemusejí vyjednávat s Izraelem o míru, ale mohou se v prosazování svých cílů spoléhat na OSN.

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že Organizace spojených národů vstupovala do izraelsko-palestinského konfliktu po celou dobu jeho trvání. Za dobu jeho existence se však vlivem změny mocenských vztahů a s přibývajícím počtem členských států (zejména v 50.-70. letech) vztah OSN ke konfliktu proměnil, což negativně působí především Izrael. Změnila se ovšem také míra vlivu, jakým mezinárodní společenství směřem k řešení této otázky disponuje. Ústřední roli v problematice Blízkého východu převzaly Spojené státy, které naopak dlouhodobě vystupují jako spojenec Izraele. Jejich odhodlání blokovat usnesení Rady bezpečnosti namířené proti Židovskému státu lze z pohledu Izraelců považovat za klíčový jev napomáhající k udržení *stata quo*, především na okupovaných územích. Tento trend naopak, zcela pochopitelně, neprospívá Palestincům, jimž s ohledem na pozici Spojených států v RB nezbývá v OSN jiná možnost, než své nároky a zájmy prosazovat na půdě Valného shromáždění, popřípadě v dalších orgánech OSN, založených na systému hlasování s absencí práva veta vlivných států. Význam Spojených států v izraelsko-palestinském konfliktu je patrný rovněž při pohledu na zprostředkování mírových dohod Izraele s Arabskými státy, a stejně tak dohod z Osla v devadesátých letech. USA ostatně stojí také za zmíněnými abrahámovskými normalizačními dohodami z Trumpovy éry. Klesající vliv OSN v řešení konfliktu potvrzuje v závěru svého výzkumu také Knížová (2010: 66), která poznamenává, že vliv organizace se omezil především na humanitární úlohu, zatímco politická a bezpečnostní role mezinárodního společenství je dnes méně významná než v počátečních letech konfliktu. D'evereux (2021: 163) tvrdí, že OSN se problematikou izraelsko-palestinského konfliktu zabývá od počátku své existence, avšak bez toho, aniž by se jí podařilo uspokojivě vyřešit jeho ústřední problémy. Odkazuje přitom zejména na nedodržování a porušování rezolucí Rady bezpečnosti a Valného shromáždění. Ačkoliv jsou výše uvedené poznatky přesvědčivé a přístup mezinárodního společenství ke konfliktu tedy můžeme vyhodnotit jako neefektivní, neznamená to, že by OSN na své cíle k dosažení míru rezignovala, naopak je nejen prostřednictvím rezolucí Valného shromáždění v této otázce nadále aktivní.

5. Analýza rezolucí Valného shromáždění z roku 2022

Tato kapitola představuje empirickou část práce, zabývající se analýzou uvedených rezolucí Valného shromáždění v roce 2022. Nejprve je provedena samotná analýza jednotlivých rezolucí, pomocí které zjišťujeme, jakým způsobem Valné shromáždění v daném roce reflektovalo problematiku izraelsko-palestinského konfliktu. Pomocí kódování se tedy zaměřujeme na podstatná sdělení jednotlivých rezolucí a jejich kontext dle postupu představeného v kapitole věnované metodologii, přičemž použité kódy vycházejí ze sporných bodů konfliktu, diskutovaných v předchozí části práce. U rezolucí je shrnut jejich nejdůležitější obsah se zaměřením na klíčová témata, výsledek hlasování a stručný kritický pohled na body těchto usnesení, které mohou být vnímány jako problematické. Poté přichází na řadu shrnutí výsledků analýzy a interpretace dat ve vztahu k výzkumným otázkám.

5.1. Rezoluce

Výbor pro výkon nezcizitelných práv palestinského lidu (A/RES/77/22)

Rezoluce potvrzuje nutnost mírovému komplexnímu řešení izraelsko-palestinského konfliktu, které bude spravedlivé, přičemž vychází z dřívějších rezolucí přijatých v souvislosti s touto otázkou. Připomíná také vzájemné uznání Izraele a OOP a dohody, které spolu uzavřely. Rovněž rezoluce zmiňuje, že uplynulo více než 75 let od přijetí rezoluce VS č. 181 a událostí zvaných Nakba, bez toho, aniž by byl zaznamenán významný pokrok směrem k mírovému řešení. Kromě toho rezoluce připomíná 55 let trvající izraelskou okupaci palestinských území. Nalezneme v ní také výzvu k mobilizaci mezinárodní podpory palestinskému lidu a jeho právu na sebeurčení.

Hlasování: 101/17/53
(ANO/NE/ZDRŽEL SE)

Klíčová témata: mírový proces, uprchlíci, právo na sebeurčení, území a okupace

Problematické aspekty: Tato rezoluce je problematická vzhledem ke zmínce o Nakbě, jelikož otevřeně přijímá palestinský narativ o událostech první arabsko-izraelské války a s ní spojený odchod uprchlíků v roce 1948. Izrael tato rezoluce implicitně kritizuje za přetrvávající okupaci. UN Watch (n.d.) ve své databázi k této rezoluci poznamenává, že Valné shromáždění například ignoruje omítnutí arabských států přijmout plán OSN na rozdělení Palestiny.

Oddělení sekretariátu pro práva Palestinců (A/RES/77/23)

Rezoluce vyjadřuje podporu Výboru pro výkon nezadatelných práv palestinského lidu. Zdůrazňuje jeho pozitivní vliv na „zvyšování mezinárodního povědomí o palestinské otázce a o naléhavosti mírového řešení palestinské otázky ve všech jejích aspektech“ (překlad: autor), a dále také v souvislosti s mezinárodní podporou pro práva Palestinců a pro dosažení konce izraelské okupace, započaté v roce 1967. Kromě toho akcentuje pozitivní vliv Výboru spočívající v úsilí dosáhnout dvoustranného řešení v hranicích před rokem 1967, „s nezávislým, svrchovaným a životaschopným palestinským státem, který by žil vedle Izraele v míru a bezpečí“. Rezoluce také žádá Oddělení sekretariátu pro práva Palestinců, aby bylo v roce 2023 aktivní v připomínce 75. výročí Nakby a rovněž pokračovalo v každoročních výstavách o právech Palestinců v rámci oslav Mezinárodního dne solidarity s palestinským lidem.

Hlasování: 90-30-47

Klíčová témata: mírový proces, právo na sebeurčení, uprchlíci, území a okupace

Problematické aspekty: Text, podobně jako rezoluce 77/22, zmiňuje Nakbu, a jednostranně podporuje palestinské nároky, bez zohlednění kontextu vývoje konfliktu a izraelských požadavků. Problematická může být také formulace o palestinském státu, který by dle rezoluce „žil vedle Izraele v míru a bezpečí“, jelikož v ní není zohledněno stejné právo Izraele.

Zvláštní informační program odboru globální komunikace Sekretariátu o Palestině (A/RES/77/24)

Deklarace vyjadřuje podporu „komplexnímu, spravedlivému, trvalému a mírovému řešení izraelsko-palestinského konfliktu“ a v této souvislosti připomíná úsilí Kvartetu z roku 2003. Dále zdůrazňuje význam organizací a institucí občanské společnosti pro zvyšování povědomí a podporu práv palestinského lidu, jeho práva na sebeurčení a nezávislost. Dále připomíná stanovisko MSD z roku 2004, ohledně protiprávnosti výstavby bezpečnostní bariéry na Západním břehu. Kromě toho v rezoluci nalezneme odsouzení zabití palestinsko-americké novinářky Š. A. Aklehové³³ a nutnost vyvodit za tento incident odpovědnost.

Hlasování: 149-11-13

³³ Aklehová byla zabita 11. května 2022 izraelskými silami při plnění pracovního úkolu v Džanínu na Západním břehu (Tahhan 2022).

Klíčová témata: mírový proces, právo na sebeurčení, území a okupace, násilí

Problematické aspekty: Izrael je v této rezoluci kritizován v souvislosti se zabitím Š.A. Aklehové, zatímco násilí a teror z palestinské strany zmiňován není. Dále lze kritiku Izraele v tomto usnesení pozorovat v připomenutí stanoviska MSD ohledně protiprávnosti bezpečnostní bariéry.

Mírové řešení palestinské otázky (A/RES/77/25)

Poměrně obsáhlá rezoluce pokrývá řadu citlivých témat izraelsko-palestinského konfliktu. V několika bodech především apeluje na obnovení mírového procesu a dosažení dvoustranného řešení. V rezoluci nalezneme odkazy na Chartu OSN, konkrétně ve vztahu k právu na sebeurčení národů a na zásadu nepřipustnosti získat území silou. Deklarace odsuzuje Izrael za jeho nezákonné aktivity v podobě okupace a zdůrazňuje potřebu jejího ukončení. Připomíná také, podobně jako rezoluce 77/24, stanovisko MSD k otázce výstavby bezpečnostní bariéry. Odsuzuje izraelskou anexi Východního Jeruzaléma a vyzývá k zastavení osidlovací politiky na Západním břehu. Taktéž vyzývá k zastavení demolice a konfiskace půdy na tomto území a upozorňuje na potřebu zachovat územní jednotu okupovaných palestinských území. Text také žádá stažení Izraele ze všech těchto území a vyzývá mezinárodní společenství, aby neuznávalo žádné změny hranic z období před šestidenní válkou, a taktéž žádá všechny státy, aby neposkytovaly pomoc nezákonným osadnickým aktivitám a rozlišovaly mezi územím Izraele a okupovaným územím. Rovněž v ní nalezneme odkaz na Chartu OSN v souvislosti s humanitárními a lidskými právy. Rezoluce také obsahuje odsouzení odpalování raket na izraelské civilní oblasti a rovněž všechny násilné teroristické činy namířené proti civilistům na všech stranách. Zdůrazňuje také potřebu vyvodit odpovědnost za všechna porušování mezinárodního práva. Kromě toho dále vyzývá k uspořádání mírové konference v Moskvě, jak předpokládá rezoluce RB č. 1850 z roku 2008.

Hlasování: 153-9-10

Klíčová témata: mírový proces, právo na sebeurčení, území a okupace, terorismus, násilí

Problematické aspekty: Text je v několika bodech kritický vůči Izraeli, který je odsuzován zejména v souvislosti s přetrvávající okupací a nerespektováním závěrů MSD k výstavbě bezpečnostní bariéry. Zdůrazňuje jmenovitě potřebu ochrany palestinského

civilního obyvatelstva, avšak nezmiňuje v tomto ohledu izraelskou potřebu bezpečnosti. Rezoluce odsuzuje odpalování raket na izraelské území, nicméně neuvádí odpovědné skupiny za tyto činy a toto odsouzení je tedy na rozdíl od četné kritiky Izraele neadresné. Odsouzení násilí a teroristických činů na všech stranách je rovněž zavádějící, a to z důvodu neexistujícího terorismu z izraelské strany. Výzva k uspořádání mírové konference v Moskvě je vzhledem k mezinárodnímu kontextu v daném roce, kdy Rusko napadlo sousední Ukrajinu, rovněž spektakulární, a to i přesto, že v tomto ohledu usnesení odkazuje k rezoluci RB č. 1850 z roku 2008.

Pomoc palestinskému lidu (A/RES/77/30)

Usnesení se zaměřuje na témata spojená s humanitární situací a lidskými právy palestinského civilního obyvatelstva na okupovaných územích a v pásnu Gazy, které VS považuje za znepokojivé. Zdůrazňuje negativní dopad násilí na děti v celém regionu Blízkého východu, a kromě jiného vyzývá členské státy, orgány OSN a další dárci k poskytování hospodářské i sociální pomoci palestinskému lidu, která umožní vybudovat životaschopný palestinský stát. Dále se v textu objevuje výzva k nutnosti dosáhnout mírového řešení na základě předchozích rezolucí RB, například včetně rezoluce č. 242 z roku 1967. VS prostřednictvím této rezoluce také vítá kroky Izraele, vedoucí ke zmírnění omezení pohybu a přístupu na Západní břeh Jordánu, a dohodu o přístupu do pásma Gazy, zprostředkovanou OSN, či vyjadřuje uznání práci UNRWA. Hlasování: přijato konsenzem (bez hlasování)

Klíčová témata: mírový proces, právo na sebeurčení, násilí, uprchlíci

Problematické aspekty: Na rozdíl od ostatních rezolucí VS k dané problematice tato představuje poměrně objektivní a vyvážené usnesení. Přestože se rezoluce, jak již z jejího názvu vyplývá, omezuje na zájmy Palestinců, Izrael v ní není kritizován. Ačkoliv je zmíněna okupace a z ní vycházející komplikace v rozvoji hospodářské, sociální a jiné infrastruktury, rezoluce oceňuje některé zmiňované izraelské kroky.

Operace Úřadu OSN pro pomoc a práci s palestinskými uprchlíky na Blízkém východě (A/RES/77/122)

Název rezoluce napovídá, že se text zaměřuje především na problematiku palestinských uprchlíků a činnost agentury UNRWA. Kromě otázek financování agentury, vyjadřováním uznání dárcům a četným pochvalám činnosti UNRWA a jejich

zaměstnanců tato rezoluce v mnoha ohledech kritizuje Izrael za vojenské operace, uzavírky, demolice domů, vystěhovávání Palestinců, ekonomická omezení, osadnickou politiku a bezpečnostní bariéru. Rezoluce vyjadřuje „vážné znepokojení nad trvalým dopadem na humanitární a socioekonomickou situaci palestinských uprchlíků v pásnu Gazy, včetně vysoké míry nedostatku potravin, chudoby, vysídlení a vyčerpání kapacit pro zvládnutí situace“. Dále upozorňuje na neudržitelnost situace v pásnu Gazy a bezpečnost jejích obyvatel, a taktéž na situaci palestinských uprchlíků v Sýrii. Vyjádřena je také lítost nad ztrátami na životech a vysídlováním uprchlíků a „nad zabitím zaměstnanců agentury v průběhu krize od roku 2012“. Odsuzuje také porušování nedotknutelnosti prostor OSN, personálu UNRWA a vyjadřuje politování nad útoky na zařízení OSN, které poskytují útočiště uprchlíkům. Rovněž například odsuzuje násilí páchané na zaměstnancích UNRWA a potvrzuje potřebu vyvodit odpovědnost a odškodnit oběti. Kromě toho také vyzývá Izrael, aby „plně dodržoval ustanovení Ženevské úmluvy o ochraně civilních osob z války ze dne 12. srpna 1949“ a zajišťoval bezpečnost zaměstnanců, institucí a zařízení UNRWA na okupovaných územích. Rovněž Izrael vyzývá k tomu, aby uhradil tranzitní poplatky a finanční ztráty UNRWA vzniklé v důsledku omezování pohybu a přístupu. V neposlední řadě na Izrael apeluje, aby zrušil omezení dovozu stavebních materiálů do pásma Gazy.

Hlasování: 157/5/4

Klíčová témata: uprchlíci, území a okupace, násilí

Problematické aspekty: Usnesení se nezabývá důvody izraelských opatření na okupovaných územích, ani příčinami omezování dodávek materiálu do pásma Gazy, který bývá mnohdy využíván k budování teroristické infrastruktury. Rovněž opomíjí důvody kritizovaných vojenských operací a dalších akcí Izraele. Jak uvádí ve své databázi rezolucí VS k izraelsko-palestinské otázce organizace UN Watch (n.d.) rezoluce také ignoruje přiznání UNRWA, že teroristi z Hamásu „byli na její výplatní listině“.

Pomoc palestinským uprchlíkům (A/RES/77/123)

Usnesení potvrzuje nutnost vyřešit problém palestinských uprchlíků, a obdobně jako předchozí rezoluce, chválí činnost UNRWA a uznává její zásadní roli, kterou po desetiletí plní ve zlepšování životní situace palestinských uprchlíků. Rezoluce vyjadřuje „vážné znepokojení nad obzvláště obtížnou situací palestinských uprchlíků pod okupací, mimo

jiné, pokud jde o jejich bezpečnost, blahobyt a socioekonomické životní podmínky“ a taktéž vážné znepokojení ohledně humanitární situace v pásnu Gazy. Odvolává se na rezoluci VS č. 194 a poukazuje na to, že dosud neproběhla repatriace, ke které toto usnesení vyzývá.

Hlasování: 157/1/10

Klíčová témata: uprchlíci, území a okupace

Problematické aspekty: V rámci tohoto usnesení lze za problematický aspekt označit odkaz k rezoluci VS č. 194 v souvislosti s absencí požadující repatriace, která je nepřijatelná z pohledu izraelské strany. Vyjádření znepokojení nad humanitární situací uprchlíků skrývá implicitní kritiku Izraele, jelikož zmiňuje přetrvávající okupaci. Naopak, jak uvádí UN Watch Database (n.d.), se rezoluce nezabývá problematickou situací palestinských uprchlíků v okolních arabských zemích, například v Libanonu a v Sýrii, kde jsou považováni za občany druhé kategorie a diskriminováni.

Majetek palestinských uprchlíků a jejich příjmy (A/RES/77/124)

Deklarace se věnuje tématu odškodnění palestinských uprchlíků z roku 1948 a jejich majetkovým právům v Izraeli, přičemž se odkazuje na Všeobecnou deklaraci lidských práv. Žádá také obě strany konfliktu, aby se touto otázkou zabývaly v rámci mírových jednání a připomíná jejich závazek vyplývající z dohod z roku 1993 zabývat se mimo jiné otázkou uprchlíků. Rezoluce také vyzývá Izrael, aby generálnímu tajemníkovi OSN poskytl zázemí a pomoc při provádění těchto opatření.

Hlasování: 153/6/6

Klíčová témata: uprchlíci, mírový proces

Problematické aspekty: Text je z pohledu izraelské strany nepřijatelný z důvodu jednostrannosti, jelikož přehlíží otázku židovských uprchlíků z roku 1948 a jejich případné majetkové nároky. Rovněž je problematický z důvodu proveditelnosti vznášených požadavků ohledně vyrovnání a majetkových práv Palestinců v Izraeli.

Izraelské osady na okupovaném palestinském území, včetně Východního Jeruzaléma, a na okupovaných syrských Golanech (A/RES/77/126)

Předmětem této rezoluce jsou zejména osadnické aktivity Izraele na okupovaných územích. Valné shromáždění prostřednictvím usnesení v několika bodech otevřeně kritizuje Izrael za pokračující osadnickou politiku a její škodlivý dopad na práva

Palestinců a průběh mírového procesu. Odvolává se přitom na poradní stanoviska MSD z roku 2004 k právním důsledkům izraelské bezpečnostní bariéry a připomíná rovněž předchozí rezoluce VS k dané problematice. Rovněž také konstatuje, že MSD dospěl k závěru, že budování osad na Západním břehu je v rozporu s mezinárodním právem a odvolává se na „Road map for peace“ zprostředkovanou Kvartetem, která vyzývá ke zmrazení osadnických aktivit, a taktéž ke zrušení osad postavených od března 2001. Deklarace upozorňuje mimo jiné na to, že osadnická politika zahrnuje přesun izraelského obyvatelstva na okupovaná území, konfiskaci půdy či využívání přírodních zdrojů, které jsou v rozporu s mezinárodním právem. Apeluje zároveň na obnovení mírového procesu, vedoucímu k dvoustátnímu řešení v hranicích před rokem 1967, ve kterých vedle sebe budou moci Izrael a Palestina žít v míru a bezpečí.

Rezoluce také odsuzuje pokračující demolice palestinských domů ve Východním Jeruzalémě, vystěhovávání palestinských rodin z města apod. Dále odsuzuje „násilné a teroristické činy proti civilistům na obou stranách a připomíná, že je třeba ukončit všechny násilné činy, včetně teroristických činů, provokací, podněcování a ničení“. Jmenovitě odsuzuje násilí a podněcování ze strany izraelských osadníků proti palestinským civilistům a také jejich teroristické činy, přičemž vyzývá k odpovědnosti. Odsuzuje také jejich útoky proti náboženským památkám. V několika bodech zdůrazňuje nezbytnost zastavení osídlovacích aktivit a anexi půdy, které diskriminují Palestince a brání jim v uplatňování základních práv. V této souvislosti vyzývá Izrael k dodržování svých právních závazků z poradního stanoviska MSD. Zdůrazňuje taktéž odpovědnost Izraele „za vyšetřování všech násilných činů osadníků vůči palestinským civilistům a jejich majetku a za zajištění odpovědnosti za tyto činy a ukončení převládající beztrestnosti v tomto ohledu“. VS se v rezoluci obrací s výzvou k mezinárodnímu společenství, aby pokračovalo s politikou, která zajistí dodržování mezinárodního práva, a neposkytovalo pomoc ani podporu izraelským praktikám na okupovaných územích.

Hlasování: 141/7/21

Klíčová témata: území a okupace, násilí, terorismus, náboženské otázky, mírový proces, právo na sebeurčení, přírodní zdroje

Problematické aspekty: Tento text lze vnímat problematičtěji především z důvodu jednostranné podpory nároků palestinského obyvatelstva. Adresná kritika izraelských aktivit, zejména násilí ze strany osadníků na Západním břehu není objektivní, jelikož nezmiňuje násilí páchané druhou stranou, tedy teroristické a antisemitské podněcování.

Rovněž nezohledňuje například důvody pro demolici palestinských domů, které byly vystaveny nelegálně. Kritika násilí na obou stranách nerozlišuje palestinské teroristické útoky a opatření, které v reakci na ně Izrael podniká (UN Watch Database, n.d.).

Trvalá svrchovanost palestinského lidu na okupovaném území, včetně Východního Jeruzaléma, a arabského obyvatelstva na okupovaných Golanech, nad jejich přírodními zdroji (A/RES/77/187)

Tématem deklarace je především problematika využívání přírodních zdrojů na územích okupovaných Izraelem, který dle názoru Valného shromáždění rozsáhlým způsobem ničí životní prostředí, zemědělskou půdu apod. Připomíná také škody způsobené Izraelem při konfliktu z roku 2014 v Gaze na životně důležité infrastruktury, která trpí například nedostatkem energie či vodních zdrojů. Rezoluce také kritizuje dopady izraelských osad na palestinské přírodní zdroje a negativní socioekonomické důsledky z toho vyplývající. Předmětem kritiky je také výstavba izraelské bezpečnostní bariéry, která má rovněž dle názoru VS negativní dopad na palestinské přírodní zdroje. Rezoluce zdůrazňuje potřebu ukončení izraelské okupace a odvolává se přitom například na rezoluce RB č. 242 a 338 a nutnost trvalého mírového urovnání konfliktu. Neadresně také připomíná „potřebu ukončit všechny násilné činy, včetně teroristických činů, provokací, podněcování a ničení“. Dále deklarace vyzývá Izrael, aby podnikl kroky vedoucí k zastavení vykořisťování a poškozování životního prostředí a přestal ničit životně důležitou infrastrukturu. Text také potvrzuje nezadatelná práva palestinského lidu na jejich přírodní zdroje a uznává Palestincům právo požadovat v důsledku jednání Izraele restituce. V souvislosti s izraelskou bezpečnostní bariérou se také tato rezoluce, stejně jako řada ostatních, odvolává na stanovisko MSD z roku 2004.

Hlasování: 159/8/10

Klíčová témata: přírodní zdroje, mírový proces, území a okupace, násilí, terorismus

Problematické aspekty: Kritika Izraele objevující se v rezoluci může být vnímána nespravedlivě, jelikož neuvádí důvody a příčiny izraelských opatření. Ve vztahu k otázce násilí a terorismu se ani v této rezoluci neobjevuje konkrétní zmínka o aktivitách palestinských teroristických skupin. Valné shromáždění rovněž nezohledňuje škody na přírodních zdrojích způsobené palestinskou stranou, zejména aktivitami Hamásu, který svým jednáním znečišťuje životní prostředí a finance na obnovu infrastruktury používá na budování teroristických kapacit (UN Watch Database, n.d.).

Právo palestinského lidu na sebeurčení (A/RES/77/208)

Tento text akcentuje především otázku práva na sebeurčení a nutnost zachovat územní jednotu okupovaných palestinských území. Rezoluce připomíná závěry Mezinárodního soudního dvora z 9. července 2004 ohledně výstavby izraelské bezpečnostní bariéry, která brání výše uvedenému. Zdůrazňuje také naléhavou potřebu ukončit izraelskou okupaci a dosáhnout trvalého mírového řešení v podobě dvou států.

Hlasování: 167/6/9

Klíčová témata: mírový proces, právo na sebeurčení, území a okupace

Problematické aspekty: Rezoluce tedy kritizuje Izrael v souvislosti s přetrvávající okupací, a jak upozorňuje organizace UN Watch, problematická je také z důvodu absence zmínky o palestinské povinnosti zlikvidovat teroristickou infrastrukturu, ke které se palestinská strana zavázala v rámci „Road map for peace“ v roce 2003 (UN Watch Database, n.d.).

Izraelské praktiky ovlivňující lidská práva palestinského lidu a ostatních Arabů na okupovaných územích (A/RES77/247)

Předmětem této rezoluce je, podobně jako v řadě ostatních, široká škála problematických témat. Usnesení především připomíná Všeobecnou deklaraci lidských práv, Mezinárodní pakt o občanských a politických právech či Úmluvu o právech dítěte, s tím, že vyjadřuje apel na jejich dodržování na okupovaných územích. Požaduje zajištění odpovědnosti za porušování všech lidských práv a zdůrazňuje naléhavou potřebu dalších jednání vedoucích k míru. Tato rezoluce taktéž připomíná stanovisko MSD k izraelské bezpečnostní bariéře a její nezákonnosti. Opětovně také potvrzuje „zásady nepřipustnosti získání území silou“ a vyzývá k dodržování a provádění dohody zprostředkované Kvartetem. Valné shromáždění v této rezoluci odsuzuje také násilí a napětí na okupovaných územích a konkrétně klade důraz na násilí v souvislosti se svatými místy v Jeruzalémě.

Text odsuzuje Izrael za pokračující porušování lidských práv Palestinců, například v souvislosti s nadměrným používáním síly při vojenských operacích, s vězněním Palestinců, s nuceným vysídlováním civilistů, s konfiskací půdy, ničením majetku apod. Znepokojení je vyjádřeno také v souvislosti s humanitární, socioekonomickou a bezpečnostní situací v pásnu Gazy, či ve spojitosti s izraelskou politikou omezování pohybu zboží a osob. Zvláštní pozornost rezoluce věnuje podmínkám v izraelských

věznicích, nad nimiž rovněž vyjadřuje hluboké znepokojení. V textu se objevuje výzva k přijetí opatření vedoucích k zajištění ochrany a bezpečnosti palestinského obyvatelstva a také požadavek na Izrael, aby zastavil veškeré osídlovací aktivity, které mají závažný dopad na právo Palestinců na sebeurčení. V usnesení nalezneme také zmínky o terorismu a násilí, přičemž jedna z nich odsuzuje zejména použití síly izraelskými okupačními silami proti Palestincům, další například násilné činy militantů a ozbrojených skupin, včetně odpalování raket proti izraelským civilním oblastem. Zdůrazněna je také potřeba zabránit všem projevům násilí izraelských extremistických osadníků a potřeba „okamžitého a úplného zastavení všech násilných činů, včetně vojenských útoků, ničení a teroristických činů“.

Za nejdůležitější aspekt rezoluce lze považovat žádost VS k Mezinárodnímu soudnímu dvoru (v souladu s článkem 96 Charty OSN) o posouzení právních důsledků izraelské okupace, osídlovací politiky, anexe území a pokračujícího porušování práva Palestinců na sebeurčení. VS v tomto ohledu rovněž žádá MSD, aby vydal stanovisko k tomu, jak výše vyjmenované praktiky Izraele „ovlivňují právní status okupace a jaké právní důsledky z tohoto statusu vyplývají pro všechny státy a OSN“.

Hlasování: 87/26/53

Klíčová témata: území a okupace, právo na sebeurčení, násilí, terorismus, náboženské otázky, mírový proces

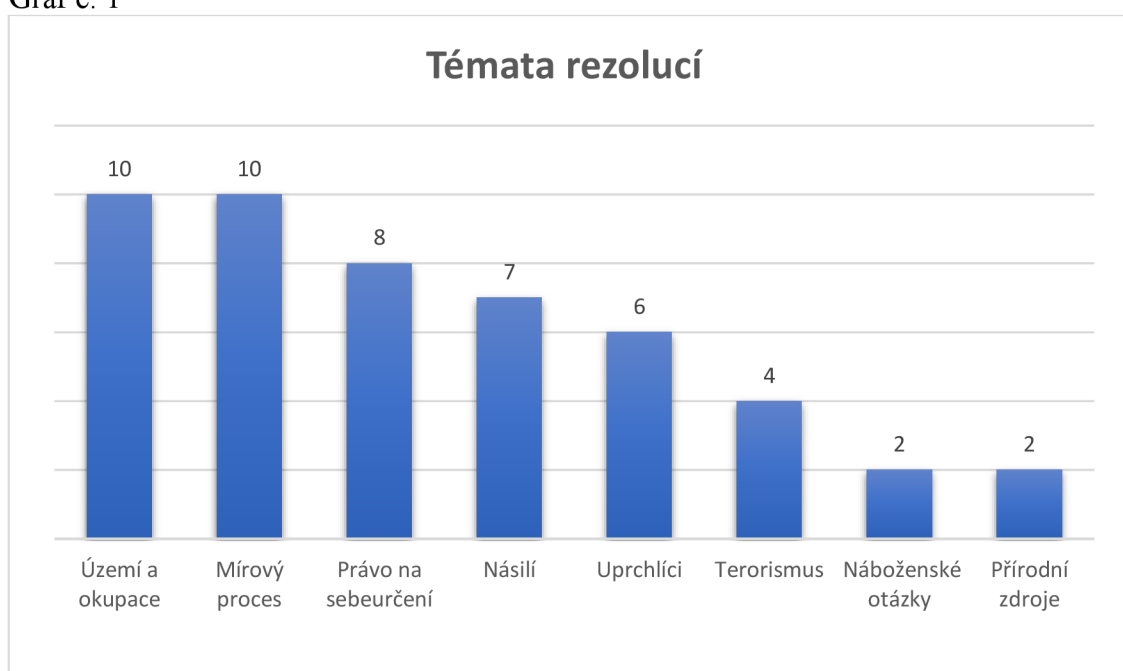
Problematické aspekty: V textu se objevuje četná kritika Izraele, související s okupací a s ní spojených praktik a opatření, zejména ve vztahu k lidským právům. Požadavky na zrušení těchto opatření však opomíjejí bezpečnostní situaci, kterou je mnohdy možné považovat za jejich příčinu. Odsouzení terorismu v podobě odpalování raket proti Izraeli je v této rezoluci opět neadresné a nekonkrétní, zatímco odsouzení násilí z izraelské strany je vyjádřeno adresně. Rezoluce ignoruje například sebevražedné atentáty proti izraelským civilistům, pouze v tomto směru zmiňuje znepokojení nad napětím. Zmínka o napětí a násilí v souvislosti se svatými místy v Jeruzalémě je problematická zejména z důvodu, že na Chrámovou horu odkazuje pouze islámským názvem „Haram aš-Šaríf“ (UN Watch Database, n.d.), což opět implikuje jednostrannost rezoluce.

Žádost směřovaná k Mezinárodnímu soudnímu dvoru v souvislosti s okupací poté představuje pro Izrael nejproblematictější bod usnesení, protože jeho stanovisko může mít další negativní dopad na izraelské postavení v rámci mezinárodního společenství.

5.2. Výsledky analýzy a interpretace dat

Shrneme-li výsledky výše provedené analýzy jednotlivých usnesení, zjistíme, že Valné shromáždění v souvislosti s izraelsko-palestinským konfliktem reflektuje ve svých rezolucích řadu témat. Kvantifikaci sporných otázek, které se v rezolucích objevují, lze pro lepší přehlednost vyjádřit následujícím grafem, přičemž, jak vyplývá z analýzy, každá z rezolucí zpravidla pokrývá více témat. Tato skutečnost je do značné míry způsobena tím, že tato témata jsou spolu úzce provázaná a v mnoha případech se překrývají, na což byl brán zřetel také při procesu kódování.

Graf č. 1

(zdroj: autor)

Z výše uvedeného grafu je patrné, že nejčastěji zastoupenými tématy, kterými se usnesení zabývají, jsou problematika přetrvávající okupace palestinských území a otázka obnovení mírového procesu. Okupace je zmiňována celkem v deseti zkoumaných rezolucích, přičemž toto téma implikuje kritiku Izraele, například v souvislosti s nerespektováním závěrů MSD z roku 2004 či ve vztahu k pokračující výstavbě židovských osad. Téma okupace je nesmírně široké a promítá se mimo jiné do omezené schopnosti Palestinců vykonávat na svém území teritoriální suverenitu, jak jsme zmínili v předchozí kapitole, dle závěrů autorky D'evereux (2021: 160-161). Přetrvávající okupace má také dle Valného shromáždění negativní dopad na lidská práva palestinských civilistů, jednak s ohledem na omezování jejich pohybu, jednak také v souvislosti s neschopností zabezpečovat své humanitární potřeby či využívat přírodní zdroje. Kritika okupace se

v deklaracích mnohdy odvolává na zmiňované rezoluce RB, přijaté v návaznosti na změny teritoriálního stata quo po šestidenní válce v roce 1967.

Otázka mírového procesu představuje v rezolucích VS, dle očekávání, rovněž akcentované téma. Na jeho pokračování, respektive obnovení, Valné shromáždění apeluje taktéž v deseti deklaracích, přičemž výzvy k jednání jsou obvykle adresovány oběma stranám sporu. Tento jev odráží pokračující úsilí mezinárodního společenství ve snaze zprostředkovat mezi Izraelci a Palestinci mír, což ze své podstaty odpovídá poslání a roli OSN v konfliktech. Snaha obnovit jednání mezi znesvářenými stranami v tomto ohledu odráží využití nástrojů Charty OSN (Kapitola VI.), kterými by měly být, jak bylo zmíněno v teoretické části práce, snaha dosáhnout mírového řešení sporů, mimo jiné právě prostřednictvím jednání, zprostředkování apod. Taktéž v tomto ohledu úsilí OSN vychází z článku 1 Charty, který, kromě jiného, předpokládá, že organizace bude pro národy představovat středisko k dosažení mírového soužití. OSN se tedy v tomto směru odvolává zejména k jednáním zprostředkovaným Kvartetem, jehož je organizace, vedle USA, EU a Ruska, členem. Body rezolucí zaměřené na dosažení trvalého míru či výzvy k obnovení mírových rozhovorů tedy lze vyhodnotit jako část deklarací přijímaných ve prospěch míru.

Poněkud zarážejícím způsobem ovšem může působit zmiňovaná výzva VS k uspořádání mírové konference k izraelsko-palestinskému konfliktu v Moskvě, a to s ohledem na výše uvedené důvody. Ty vyplývají především z mezinárodního kontextu v roce 2022, ve kterém Ruská federace zahájila válku proti sousední Ukrajině. Vzhledem k tomu, že si Rusko v tomto ohledu počíná v rozporu s mezinárodním právem a jeho agrese je široce odsuzovaným činem, lze ho v tomto směru považovat za zdiskreditované, a je tedy stěží představitelné, že by v takové situaci mohlo hostit mírovou konferenci. Pozornost vzbuzuje také skutečnost, že rezoluci obsahující tuto výzvu (A/RES/77/25) podpořilo 153 států, dokonce i Ukrajina.

Třetí místo žebříčku témat zastoupených v deklaracích Valného shromáždění představuje otázka práva na sebeurčení, konkrétně zmiňovaná v souvislosti s Palestinci a jejich budoucím státem. Téma se objevuje v osmi přijatých deklaracích, přičemž tato skutečnost rovněž odráží jednak článek 1 Charty OSN, jednak také jeden z ústředních aspektů konfliktu, diskutovaného v předchozí kapitole. Absence plnohodnotného a životaschopného palestinského státu je tedy bodem, který VS nadále považuje za významný problém, kterému je třeba věnovat v rámci mezinárodního společenství patřičnou pozornost. Skutečnost, že k dvoustátnímu řešení v současnosti pravděpodobně

neexistuje alternativa, potvrzují také Andersen a Jaradat (2020), kteří se domnívají, že toto řešení lze považovat do budoucna za jediné udržitelné. Poznávají také, že jiné návrhy řešení v podobě jednoho státu jsou nevýhodné také pro Izraelce, protože v takovém státě by se Palestinci brzy stali většinou, a Izrael by tak přišel o svou židovskou identitu. Problematicky však téma palestinského práva na sebeurčení v rezolucích VS můžeme vnímat z důvodu jednostrannosti, jelikož v nich není zohledněno stejné právo Izraele. Proti tomu lze samozřejmě namítnout zcela relevantní tvrzení, že na rozdíl od Palestinců, Izraelci svůj stát mají, a řešit otázku jejich práva na sebeurčení tedy již není aktuální, mimo jiné také s ohledem na uznání Izraele ze strany OOP v roce 1993. Takové tvrzení by samozřejmě bylo do jisté míry správné, ovšem nelze opomíjet zmiňovanou skutečnost, že problém s vzájemným uznáním mají nadále oba národy, na což upozorňují například (Golan 2020: 34) nebo Brown (2019: 65), citovaní v předchozí kapitole. Pokud tedy Valné shromáždění považuje za nezbytné se tímto tématem ve svých rezolucích zabývat, což je vzhledem k palčivým otázkám konfliktu žádoucí, mělo by (abychom téma mohli vyhodnotit jako objektivní) zohlednit právě také postoje Palestinců k uznání Izraelců jako národa, včetně jejich nároku na vlastní stát.

V sedmi rezolucích nalezneme téma násilí, které je někdy spojováno s vágnější formulací jeho obecného odsouzení. V některých deklaracích je poté zmiňováno konkrétně v souvislosti s izraelskou stranou, zejména s židovskými osadníky na Západním břehu (A/RES/77/126, A/RES77/247). Přestože je osadnictví v obecné rovině důležitým aspektem konfliktu, přičemž budování osad dle uváděných závěrů MSD považujeme za jednání, které je v rozporu s mezinárodním právem, jednostranné odsuzování násilí, jmenovitě násilí izraelských osadníků nelze s ohledem na širší souvislosti konfliktu vyhodnotit jako objektivní. Fyzické útoky, podněcování, násilné projevy, a stejně tak i verbální projevy nenávisti jsou patrné pro obě strany konfliktu, a kritika takového jednání by měla být adresná v obou případech. Kromě osadnických aktivit je problém násilí z izraelské strany zmiňován také například v souvislosti s působením agentury UNRWA (A/RES/77/122), smrtí novinářky Š.A. Aklehové (A/RES/77/24), nebo s vojenskými operacemi IDF (A/RES77/247). Na tento nedostatek objektivity ve výstupech VS opakovaně upozorňuje zejména organizace UN Watch.

Podobný trend lze pozorovat v otázce terorismu, který je v rezolucích zmíněn neadresně, v palestinském případě, či konkrétně, v souvislosti s Izraelem. Některé deklarace sice odsuzují odpalování raket na izraelské civilní oblasti (A/RES/77/25, A/RES/77/247), což nepřímě odkazuje na palestinské teroristické organizace, ovšem ani

jeden z těchto bodů objevujících se v rezolucích konkrétní viníky na palestinské straně neuvádí, naopak vzápětí dodává odsouzení terorismu na obou stranách, či právě přímo zmiňuje Izrael (A/RES/77/126 nebo A/RES/77/247). Navzdory nepochybným negativním vlivům vojenských zásahů Izraele na okupovaném území, či projevům násilí některých osadníků, je však problematičtější hovořit v souvislosti s těmito aktivitami jako o terorismu, zatímco sebevražedné atentáty členů Hamásu, PID a dalších teroristických uskupení, a stejně tak i odpalování raket, nepochybně označit za teroristické činy lze. Jen v roce 2022 například v důsledku teroristických útoků v Izraeli zemřelo 33 osob (Jewish Virtual Library: Number of Terrorism Fatalities in Israel n.d.). Terorismus, který navíc v obecné rovině představuje jednu z nejpálčivějších globálních výzev, tedy v rezolucích zaujímá spíše druhořadé místo.

Poměrně frekventovaným tématem, které se v rezolucích objevuje naopak s konkrétními požadavky, je problematika palestinských uprchlíků. Jejich situaci, nárokům na odškodnění či právům na návrat se Valné shromáždění věnuje v šesti deklaracích. Přestože byly některé dílčí aspekty tohoto tématu diskutovány jednotlivě u konkrétních rezolucí, můžeme se na tuto problematiku zaměřit podrobněji. Jak vyplývá z některých usnesení, otázka uprchlíků je Valným shromážděním akcentována jednostranně a neobjektivně. To je patrné zejména z důvodu absence zohlednění případných nároků židovských uprchlíků z Arabských zemí po první arabsko-izraelské válce. Práva palestinských uprchlíků jsou naproti tomu v rezolucích artikulovány důsledně a četnost výzev s nimi spojených působí jednak nadbytečně, jednak kriticky k Izraeli. Zcela samostatným argumentem v tomto ohledu poté může být způsob vyjadřování VS v těchto rezolucích, které o palestinském exodu hovoří jako o *Nakbě*. Tento použitý jazyk může, s ohledem na kontext těchto událostí, mezi Izraelci vyvolávat negativní emoce a nedůvěru v nestrannost OSN v roli mediátora konfliktu. Zatímco tedy Valné shromáždění události spojené se vznikem Izraele, jehož založení vycházelo z rezoluce VS č. 181, označuje jako katastrofu, jíž je třeba věnovat připomínku, problematiku židovských uprchlíků zcela opomíjí.

Podobně je tomu v případě odkazu na náboženské otázky konfliktu, které VS zmiňuje ve dvou rezolucích, a to ve spojitosti s násilím páchaným židovskými osadníky a dále jako znepokojení nad napětím v souvislosti se svatými místy, konkrétně na Chrámové hoře v Jeruzalémě, která se v rezoluci objevuje pod zmíněným islámským názvem „Haram aš-Šaríf“. Valné shromáždění přitom nezohledňuje skutečnost, že v izraelském přístupu ke všem náboženstvím a jejich vyznavačům, nejen v Jeruzalémě,

absentuje diskriminace. Izrael naopak důsledně chrání svobody a práva vyznavačů všech náboženství. V tomto směru lze odkázat například na slova D. Golda (2014) a M. Čejky (2022), citovaných v kapitole věnované Jeruzalému. Ačkoliv jsou výše uvedené náboženské otázky v rezolucích reflektovány jen okrajově, kontext, ve kterém jsou zmiňovány, nelze považovat za vyvážený.

Posledním tématem, které bylo v rámci rezolucí kódováno, je problematika přírodních zdrojů, respektive životního prostředí. Tato otázka se explicitně objevuje ve dvou rezolucích a pojí se rovněž zejména s kritikou Izraele za „vykořisťování“ přírodních zdrojů na okupovaných územích. Izrael, dle názoru Valného shromáždění, v důsledku okupace a osadnické politiky jednak vyčerpává přírodní zdroje Palestinců, jednak svými vojenskými aktivitami ničí životně důležitou infrastrukturu, zejména v pásmu Gazy. Důraz kladený na problematiku přírodních zdrojů odráží relevantní problém, který Izrael svou přítomností na Západním břehu, a taktéž vojenskými zásahy nejen v pásmu Gazy, umocňuje. Přesto je třeba zmínit také již citovaný poznatek organizace UN Watch, která upozorňuje na problém, který pro životně důležitou infrastrukturu a přírodní zdroje představují aktivity Hamásu, kterým se rezoluce rovněž v tomto ohledu vyhýbají.

Samostatnou pozornost v rámci interpretace výsledků analýzy vyžaduje rezoluce A/RES77/247, jmenovitě požadavek, se kterým se Valné shromáždění obrací k Mezinárodnímu soudnímu dvoru o posouzení právních důsledků okupace. Přestože soud nedisponuje nástroji, kterými by mohl vynutit vymáhání svých rozhodnutí, případné stanovisko může mít pro Izrael vážné negativní dopady. Baruch a Beer (2023: 1-6) se domnívají, že soud v tomto případě vydá stanovisko obsahující kritiku Izraele o protiprávnosti jeho jednání na Západním břehu a ve východním Jeruzalémě. Zmiňují také, že Izraeli pravděpodobně přitíží kroky izraelské vlády, které naznačují, že ukončení okupace nemá v úmyslu, a také dlouhodobý trend rozšiřování své jurisdikce na těchto územích, projevující se stíráním právních rozdílů mezi okupovanými územími a Izraelem.

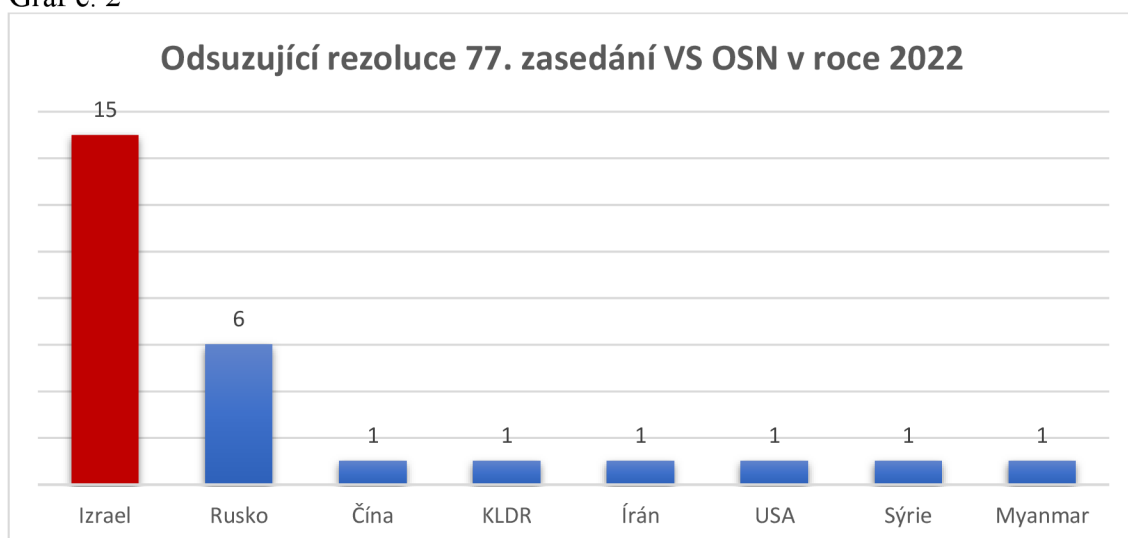
Baruch a Beer tvrdí, že stanovisko soudu, které bude vůči Izraeli odsuzující, má potenciál výrazně narušit zahraniční vztahy Židovského státu, a může také posloužit jako argument pro boj za zavedení sankcí a dalších protizraelských opatření. Případný návrh na uvalení sankcí může být obsažen také v samotném stanovisku soudu, ovšem, jak citovaní autoři zmiňují, vzhledem k právu veta USA v Radě bezpečnosti je nepravděpodobné, že by OSN takové kroky podnikla. Rozhodnutí soudu ale může také posloužit jako další zdroj kritiky Izraele.

5.2.1. Izrael jako nejvíce kritizovaný stát v OSN

Z předchozích řádků vyplývá, že zatímco problematiku aspekty konfliktu, dlouhodobě akcentované zejména palestinskou stranou, se v rezolucích objevují často a se zřetelem na jejich uskutečnění, izraelské požadavky jsou spíše upozaděny a Židovský stát je předmětem časté kritiky a odsouzení. Právě na tento aspekt se v několika řádcích zaměříme podrobněji.

O skutečnosti, že Izrael dlouhodobě představuje zemi, která v rezolucích Valného shromáždění získává nejvíce pozornosti, jsme hovořili v kapitole věnované reflexi role OSN v izraelsko-palestinském konfliktu. Odkazovali jsme při tom na výzkumy Moslera (2021) a také Beckera a kol. (2015), kteří se hlasováním o Izraeli na půdě VS zabývali v dlouhodobé perspektivě. Tento trend, vyplývající z jejich závěrů, byl tedy aktuální také v roce 2022. Izrael byl kritizován v patnácti z celkových šestnácti přijatých rezolucí, které se ho dotýkaly, přičemž zohledňujeme také rezoluce A/RES/77/26, A/RES/77/125, A/RES/77/91 a A/RES/77/157, s izraelsko-palestinským konfliktem primárně nesouvisející. Jejich vyhodnocení jako odsuzujících deklarácí vychází z analýzy organizace UN Watch, která rovněž zmapovala počet kritizujících rezolucí namířených proti ostatním státům v roce 2022 (UNGA Resolutions on Israel vs. Rest of the World 2022). Tuto statistiku zobrazuje následující graf:

Graf č. 2

(zpracování: autor, na základě dat UN Watch)

Zatímco na Izrael mířila kritika v patnácti rezolucích, Ruskou federaci Valné shromáždění za agresi na Ukrajině odsoudilo šestkrát. Počet rezolucí přijatých proti Rusku sice není zanedbatelný, ovšem nepředstavuje ani polovinu rezolucí namířených na

Izrael. Totalitní režim KLDK se v roce 2022 dočkal jednoho odsouzení, podobně jako Sýrie, Čína, Myanmar či Spojené státy. Stejnou pozornost získal také iránský teokratický režim a jeho represivní složky, které v roce 2022 usmrtily v reakci na mohutné demonstrace napříč zemí stovky lidí („Protesty v Íránu si vyžádaly na čtrnáct tisíc zatčených“ 2022).

Na základě těchto dat je zřejmé, že Izrael v OSN nadále zaujímá zvláštní postavení. Zohledníme-li v této souvislosti mezinárodní kontext, můžeme se domnívat, že kritika k němu směřovaná není ve srovnání s dalšími zeměmi přiměřená. Z citovaného článku 1 Charty OSN vyplývá, že cílem mezinárodního společenství je, mimo jiné, snaha rozvíjet přátelské vztahy mezi národy, založené na úctě k zásadě rovnoprávnosti, a článek 2 dále stanovuje princip, respektive zásadu svrchované rovnosti všech členských států. O skutečnosti, že cílem OSN je udržovat mezi národy mírové vztahy založené na zásadě rovných práv, se zmiňuje v souvislosti s postavením Izraele v OSN také Mosler (2021: 1), který rovněž poznamenává, že VS v minulosti přijalo rezoluci A/RES/67/1, v níž se mimo jiné uvádí, že také státy jsou odpovědné spravedlivým, čestným a rovným zákonům, a mají právo na rovné zacházení a rovnost před právem bez jakékoliv diskriminace. Dodává také, že vlády jednotlivých zemí tento svůj závazek zřící se diskriminace mnohokrát potvrdily. Zkušenosti s hlasováním o Izraeli ovšem prokazatelně ukazují, že tyto závazky nejsou ve všech případech dodržovány, přičemž důvody, proč k tomuto dochází, se v případě jednotlivých států mohou rozcházet. Můžeme proto také pokládat za pravděpodobné, že pokud by mezinárodní politice v praxi dominovaly principy liberálně-idealistické tradice, mimo jiné patrné v Chartě OSN, byla by kritika obsažená v rezolucích rozložena úměrně také mezi další státy.

Význam této interpretace ovšem nespočívá ve snaze hájit pozice Izraele, který se prokazatelně v mnoha ohledech svým jednáním dopouští porušování mezinárodního práva, ale upozornit na skutečnost, že jeho časté a opakované odsuzování, bez zohlednění jeho legitimních bezpečnostních zájmů, vyvolává pochybnosti o nestrannosti OSN, jejíž aktivity mohou mít jistým způsobem negativní dopad na průběh konfliktu. Přestože rezoluce Valného shromáždění nejsou závazné, ovlivňují jednak postavení Izraele na mezinárodní scéně, jednak také, z důvodu nedostatku objektivitu, mohou poškozovat obraz samotné OSN. Izrael, ale také globální veřejnost, může v takovém případě ztratit důvěru ve schopnost OSN vystupovat v roli prostředníka. Toto tvrzení můžeme podepřít například názorem reflektovaným v teoretické části práce, který k rezolucím VS a jejich dopadům, v obecné rovině vyjadřuje Lande (1966).

Ačkoliv se tento výzkum nezabýval motivací jednotlivých zemí OSN k negativnímu postoji k Izraeli, ani nebylo jeho cílem potvrdit či vyvrátit závěry autorů Moslera (2021) a Beckera a kol. (2015) ohledně role autokratických států, které hlasování proti Izraeli využívají k odvedení pozornosti od svých represivních režimů, což mimochodem nejlépe vysvětluje realistická tradice studia mezinárodních vztahů, můžeme okrajově zmínit některé aktéry, a přiblížit jejich vztah k hlasování v roce 2022. Zaměříme-li se obecně na výsledky hlasování jednotlivých deklarácí podrobených analýze, povšimneme si, že tyto rezoluce, až na dvě výjimky, získávají podporu absolutní většiny ze 193 členských států OSN. Tyto výjimky tvoří rezoluce A/RES77/247 obracející se k MSD, a také usnesení A/RES/77/23, vyzývající k připomenutí *Dne Nakby*. Obě dvě jmenované rezoluce sice byly Valným shromážděním přijaty, nicméně většina států se při jejich hlasování zdržela, byla proti, nebo jejich zástupci nebyli na plénu přítomni.

Mezi země, které, dle očekávání, vyjadřují podporu protiizraelským rezolucím, se řadí zejména arabské státy Blízkého východu, a obvykle také další země s muslimskou většinou.³⁴ Negativní postoj k těmto rezolucím naopak, kromě Izraele, vyjadřují zejména Spojené státy, které hlasovaly proti čtrnácti z celkových patnácti rezolucí odsuzujících Izrael a v případě jedné deklarace se zdržely. Tato skutečnost mimo jiné dokládá diskutované spojenectví USA a Židovského státu. Přestože Spojené státy, stejně tak jako každý jednotlivý člen OSN, nedisponují ve Valném shromáždění zvláštním postavením, a síla jejich hlasu je tedy stejná jako síla kterékoliv jiné země (na rozdíl od Rady bezpečnosti), má tato podpora pro Izrael důležitý symbolický význam. Mezi hrstku států, které při hlasování o odsuzujících protiizraelských rezolucích vyjadřují částečnou podporu Izraeli, patří také Česká republika. V roce 2022 se konkrétně čtyřikrát vyjádřila proti, čtyřikrát se hlasování zdržela a v případě šesti rezolucí kritizujících Izrael hlasovala pro. Ačkoliv hlasovací shoda České republiky s Izraelem není tak výrazná jako v případě USA, nelze ji, vzhledem k poměrům ve Valném shromáždění, vyhodnotit jako zanedbatelnou.

³⁴ Hlasování jednotlivých zemí viz v originálním znění rezolucí VS uvedených v seznamu pramenů. Státy prosazující, respektive navrhuující tato usnesení viz například v databázi organizace UN Watch (UN Watch Database n.d.).

Závěr

Prvním z cílů této bakalářské práce bylo prostřednictvím kvalitativní analýzy identifikovat témata a cíle rezolucí Valného shromáždění k izraelsko-palestinskému konfliktu přijatých v roce 2022, a zjistit, zda a jak reflektují problematické aspekty, které jej charakterizují, včetně pozice a legitimních nároků obou jeho aktérů. Ve vztahu k tomuto cíli práce byla stanovena výzkumná otázka: „Jakým způsobem Valné shromáždění v roce 2022 reflektovalo izraelsko-palestinský konflikt?“ Odpověď na tuto otázku, jak vyplývá z provedené analýzy a následné interpretace dosažených výsledků, můžeme shrnout následujícím způsobem. Valné shromáždění, podobně jako v předchozích letech, problematice izraelsko-palestinského sporu věnovalo na svém zasedání značnou pozornost a k tomuto tématu v roce 2022 přijalo dvanáct usnesení. Deklarace pokrývaly řadu témat, přičemž zásadní sporné otázky konfliktu, jakými jsou problematika izraelské okupace Západního břehu, nevyřešená otázka uprchlíků, právo Palestinců na sebeurčení či násilí, které je v konfliktu přítomné, reflektovaly dostatečně. Kromě toho většina těchto rezolucí také obsahuje výzvy k obnovení přerušového mírového procesu, zejména k navázání na jednání zprostředkované Kvartetem v roce 2003.

Výše vyjmenovaná témata jsou ovšem v postojích Valného shromáždění vyjádřena jednostranně. Zatímco zájmy Palestinců jsou opakovaně prosazovány, Izrael a prakticky všechna jím činěná opatření Valné shromáždění kritizuje. K této kritice navíc používá, jak potvrzuje také organizace UN Watch, diplomaticky tvrdý jazyk. Témata, jakými jsou například terorismus a problematika radikálního islámu, u kterých bychom při znalosti kontextu a průběhu konfliktu očekávali spíše vyjádření podpory Izraeli a jeho legitimním bezpečnostním zájmům, rezoluce zmiňují buď okrajově, bez uvedení odpovědných viníků na Palestinské straně, či naopak opět s protiizraelským narativem. Izrael je, explicitně či implicitně, kritizován v jedenácti z celkových dvanácti rezolucí dotýkajících se dané problematiky, a kromě toho také v dalších čtyřech rezolucích s izraelsko-palestinským konfliktem primárně nesouvisejících, přičemž je nadále nejvíce odsuzovaným státem v OSN.

Nejzávažnější aspekt této kritiky, který je, na rozdíl od řady jiných odsouzení obsažených v rezolucích z roku 2022, novým prvkem, představuje požadavek na posouzení právních důsledků okupace, adresovaný Mezinárodnímu soudnímu dvoru. Pokud totiž MSD shledá izraelské jednání protiprávním, může vážně narušit jeho

zahraniční vztahy s dalšími zeměmi. Soud také může doporučit uvalení sankcí na Izrael. Přestože je vzhledem k častému uplatňování práva veta Spojenými státy v Radě bezpečnosti směrem k izraelsko-palestinské otázce nepravděpodobné, že by sankce či jiná opatření proti Izraeli přijatá byla, posloužilo by takové rozhodnutí jako zdroj další kritiky Židovského státu.

Valné shromáždění tedy v roce 2022 reflektovalo konflikt především artikulací a prosazováním palestinských zájmů a odsuzováním izraelských kroků. Právě jednostrannost rezolucí a častá kritika Izraele, kterému se na půdě Valného shromáždění dostává více negativní pozornosti než všem ostatním členům mezinárodního společenství, včetně problematických států s represivními a nedemokratickými režimy, nás proto přivádí k odpovědi na otázku, vycházející z druhého cíle práce.

Ta byla formulována následovně: „Do jaké míry postoje Valného shromáždění z roku 2022 k izraelsko-palestinskému konfliktu (a jeho aktérům) odpovídají základním cílům a zásadám OSN vyplývajícím z její Charty?“ Důraz byl přitom kladen na zmíněné články 1 a 2 tohoto ustavujícího dokumentu OSN. Odpověď na druhou výzkumnou otázku není možné formulovat zcela jednoznačně a stručně, naopak je třeba jí více problematizovat. Na jedné straně Valné shromáždění vyvíjí úsilí plnit některé cíle Charty a poslání OSN, spočívající, mimo jiné, ve snaze usilovat o mírové řešení, přičemž v tomto případě máme na mysli především výzvy rezolucí k obnovení jednání. Je také patrné, že se konfliktem aktivně zabývá. Kromě humanitární úlohy, kterou plní především ve vztahu k palestinským uprchlíkům a poskytováním nouzové pomoci, například v pásmu Gazy, neustává ani v úsilí promlouvat do konfliktu také politicky, a to navzdory skutečnosti, že v tomto ohledu je reálný vliv OSN poněkud omezený. Rovněž lze za naplňování cílů Charty považovat také fakt, že VS akcentuje v rezolucích téma práva na sebeurčení, přestože ne ve vztahu k oběma aktérům.

Do sporu se zásadami a cíli Charty se ovšem Valné shromáždění dostává tím, že nepřiměřeně odsuzuje Izrael, a to na úkor ostatních problematických států. Z článku 1 Charty vyplývá, že by všechny členské státy měly mít v OSN rovné postavení, a mezinárodní společenství by mělo usilovat o rozvíjení přátelských vztahů založených na zásadě rovnoprávnosti, a dále řešit problémy mezinárodního charakteru posilováním úcty k lidským právům bez rozdílu rasy či náboženské víry. Článek 2 Charty vedle toho zmiňuje svrchovanou rovnost států. Jelikož se k těmto cílům a zásadám zavázaly všechny členské země, a také OSN jako celek, neočekává se, že by výstupy VS v podobě rezolucí, dle těchto principů, byly charakteristické nějakou formou diskriminace. Realita je ovšem

v tomto případě poněkud odlišná, a Izrael se do jisté míry jako diskriminovaný stát oprávněně cítit může. Problematicky lze v této souvislosti vnímat také absenci adresné kritiky teroristických skupin, majících dopad na izraelskou bezpečnost. Opatření, které Židovský stát k jejímu zajištění činí, jsou naopak Valným shromážděním odsuzovány, bez toho, aniž by byl zohledněn jejich kontext. Rezoluce VS tedy cílům a zásadám stanoveným článkem 1 a 2 Charty OSN odpovídají pouze částečně. Zatímco úsilí o mírové řešení je z jejich textu patrné a VS věnuje patřičnou pozornost legitimním požadavkům Palestinců, vztah k Izraeli je vyjádřen negativně. Hodnotíme-li dlouhodobý přístup OSN, vyjádřený v rezolucích Valného shromáždění, jako protiizraelský, můžeme konstatovat, že rok 2022 v tomto ohledu změnu nepřinesl.

Přestože deklarace VS nejsou pro státy závazné a mají pouze doporučující charakter, důsledky z nich vyplývající mohou být poněkud kontraproduktivní. Nejen v Izraeli totiž mohou dlouhodobě vzbuzovat nedůvěru v OSN jako prostředníka při řešení konfliktu, ale promítnout se také mohou do jeho ochoty na řešení problematických otázek spolupracovat. Potenciál rezolucí je tedy co do vztahu s jejich naplňováním a dosažením míru značně omezený.

S ohledem na výše uvedené poznatky je možné konstatovat, že stanovené cíle práce byly prostřednictvím zvolené výzkumné metody naplněny. Kvalitativní obsahová analýza poskytla vhodný nástroj k detailnímu prozkoumání rezolucí VS z roku 2022, které bylo s ohledem na kontext izraelsko-palestinského konfliktu možné podrobit kritice a ve vztahu k výzkumným otázkám také interpretovat. Je ovšem třeba poznamenat, že některé dílčí aspekty rezolucí a jejich jednotlivá témata by bylo možné nadále zkoumat podrobněji, například ve vztahu k jejich dlouhodobému vývoji. Další výzkumy by také mohly sledovat význam těchto otázek nejen pro primární aktéry konfliktu, ale také pro další státy a bloky států v OSN, či se zabývat jejich mocenskými vztahy. Jako vhodná metoda by v takovém případě mohla posloužit například diskurzivní analýza.

Vzhledem k aktuálnímu vývoji studovaného konfliktu, který po útoku hnutí Hamás ze 7. října 2023 výrazným způsobem vyeskaloval, bude také zajímavé pozorovat, jaký postoj Valné shromáždění k izraelsko-palestinské otázce zaujme v následujících letech. V tomto ohledu lze považovat za žádoucí posoudit, zda se vnímání konfliktu na půdě OSN v důsledku těchto událostí odchýlí od současného kurzu, a zda se například promítne do legitimacy palestinských požadavků. Rozměr teroristického útoku Hamásu, který byl co do vztahu k dosavadním zkušenostem bezprecedentní, může negativně ovlivnit vnímání palestinského boje za nezávislost a jeho ambice dosáhnout existence

plnohodnotného a životaschopného státu. Na druhou stranu je ovšem třeba vzít v úvahu také izraelskou reakci, vyznačující se odhodláním zlikvidovat hnutí Hamás. Probíhající vojenské operace IDF, které si vyžádaly již desítky tisíc obětí mezi obyvateli pásma Gazy, včetně dětí, naopak mají potenciál přispět k dalšímu zhoršení mediálního obrazu Izraele, zejména uvážíme-li, že je v souvislosti s jeho postupem skloňováno slovo „genocida“.

Úvaha nad dalším vývojem situace v Gaze, a rovněž v širším pojetí vývoje izraelsko-palestinského konfliktu, by měla také reflektovat možnost sjednocení palestinské vlády na všech teritoriích, se kterými Palestinci pro svůj budoucí stát počítají. Podaří-li se Izraeli dosáhnout proklamovaných cílů v podobě odstranění Hamásu, vznikne v pásmu Gazy, v případě že Židovský stát odmítne přijmout trvalou či dlouhodobou politickou odpovědnost za správu tohoto území v podobě okupace, mocenské vakuum. To by mohlo poskytnout prostor pro vládu Fatahu, který je jako partner pro jednání akceptován nejen mezinárodním společenstvím, ale také Izraelem. Přestože je nastíněná varianta v současnosti pouze jednou z možných alternativ pro budoucí uspořádání pásma Gazy, a výsledek probíhajícího konfliktu nelze s ohledem na jeho dynamiku předvídat, je možné se domnívat, že by takový vývoj mohl být v důsledku pozitivní pro obě strany. V takovém případě by totiž pominuly některé překážky, vycházející zejména z bezpečnostních požadavků Izraele, a tím by se mohla opět otevřít cesta k pokračování mírových rozhovorů vedoucích k trvalému řešení sporu.

Seznam použitých pramenů a literatury

Literatura

Knižní zdroje:

Barša P., Císař, O. (2008). *Anarchie a řád ve světové politice. Kapitoly z mezinárodních vztahů*. Praha: Portál.

Braun, M. (2008). „Zakotvená teorie.“ In Petr Drulák a kol., *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích* (str. 203-205). Praha: Portál.

Brož, I. (2010). *Arabsko-izraelské války*. Praha: Epoque.

Corbin, J. M. a Strauss, A. L. (1999). *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Albert.

Čejka, M. (2022). *Izrael a Palestina. Proč vznikl a kam směřuje klíčový blízkovýchodní konflikt*. Brno: BOOKS § PIPES.

D'evereux, V. (2021). *Mezinárodněprávní otázky spojené s postavením státu Izrael*. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta.

Doboš, B. (2020). *Násilní nestátní aktéři v éře nového středověku*. Brno: Barrister § Principal.

Drulák, P. (2003). *Teorie mezinárodních vztahů*. Praha: Portál.

Frey, L., Botan, C., & Kreps, G. (1999). *Investigating Communication: An Introduction to Research Methods*. Cambridge: Pearson.

Gilbert, M. (2008). *Israel: A History*. London: Black Swan.

Gold, D. (2014). *Boj o Jeruzalém*. Praha: Garamond.

Hendl, J. (2005). *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál.

Chapman, C. (2003). *Čí je země zaslíbená? Pokračující krize mezi Izraelem a Palestinci*. Praha: Volvox Globator.

Informační centrum OSN v Praze. (2005). *Fakta a čísla OSN*. Praha: Informační centrum OSN v Praze.

Jackson, R., Sorensen, G. (2016). *Introduction to International Relations: theories and approaches*. Oxford: Oxford University

Johnson, P. (2007). *Dějiny židovského národa*. Praha: Rozmluvy

Kořan, M. (2008). „Jednopřípadová studie.“ In Petr Drulák a kol., *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích* (str. 29-60). Praha: Portál.

Kořan, M., Bílková, V., Kolmaš, M. a Kolmašová, Š. (2015). *Česká republika v mezinárodních organizacích: mezi teorií a praxí*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů.

Kouba, K. (2011). Kvalitativní metody příčinného usuzování v politologii. In Novák M., *Úvod do studia politiky* (str. 394-432). Praha: Sociologické nakladatelství.

Krejčí, O. (2010). *Mezinárodní politika*. Praha: EKOPRESS.

Krupp, M. (2013). *Dějiny státu Izrael*. Praha: Vyšehrad.

Nye, J. S., Welsch, D. A. (2017). *Understanding Global Conflict and Cooperation. An Introduction to Theory and History*. New York: Pearson.

Pierce, R. (2008). *Research Methods In Politics: A Practical Guide*. London: SAGE Publications Ltd.

Pfetsch, F.R., Rohloff, Ch. (2000). *National and International Conflicts 1994-1995. New Empirical and Theoretical Approaches*. London: Routledge.

Pojar, M. (2004). *Izrael*. Praha: Libri.

Potočný, M. (1999). *Mezinárodní právo veřejné*. Praha: C.H. Beck.

Romancov, M. a kol. (2011). *Mezinárodní organizace*. Plzeň: Aleš Čeněk.

Řiháček, T., Čermák, I., a Hytych, R. (2013). *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. Brno: Masarykova univerzita.

Řichová, B. (2006). *Přehled moderních politologických teorií*. Praha: Portál.

Szántó, J. (2020). *Z Izrastiny s láskou. Reportérem mezi dvěma zeměmi*. Praha: Argo.

Waisová, Š. (2009). *Úvod do studia mezinárodních vztahů*. Plzeň: Aleš Čeněk.

Waisová, Š. (2011). *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Plzeň: Aleš Čeněk.

Odborné články:

Abbott, K. W., & Snidal, D. (1998). Why States Act through Formal International Organizations. *The Journal of Conflict Resolution*, 42(1), 3–32. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/174551>

Andersen, L. E., & Jaradat, Y. (2020). *FUTURE OF PALESTINE: A sovereign Palestinian state remains the only sustainable solution*. Danish Institute for International Studies. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/resrep26346>

Bahdi, R. (2003). Palestinian Refugees. *Refuge: Canada's Journal on Refugees*, 21(2), 3–5. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/48648268>

Baruch, P. S., & Beerli, O. (2023). *The UN General Assembly Refers Israel to The Hague*. Institute for National Security Studies. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/resrep47008>

Becker, R. N., Hillman, A. L., Potrafke, N., & Schwemmer, A. H. (2015). The preoccupation of the United Nations with Israel: Evidence and theory. *Review of International Organizations*, 10(4), 413–437. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s11558-014-9207-3>

Bennis, P. (1997). The United Nations and Palestine: Partition and its Aftermath. *Arab Studies Quarterly*, 19(3), 47–76. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/41858997>

Boehmer, C., Gartzke, E., & Nordstrom, T. (2004). Do Intergovernmental Organizations Promote Peace? *World Politics*, 57(1), 1–38. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/25054282>

Brown, B. (2019). The Israeli–Palestinian Conflict: The Source of the Problem is the Source of the Solution. *World Affairs: The Journal of International Issues*, 23(3), 58–65. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/48531050>

Daugirdas, K., & Mortenson, J. D. (2018). President Trump Recognizes Jerusalem as the Capital of Israel. *The American Journal of International Law*, 112(2), 306–310. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/26568953>

Golan, G. (2020). Obstacles and Possibilities for Peace between Israel and Palestine. *Insight Turkey*, 22(1), 33–46. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/26921166>

Geronik, A. (2020). Israel-UN Relations: Three Phases and Three Questions. *Israel Studies*, 25(1), 73–98. Dostupné z: <https://doi.org/10.2979/israelstudies.25.1.04>

Hoffmann, S. (1970). International Organization and the International System. *International Organization*, 24(3), 389–413. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2705963>

- Kaloudis, G. (1993). Could The United Nations Preserve International Peace? *International Journal On World Peace*, 10(2), 47–52. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/20751888>
- Keohane, R. O. (1990). Multilateralism: An Agenda for Research. *International Journal*, 45(4), 731–764. Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/40202705>
- Koldas, U. (2011). The “Nakba” in Palestinian Memory in Israel. *Middle Eastern Studies*, 47(6), 947–959. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/23054253>
- Kundnani, H. (2017). What is the Liberal International Order? *German Marshall Fund of the United States*. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/resrep18909>
- Lerner, J. (2019). The UN and Israel in the Nikki Haley Era: The U.S. ambassador to the United Nations stood up to the most powerful anti-Israel organization in the world. *Commentary*, 147(5), 35. Dostupné z: <https://www.commentary.org/articles/jon-lerner/the-un-and-israel-in-the-nikki-haley-era/>
- Lande, G. R. (1966). The Effect of the Resolutions of the United Nations General Assembly. *World Politics*, 19(1), 83–105. Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/2009844>
- Masataka, K., Masayuki, T., & Freire, C. (2023). The Significance of the United Nations. In *International Politics and the Search for Peace* (pp. 157–180). Japan Publishing Industry Foundation for Culture. Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/jj.1011762.15>
- Manna', A. (2013). The Palestinian Nakba and its Continuous Repercussions. *Israel Studies*, 18(2), 86–99. Dostupné z: <https://doi.org/10.2979/israelstudies.18.2.86>
- Mosler, M. (2021). Autocrats in the United Nations General Assembly: A test of the decoy voting hypothesis. *European Journal of Political Economy*, 67. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S017626802030121X>
- Muravchik, J. (2013). The UN and Israel: A History of Discrimination. *World Affairs*, 176(4), 35–46. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/43554877>
- Nadin, P. (2019). The United Nations: A history of success and failure. *AQ: Australian Quarterly*, 90(4), 11–17. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/26773344>
- Panke, D. (2017). The institutional design of the United Nations General Assembly: an effective ekvalizér? *International Relations*, 31(1), 3–20. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/0047117817690567>
- Pevehouse, J., & Russett, B. (2006). Democratic International Governmental Organizations Promote Peace. *International Organization*, 60(4), 969–1000. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/3877853>

Sabel, R. (2003). The Palestinian Refugees, International Law, and the Peace Process. *Refuge: Canada's Journal on Refugees*, 21(2), 52–61. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/48648274>

Sabel, R. (2011). UN General Assembly “Uniting for Palestine. *Institute for National Security Studies*. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/resrep08889>

Srinivas, B., & Upendra, Ch. (2000). Role of United Nations in Conflict Resolutions: The Case of Middle East. *Indian Journal of Asian Affairs*, 13(1/2), 167–183. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/41960894>

Trent, J., & Schnurr, L. (2018a). Evolving International Organizations: the UN Past and Present. In *A United Nations Renaissance: What the UN is, and what it could be* (1st ed., pp. 22–55). Verlag Barbara Budrich. Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/j.ctvdf03xp.6>

Trent, J., & Schnurr, L. (2018b). Peace and Security: Fixing the Security Council. In *A United Nations Renaissance: What the UN is, and what it could be* (1st ed., pp. 56–70). Verlag Barbara Budrich. Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/j.ctvdf03xp.7>

Väyrynen, R. (1985). Is There a Role for the United Nations in Conflict Resolution? *Journal of Peace Research*, 22(3), 189–196. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/423619>

Wright, Q. (1957). International Conflict and the United Nations. *World Politics*, 10(1), 24–48. Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/2009223>

Ostatní zdroje:

Cramer, P. (13.11.2023). Israel revises Oct. 7 death toll down to 1,200 as long process of identifying victims near close. *The Jerusalem Post*. Dostupné z: <https://www.jpost.com/israel-news/article-773049>

Dann, M. (14.5.2023). The Nakba and genocidal wars against Israel – opinion. *The Jerusalem Post*. Dostupné z: <https://www.jpost.com/opinion/article-742923>

Fagan, M. (31.8.2023). People across 24 countries continue to view UN favorably. *Pew Research Center*. Dostupné z: <https://www.pewresearch.org/short-reads/2023/08/31/people-across-24-countries-continue-to-view-un-favorably/>

Israel Society and Culture: Jewish Agency for Israel (JAFI). (n.d.). *Jewish Virtual Library*. Dostupné z: <https://www.jewishvirtuallibrary.org/jewish-agency-for-israel-jafi>

Knižová J. (2010). *Úloha OSN při řešení izraelsko-palestínského konfliktu* (Diplomová práce). Vysoká škola ekonomická v Praze. Dostupné z: <https://vskp.vse.cz/22093>

Netanyahu to IDF soldiers: We have one goal – to destroy Hamas (2013). *The Jerusalem Post*. Dostupné z: <https://www.jpost.com/israel-news/defense-news/article-769978>

Number of Terrorism Fatalities in Israel (n.d). *Jewish Virtual Library*. Dostupné z: https://www.jewishvirtuallibrary.org/number-of-terrorism-fatalities-in-israel?utm_content=cmp-true

Palestinian Center for Policy & Survey Research. (2022). *Public Opinion Poll No (84)*. *Palestinian Center for Policy & Survey Research*. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/resrep42604>

Protesty v Íránu si vyžádaly na čtrnáct tisíc zatečených. Lidskoprávní situace v zemi je vážná, uvedl vysoký komisař OSN. (24.11.2022). *Česká televize*. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/protesty-v-iranu-si-vyzadaly-na-ctrnact-tisic-zatcenyh-lidskopravni-situace-v-zemi-je-vazna-uedl-v-13347>

Stein, S. (24.5.2022). The „Nakba“ – catastrophe or success? – comment. *The Jerusalem Post*. Dostupné z: <https://www.jpost.com/opinion/article-707581>

Tahhan, Z. A. (11.5.2022). Shireen Abu Akleh: Al Jazeera reporter killed by Israeli forces. *Al Jazeera*. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2022/5/11/shireen-abu-akleh-israeli-forces-kill-al-jazeera-journalist>

United Nations. (9.7.2004). *International Court of Justice finds Israeli barrier in Palestinian territory is illegal*. Dostupné z: <https://news.un.org/en/story/2004/07/108912>

United Nations. (n.d.) About the Nakba. *The Question of Palestine*. Dostupné z: <https://www.un.org/unispal/about-the-nakba/>

UNGA Resolutions on Israel vs. Rest of the World (14. listopadu 2022). *UN Watch*. Dostupné z: <https://unwatch.org/2022-2023-unga-resolutions-on-israel-vs-rest-of-the-world/>

UNRWA. (n.d.). *Who we are*. Dostupné z: <https://www.unrwa.org/who-we-are?tid=86>

UN Watch Resolutions Database. (n.d.) UN Watch. Dostupné z: <https://unwatch.org/database/resolution-database/>

1967 war: Six days that changed Middle East. (2017). *BBC*. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-39960461>

Prameny

Assistance to Palestine refugees (A/RES/77/123). (2022). Dostupné z: <https://www.un.org/unispal/document/assistance-to-palestine-refugees-ga-resolution-a-res-77-123/>

Assistance to the Palestinian people (A/RES/77/30). (2022). Dostupné z: <https://www.un.org/unispal/document/assistance-to-the-palestinian-people-ga-resolution-a-res-77-30/>

Committee on the Exercise of the Inalienable Rights of the Palestinian People (A/RES/77/22). (2022). Dostupné z: https://www.un.org/unispal/wp-content/uploads/2022/12/A.RES_.77.22_051222.pdf

Convention on Rights and Duties of States adopted by the Seventh International Conference of American States. (1933). Dostupné z: <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/LON/Volume%20165/v165.pdf>

Division for Palestinian Rights of the Secretariat (A/RES/77/23). (2022). Dostupné z: <https://www.un.org/unispal/document/division-for-palestinian-rights-ga-resolution-a-res-77-23/>

Charta Organizace spojených národů a Statut Mezinárodního soudního dvora. (2020). Praha: Informační centrum OSN v Praze. Dostupné z: <https://osn.cz/wp-content/uploads/2022/07/Charta-OSN-2019.pdf>

Israeli practices affecting the human rights of the Palestinian people in the Occupied Palestinian Territory, including East Jerusalem (A/RES/77/247). (2022). Dostupné z: <https://www.un.org/unispal/document/res-77-247/>

Israeli settlements in the Occupied Palestinian Territory, including East Jerusalem, and the occupied Syrian Golan (A/RES/77/126). (2022). Dostupné z: <https://www.un.org/unispal/document/israeli-settlements-in-the-opt-including-east-jerusalem-and-the-occupied-syrian-golan-ga-resolution-a-res-77-126/>

Operations of the United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East (A/RES/77/122). (2022). Dostupné z: <https://www.un.org/unispal/document/operations-of-the-united-nations-relief-works-agency-for-palestine-refugees-in-the-near-east-ga-resolution-a-res-77-122/>

Palestine - Progress Reprot of the United Nation Mediator. (A/RES/194[III]). (1948). Dostupné z: <https://www.un.org/unispal/wp-content/uploads/2016/06/ARES194III.pdf>

Palestine refugees' properties and their revenues (A/RES/77/124). (2022). Dostupné z: <https://www.un.org/unispal/document/palestine-refugees-properties-and-their-revenues-ga-resolution-a-res-77-124/>

Peaceful settlement of the question of Palestine (A/RES/77/25). (2022). Dostupné z: <https://www.un.org/unispal/document/peaceful-settlement-of-the-question-of-palestine-ga-resolution-a-res-77-25/>

Permanent sov. of the Palestinian people in the Occ. Palestinian Territory, incl. East Jerusalem, and of the Arab pop. in the occ. Syrian Golan over their natural resources (A/RES/77/187). (2022). Dostupné z: https://www.un.org/unispal/wp-content/uploads/2023/01/A.RES_.77.187_141222.pdf

Resolution adopted on the Report of the Ad Hoc Committee on the Palestinian question. (A/RES/181[II]). (1948). Dostupné z: <https://documents.un.org/doc/resolution/gen/nr0/038/88/pdf/nr003888.pdf?token=1E2RKk2OKQZLTpZYL&fe=true>

Special information programme on the question of Palestine of the Department of Global Communications of the Secretariat (A/RES/77/24). (2022). Dostupné z: https://www.un.org/unispal/wp-content/uploads/2022/12/A.RES_.77.24_051222.pdf

The right of the Palestinian people to self-determination (A/RES/77/208). (2022). Dostupné z: <https://www.un.org/unispal/document/the-right-of-the-palestinian-people-to-self-determination-ga-resolution-a-res-77-208/>

United Nations Security Council Resolution 242 (S/RES/242). (1967). Dostupné z: <https://documents.un.org/doc/resolution/gen/nr0/240/94/pdf/nr024094.pdf?token=mn8Lx9Y3k6KgSjqOxJ&fe=true>

United Nations Security Council Resolution 338 (S/RES/338). (1973). Dostupné z: <https://documents.un.org/doc/resolution/gen/nr0/288/65/pdf/nr028865.pdf?token=RDyaPEqLPNyCUESGcI&fe=true>

Přílohy

Seznam příloh:

Příloha č. 1: Plán VS OSN na rozdělení Palestiny (1947) a hranice Izraele a teritorií pod arabskou kontrolou po první arabsko-izraelské válce (1949)

Příloha č. 2: Mapa Západního břehu Jordánu a rozdělení podle zón stanovených druhou dohodou z Osla z roku 1995, včetně později připojené části Hebronu

Příloha č. 3: Izraelská bezpečnostní bariéra (stav v roce 2020)

Příloha č. 1: Plán VS OSN na rozdělení Palestiny (1947) a hranice Izraele a teritorií pod arabskou kontrolou po první arabsko-izraelské válce (1949)

Zdroj: <http://www.passia.org/maps/view/15>

Příloha č. 2: Mapa Západního břehu Jordánu a rozdělení podle zón stanovených druhou dohodou z Osla z roku 1995, včetně později připojené části Hebronu

Oslo II Map Outlining Areas A, B, and C

Zdroj: <https://israeled.org/west-bank-areas-a-b-and-c-how-did-they-come-into-being/>

Příloha č. 3: Izraelská bezpečnostní bariéra (stav v roce 2020)

Zdroj: <https://www.shaularieli.com/en/maps/the-separation-barrier-2/>